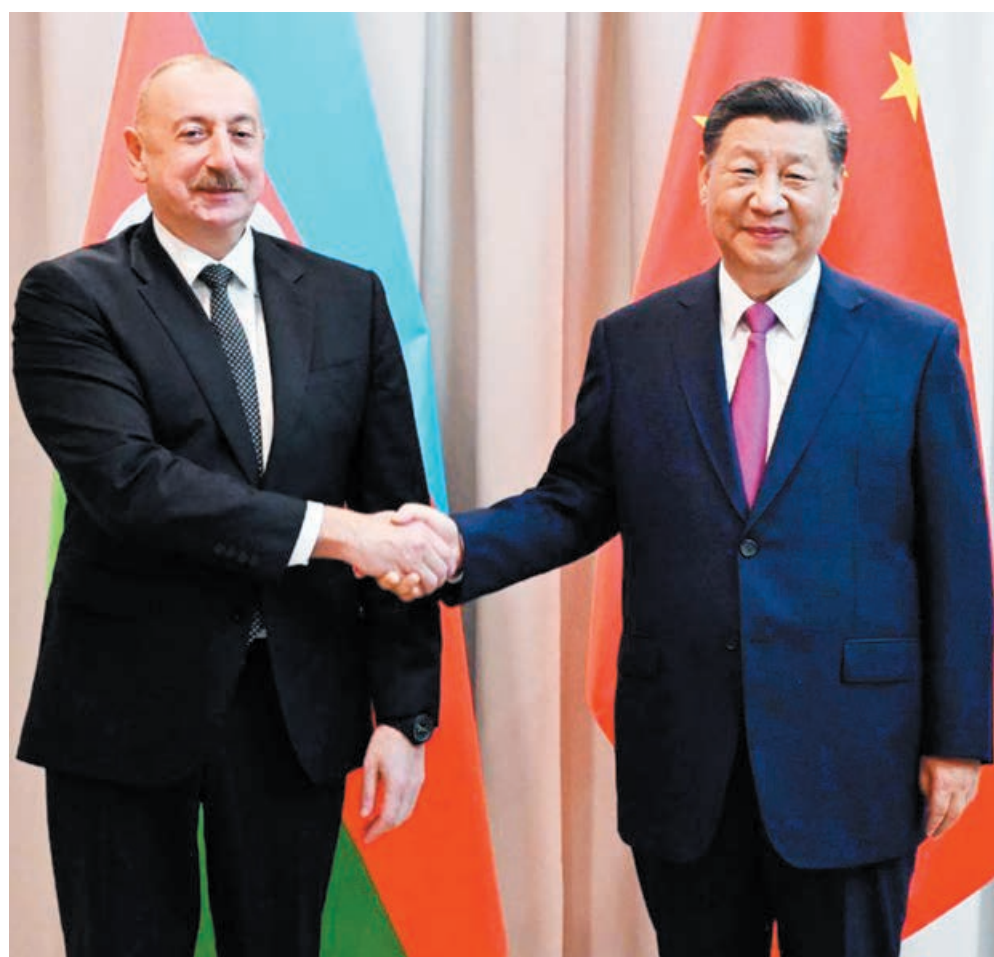

"Biz dost ölkə və etibarlı strateji tərəfdaşımız olan Çin ilə münasibətlərimizin inkişafına xüsusi əhəmiyyət veririk"

Çin Xalq Respublikasının Sədri Zati-aliləri cənab Si Cinpinə

Hörmətli cənab Sədr!

1 Oktyabr - Çin Xalq Respublikasının Yaranması Günü münasibətilə Sizi və Sizin simanızda dost Çin xalqını öz adından və Azərbaycan xalqı adından ürəkdən təbrik etməkdən və ən xoş arzularını çatdırmaqdan məmnunluq duyuram.

Çin Xalq Respublikasının Sizin qətiyyətli liderliyiniz və yürütdüyünüz uzaqgörən strateji kurs sayəsində milli rifah, sosial-iqtisadi və elmi-texniki tərəqqi, innovativ inkişaf və digər aparıcı sahələrdə qazandığı tarixi nailiyyətlər və uğurlar böyük rəğbət doğurur. Bu gün Çin global miqyasda ən qüdrətli dövlətlər sırasında öz layiqli yerini tutaraq mühüm və nüfuzlu güc mərkəzi statusunu qazanmışdır.

Biz dost ölkə və etibarlı strateji tərəfdaşımız olan Çin ilə münasibətlərimizin inkişafına xüsusi əhəmiyyət veririk. Aramızda formalaşmış yüksək səviyyəli siyasi dialoq, qarşılıqlı etimad və anlaşma, ölkələrimizin bir-birinin suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə göstərdiyi davamlı dəstək Azərbaycan-Çin münasibətlərinin səciyyəvi cəhətlərindəndir. Dövlətlərarası əlaqələrimizin tamamilə yeni tarixi mərhələyə - hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlməsi qəti siyasi iradəmizin və birgə ardıcıl söylərimizin parlaq praktiki ifadəsidir.

Son dövrdə iktidərləli əlaqələrimizin salnaməsi mühüm hadisələrlə zəngin olmuş, iqtisadi-ticarəti, nəqliyyat-logistika, sərmayə qoyuluşu, enerji, kənd təsərrüfatı və humanitar sahələrdə səmərəli əməkdaşlığımız dinamik inkişaf edərək yeni mahiyyət kəsb etmişdir. Artıq bir ildir ki, ölkələrimiz arasında təbii edilən vizasız gediş-gəlişi rejimi öz növbəsində insanlararası təmasların və turizmin inkişafına tökən vermişdir.

Eyni zamanda təşəbbüskarı olduğunuz və Azərbaycanın da daim dəstək verdiyi "Kömər və yol" layihəsi, o cümlədən Orta dəhliz və Mərkəzi Asiya ölkələri ilə birlikdə həyata keçirilən digər bağlantı layihələri global əməkdaşlığın mühüm amilləri olaraq çıxış edir.

Məmnunluqla qeyd edirəm ki, ölkələrimiz arasında enerji sahəsində əməkdaşlıq inkişaf edərək hazırda yeni müstəviyə keçmişdir. Ölkənizin aparıcı "Universal Energy" şirkətinin Azərbaycanda bərpaulunan enerji sahəsində həyata keçirdiyi səmərəli fəaliyyət təqdirəlayiqdir. Bu yaxınlarda şirkətin inşa etdiyi "Qobustan" Günəş-Elektrik Stansiyasının açılışı Azərbaycan-Çin iqtisadi əlaqələrinin şaxələndirilməsinin növbəti nümunəsidir.

Hörmətli cənab Sədr!

Əminəm ki, qədim tarixə və xoş əonənələrə malik Azərbaycan-Çin dostluq münasibətləri və hərtərəfli strateji tərəfdaşlığı xalqlarımızın iradəsinə uyğun olaraq birgə söylərimizlə bundan sonra da yüksələn xətt üzrə inkişaf etməyə və daha da güclənməyə davam edəcəkdir.

Bu bayram günündə Sizə bir daha ən səmimi təbriklərimi çatdırır, möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, ali dövləti fəaliyyətinizdə müvəffəqiyyətlər, dost Çin xalqına daim əmin-amanlıq, rifah və firavanlıq arzulayıram.

Hörmətlə,

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 24 sentyabr 2026-cı il

Dünyanın diqqəti yenə Bakıdadır

"ADEX 2026" və "Securex Caspian" sərgilərində global brendlərlə yanaşı, Azərbaycanın hərbi-texnoloji məhsulları da böyük marağa səbəb olur

2005-ci ildə Prezident İlham Əliyevin uzaqgörən qərarı ilə Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin yaradılması ölkənin hərbi müstəqilliyinə hesablanmış tarixi addım idi. Ötən dövr ərzində atılan strateji addımların, 2023-cü ildə yaradılan "Azərsilah" Müdafiə Sənayesi Holdinginin çevik idarəetmə modelinin və müvafiq qurumların fəaliyyətinin nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycanda 1000-dən çox adda müdafiə təyinatlı məhsul istehsal olunur. Atıcı silahlardan və müxtəlif çaplı sursatlardan tutmuş zirehli texnikalara, pilotsuz uçuş aparatlarına, kamikadze dronlara, robotlaşdırılmış və dəniz sistemlərinə qədər geniş çeşiddə yerli məhsullarımız beynəlxalq mütəxəssislər və xarici qonaqlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilir.

Milli müdafiə sənayemizin istehsal etdiyi hərbi vasitələr Vətən müharibəsində və lokal xarakterli antiterror tədbirlərində real döyüş şəraitində sınaqdan çıxaraq öz yüksək dəqiqliyini və effektivliyini sübuta yetirib. İndi bu məhsullar "Made in Azerbaijan" brendi altında dünyanın 30-dan çox ölkəsinə ixrac edilir və beynəlxalq bazarlarda rəqabətqabiliyyətliyi ilə seçilir.

Sərginin işgüzar proqramı çərçivəsində təqdim olunan "Milli Tədqiqatların Dəstəklənməsi proqramı" və innovativ təşəbbüslər ölkəmizin yalnız mövcud istehsal imkanları ilə kifayətlənmədiyini, gələcəyin yüksək texnologiyalarına əsaslanan elmi-mühəndislik potensialını inkişaf etdirdiyini göstərir. Müasir müharibələrin xarakterinin sürətlə dəyişdiyi, süni intellektin ön plana çıxdığı bir zamanda Azərbaycanın bu istiqamətdə atdığı addımlar ölkəmizi müdafiə texnologiyaları sahəsində daha üst mövqeyə çıxarır.

"ADEX 2026" ilə paralel şəkildə təşkil olunan "Securex Caspian" sərgisi müdafiə sektoru ilə daxili təhlükəsizlik, fəvqəladə hallar, hüquq-mühafizə və xilasətmə strukturunun vahid inteqrasiya olunmuş məkanda birləşməsinə təmin edir. Xüsusi xidmət və sərhəd mühafizə orqanları üçün nəzərdə tutulmuş müasir avadanlıqlar və kompleks təhlükəsizlik sistemləri dövlətimizin daxili sabitliyinin ən yüksək səviyyədə qorunduğunu göstərir. Müdafiə və daxili təhlükəsizlik sahələrinin paralel inkişafı ölkəmizin ümumi təhlükəsizlik arxitekturasının möhkəm olmasını şərtləndirir.

5

Unikal dialoq platforması

Bakıda "Qütbləşmiş dünyada media vasitəsilə etimadın qurulması" mövzusunda Media Forumu keçirilib

İlk AQEM Media Forumu üzv dövlətlərin hökumət nümayəndələrini, media və kommunikasiya sahəsinə məsul dövlət qurumlarının rəhbərlərini, media menecerlərini və digər mütəxəssisləri bir araya gətirib. Forum müxtəlif yanaşmaların bölüşülməsi, təcrübə mübadiləsi və regionda qarşılıqlı etimadın gücləndirilməsinə xidmət edən əməkdaşlıq imkanlarının müzakirəsi baxımından əhəmiyyətlidir.

2

Vətən müharibəsi

6 il əvvəl həmin gün

7

"Etibarlı məlumat yalnız peşəkar jurnalistikanın deyil, bütövlükdə informasiya mühitinin keyfiyyət göstəricisinə çevrilməlidir"

AQEM Media Forumunun iştirakçılarna

Hörmətli forum iştirakçıları! Sizi səmimi-qəlbədən salamlayır və AQEM Media Forumunun Bakı şəhərində işə başlaması münasibətilə təbrik edirəm. Azərbaycana xoş gəlmisiniz!

Asiya qitəsinin 90 faizini əhatə edən və 28 üzv dövləti bir araya gətirən Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirə regionda sülhə, təhlükəsizliyə və sabitliyə töhfə verən, dayanıqlı inkişafı təşviq etmək məqsədilə üzv ölkələr arasında qarşılıqlı etimadın və əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə xidmət edən əhəmiyyətli və unikal dialoq platformasıdır. Son iki il ərzində bu təşkilata sədrlik edən Azərbaycan qarşılıqlı etimad quruculuğu tədbirlərinin təmin olunması yolunda qətiyyət və ardıcılıq nümayiş etdirərək AQEM-in institusional imkanlarının gücləndirilməsi, praktiki birgə fəaliyyətin genişləndirilməsi və təşkilatın beynəlxalq münasibətlər sistemində rolunun daha da artırılması üçün səylərini əsirgəməmişdir.

AQEM-ə sədrliyimiz dövründə müxtəlif istiqamətlər üzrə Bakıda keçirilən yüksək səviyyəli görüşlər, beyin mərkəzləri, ekspertlər, biznes dairələri və gənclər arasında təşkil edilən tədbirlər təşkilat çərçivəsində qarşılıqlı əlaqələrin intensivləşməsinə töhfə verərək Azərbaycanın dialoq və çoxtərəfli əməkdaşlıq məkanı kimi mövqeyinin daha da möhkəmlənməsinə xidmət etmişdir.

Azərbaycanın təşəbbüsü ilə AQEM çərçivəsində ilk Media Forumunun Bakıda təşkili və onun AQEM Zirvə görüşü ətrafında keçirilməsi təşkilatın beynəlxalq müstəvidə oynadığı mühüm roluna və sədrliyimiz çərçivəsində üzv dövlətlərlə birgə həyata keçirdiyimiz fəaliyyətə diqqətin cəlb edilməsi baxımından xüsusi önəm kəşb edir.

"Qütbləşmiş dünyada media vasitəsilə etimadın qurulması" mövzusunda həsr edilmiş bu günkü forum informasiya və kommunikasiya sahəsinin etimad quruculuğunun vacib tərkib hissəsi olduğunu nümayiş etdirmək üçün əlverişli fürsətdir. Media artıq yalnız informasiya mübadiləsi vasitəsi kimi deyil, ictimai diplomatiyanın, qarşılıqlı anlaşmanın və regional əməkdaşlığın mühüm aləti kimi nəzərdən keçirilir.

Azərbaycan AQEM çərçivəsində media və kommunikasiya sahəsinin inkişaf etdirilməsinə, üzv dövlətlər ilə media sahəsində ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlığın genişləndirilməsinə və informasiya mübadiləsi mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsinə xüsusi diqqət ayırır. Son illər ərzində müxtəlif media qurumları arasında formalaşmış tərəfdaşlıq əlaqələri, eləcə də AQEM

üzv dövlətlərindən olan media nümayəndələrinin Azərbaycanın evsahibliyi etdiyi beynəlxalq media tədbirlərində iştirakı bu istiqamətdə praktiki əməkdaşlıq üçün şərait yaratmışdır. Hazırda dünya sürətlə dəyişən geosiyasi reallıqlar, artan təhlükəsizlik çağırışları, media sahəsində baş verən köklü transformasiyalar ilə səciyyələndən mürəkkəb bir dövr yaşayır. Fərqli maraqların və baxışların toqquşduğu rəqəmsal əsrə də yayılan istənilən məlumat cəmiyyətlərəsi və dövlətlərərsi münasibətlərə təsir göstərmək potensialına malikdir.

Baş verən prosesləri işıqlandırın və cəmiyyətə gətirən media ictimai rəyin formalaşmasına, qarşılıqlı etimad və anlaşmaya, dialoq və əməkdaşlıq imkanlarına təsir göstərə bilən güvəndir. Dezinformasiyanın geniş yayılması, süni intellekt texnologiyalarından sui-istifadə etməklə saxta informasiya və materialların hazırlanması ictimai etimada birbaşa təsir göstərir. Xüsusilə sosial media və rəqəmsal platformaların informasiya məkanında rolunun sürətlə böyüyü-yü bir zamanda medianın hesabətliyi və üzərinə düşən məsuliyyəti daha da artır. Bütün bunlar media institutlarının peşəkarlığına və obyektivliyinə olan tələbləri daha da yüksəldir, ortaq informasiya məsuliyyətinin formalaşdırılmasını zəruri edir.

Etibarlı məlumat yalnız peşəkar jurnalistikanın deyil, bütövlükdə informasiya mühitinin keyfiyyət göstəricisinə çevrilməlidir. Dövlət qurumları, media subyektləri, rəqəmsal platformalar, jurnalistlər, tədqiqatçılar və vətəndaş cəmiyyəti arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi bu baxımdan mühüm əhəmiyyət daşıyır. Media savadlığının artırılması və yeni texnologiyaların məsuliyyətli tətbiqi də etimadın dayanıqlı əsaslarının yaradılmasının mühüm şərtlərindəndir.

Bu xüsusda AQEM Media Forumunun keçirilməsi media sahəsində əməkdaşlığın yeni məzmun və istiqamətlərə zənginləşdirilməsi baxımından əlamətdar hadisədir. Əminəm ki, dost ölkələrin nüfuzlu media nümayəndələrinin iştirak etdiyi hazırkı forum AQEM məkanında media sahəsində işbirliyinin inkişafına, birgə layihələrin reallaşmasına, dürüst, effektiv və çevik kommunikasiyanın həyata keçirilməsi ilə bağlı təcrübə mübadiləsinin aparılmasına töhfə verəcəkdir.

Forumun işinə uğurlar və səmərəli müzakirələr arzulayıram.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2026-cı il

Hikmət HACİYEV: "Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyinə verdiyi töhfə AI ilə münasibətlərimizin mühüm istiqamətlərindəndir"

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev oktyabrın 1-də Avropa İttifaqı Şurasının Şərqi Avropa və Mərkəzi Asiya üzrə İşçi Qrupunun (COEST) Avropanın 20-dən çox ölkəsinin nümayəndələrindən ibarət nümayəndə heyəti ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Prezidentin köməkçisi bu barədə özü-

nün "X" səhifəsində paylaşım edib. Paylaşımnda deyilir: "Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında tərəfdaşlıq strateji əhəmiyyət daşıyır və qarşılıqlı hörmət, bərabərlik və qarşılıqlı fayda prinsipləri əsasında inkişaf edir. Son dövrlərdəki yüksək səviyyəli təmaslar vasitəsilə siyasi dialoq intensivləşib, praktiki əməkdaşlıq isə mühüm dinamika qazanıb.

Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyinə verdiyi töhfə və xüsusilə Orta dəniz vasitəsilə regional bağlılıqdakı strateji rolu AI-Azərbaycan münasibətlərinin mühüm istiqamətlərindəndir. Eyni zamanda əməkdaşlıq təmiz enerji, rəqəmsal transformasiya, innovasiya və investisiyalar sahələrini də əhatə edəcək şəkildə genişlən-

dirilir. Bu il təhlükəsizlik sahəsində dialoqumuzu Siyasi və Təhlükəsizlik Dialoqu səviyyəsinə genişləndirmişik və yeni hərtərəfli ikitərəfli sazişin, eləcə də yenilənmiş Tərəfdaşlıq Prioritetləri üzərində işləyirik.

İnkişaf edən ikitərəfli gündəlik qarşılıqlı maraqlarımızı praktiki nəticələrə çevirmək üçün imkan yaradır".

Unikal dialoq platforması

Bakıda "Qütbləşmiş dünyada media vasitəsilə etimadın qurulması" mövzusunda Media Forumu keçirilib

Oktyabrın 1-də Media və Yayım Şurasının təşkilatlığı ilə "Qütbləşmiş dünyada media vasitəsilə etimadın qurulması" mövzusunda Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin (AQEM) Media Forumu keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev Prezident İlham Əliyevin forum iştirakçılarna müraciətini səsləndirib.

AQEM-in Baş katibi Kayrat Sarıbay çıxışında bildirib ki, Azərbaycanın AQEM-də bağlantı və rəqəmsallaşma sahələrinə verdiyi töhfələri, eləcə də ölkənin təşkilata sədrliyi dövründə əldə olunan nəticələri bariz şəkildə görürük.

Baş katibin sözlərinə görə, geosiyasi gərginlik, iqlim məsələləri və iqtisadiyyat üzərindəki təzyiqlər fonunda belə bir forumun keçirilməsi olduqca vacibdir. Çünki bu cür tədbirlər anlaşmaya yol açan və onu təmin edən körpülər quracaq.

Kayrat Sarıbay vurğulayıb ki, AQEM-ə üzv dövlətlər arasında daha dərin əməkdaşlıq media peşəkarları arasında daha sıx əlaqələrlə müşayiət olunmalıdır. Bugünkü Media Forumu bu təmasları inkişaf etdirmək, təcrübə mübadiləsi aparmaq və AQEM-in təşəbbüslərini daha geniş auditoriyaya çatdırmaq üçün əla imkan yaradır.

Forumda çıxış edən Prezidentin xüsusi tapşırıqlar üzrə nümayəndəsi Xələf Xələfov qeyd edib ki, müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində geosiyasi gərginliklərin artdığı, dezinformasiya və nifrət nitqinin qarşılıqlı vasitəsinə çevrildiyi şəraitdə obyektiv, məsuliyyətli və peşəkar medianın fəaliyyəti xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Dövlətlər və cəmiyyətlər arasında qarşılıqlı etimadın möhkəmləndirilməsi, beynəlxalq əməkdaşlığın genişləndirilməsi və global çağırışlara qarşı birgə mübarizənin gücləndirilməsi media sahəsində də əlaqələndirilmiş sözləri zəruri edir.

Prezidentin xüsusi tapşırıqlar üzrə nümayəndəsi bildirib ki, Azərbaycan sədrliyinin gündəliyində media sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi prioritet istiqamətlərdən birini təşkil edir.

Açılış mərasimindən sonra forum işini "Azərbaycanın sədrliyi: təşəbbüslər, əməkdaşlıq, nəticələr" mövzusunda panel iclası ilə davam etdirib.

İclasda çıxış edən Azərbaycanın rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat nazirinin müavini Saməddin Əsədov deyib ki, əlaqələrin və münasibətlərin daha da möhkəmlənməsinin şahidi olacağıq.

Etimad quruculuğu tədbirlərinin vacibliyindən danışan nazir müavini əlavə edib: "Bu tədbirlər bilavasitə nəqliyyat dəhlizləri boyunca da öz əksini tapmalı və bərqərar olmalıdır. Çünki bu baxımdan iqtisadi integrasiyanı daha da dərinləşdirəcəyik. Ölkələrimiz arasında olan münasibətləri daha yüksək səviyyəyə qaldırmaq imkanı əldə edəcəyik. Bu isə bizim üçün vacib məsələdir. Çünki irəli sürdüyümüz çoxşaxəli təşəbbüslər var və onların gerçəkləşməsi olduqca vacibdir".

Türkiyənin Radio və Televiziya Üst Şurasının (RTÜK) sədri Mehmet Daniş qeyd edib ki, qarşılaşdığımız bir çox global çağırışın yaratdığı çətinliklər və qeyri-müəyyənlik mühiti beynəlxalq münasibətlərdə çoxtərəfliyi olan inamın zəifləməsinə gətirib çıxarır. Məhz bu səbəbdən AQEM kimi çoxtərəfli təşkilatların əhəmiyyəti daha da artır. Çünki müasir dövrün qarşısında duran məsələlərin heç biri, demək olar ki, yalnız birtərəfli iradə ilə həll edilə bilməz.

Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi sədrinin müavini Sədaqət Qəhrəmanovanın fikrincə, rəqəmsallaşma qadınların təhsil, məşğulluq, sahibkarlıq və ictimai iştirak imkanlarını genişləndirməklə yanaşı, onların rəqəmsal təhlükəsizliyinin təmin olunmasına da zəruri edir. Qadınların texnologiyalardan istifadə edən tərəf

kimisi deyil, həm də rəqəmsal iqtisadiyyatın, innovasiyaların və informasiya mühitinin fəal iştirakçıları kimi təmsil olunması inklüziv və məsuliyyətli rəqəmsal mühitin formalaşdırılmasının əsas şərtlərindəndir.

Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili və Multikulturalizm Mərkəzinin İdarə Heyətinin sədr müavini Fəxrəddin Məmmədov Azərbaycanın müxtəlif qitələri birləşdirən vacib bir coğrafi məkanda yerləşdiyini söyləyib. O bildirib ki, beynəlxalq təhlükəsizlik sahəsində baş verən böhranlar hadisələrin proqnozlaşdırılmasını daha da çətinləşdirir. Ona görə də regional səviyyəli məsələlərin əhəmiyyəti getdikcə artır.

Panel iclasında mövzu ətrafında müzakirələr aparılıb.

Forum çərçivəsində həmçinin "Sosial birlik və mədəniyyətlərərsi dialoqun gücləndirilməsində medianın rolu" mövzusunda panel iclası keçirilib, faktların yoxlanılması, biliklərə çıxış imkanlarının genişləndirilməsi və informasiyanın daha sürətli yayılması baxımından jurnalistikanın qarşısında geniş imkanlar açır.

Səfirin fikrincə, süni intellekt həmçinin yeni risklər də yaradır. Bunlara yanlış və manipulyativ məlumatların yayılması, saxta foto və videoların hazırlanması, eləcə də ictimai rəyin manipulyasiyası daxildir. Bu səbəbdən şəffaflıq, insan nəzarəti olmalı, həmçinin jurnalistikanın peşəkar və etik standartlarına ciddi riayət edilməlidir.

İordaniya Haşimilər Krallığının Hökumətə Kommunikasiya Nazirliyinin baş katibi Zaid Əl-Nəvayseh bildirib ki, informasiya prosesi ictimai müzakirələrin zənginləşməsinə xidmət etməli, insanlarda qorxu yaratmağa, həqiqətləri

kəzinin direktoru Kobuljon Əhmədov isə deyib ki, media sahəsində müvafiq görüşlər daha çox olmalı və media təşkilatlarının rolu xüsusilə qəbul ediləlidir. Media qurumları istər siyasi hadisələr nöqtəyi-nəzərindən, istər insanların yaşadığı tarix, daşdığı mədəniyyət, aldığı təhsil, yaratdığı və qoruduğu ənənələr, ortaq layihələr və əldə edilmiş uğurlar barədə məlumatların auditoriyaya çatdırılması baxımından çox vacib bir vasitədir.

Kobuljon Əhmədovun sözlərinə görə, ölkələr arasında peşəkar əməkdaşlıq yaradılmalıdır. Buraya media sahəsinin peşəkarları cəlb edilməlidir. Eyni zamanda ortaq informasiya və mədəniyyət layihələri həyata keçirilməlidir.

Fələstin Dövlətinin Qazaxıstandakı səfiri Montaser Abu Zeid diqqətə çatdırıb ki, bugünkü çağırışlara sürətlə inkişaf edən süni intellekt texnologiyaları ilə bağlı yeni bir məsələ də əlavə olunur. Süni intellekt informasiya təhlili, faktların yoxlanılması, biliklərə çıxış imkanlarının genişləndirilməsi və informasiyanın daha sürətli yayılması baxımından jurnalistikanın qarşısında geniş imkanlar açır.

Səfirin fikrincə, süni intellekt həmçinin yeni risklər də yaradır. Bunlara yanlış və manipulyativ məlumatların yayılması, saxta foto və videoların hazırlanması, eləcə də ictimai rəyin manipulyasiyası daxildir. Bu səbəbdən şəffaflıq, insan nəzarəti olmalı, həmçinin jurnalistikanın peşəkar və etik standartlarına ciddi riayət edilməlidir.

İordaniya Haşimilər Krallığının Hökumətə Kommunikasiya Nazirliyinin baş katibi Zaid Əl-Nəvayseh bildirib ki, informasiya prosesi ictimai müzakirələrin zənginləşməsinə xidmət etməli, insanlarda qorxu yaratmağa, həqiqətləri

təhrif etməyə və ictimai rəyi manipulyasiya etməyə yönəlməməlidir: "Süni intellekt texnologiyalarının və saxta foto, video və audiomaterialların yaradılmasına imkan verən "deepfake" alətlərinin sürətlə inkişafı bu sahədə yeni çağırışlar meydana çıxarır. Süni intellekt texnologiyalarının hər yeni inkişaf mərhələsi saxta məzmunun müəyyənlişdirilməsi və manipulyasiyaların qarşısının alınması üçün daha səmərəli üsulların tətbiqini tələb edir".

Qırğız Respublikasının mədəniyyət, informasiya və gənclər siyasəti nazirinin müavini Salkın Samogoyeva da öz növbəsində forumun mövzusunun vacibliyini qeyd edib. O deyib ki, dünyamız artan məzmunun müəyyənlişdirilməsi və manipulyasiyaların qarşısının alınması üçün daha səmərəli üsulların tətbiqini tələb edir. Ona görə də media ictimaiyyəti qarşısında

dayanan başlıca vəzifə etibarı yaradan, cəmiyyəti birləşdirən, mədəniyyətlərərsi dialoqa rəvac verən bir vasitə kimi çıxış etməkdir.

AQEM coğrafiyasında etibarı yaratmağın və möhkəmləndirməyin ortaq məsuliyyət olduğunu söyləyən nazir müavini həmçinin vurğulayıb: "Dezinformasiyanın və informasiya müharibələrinin vüsət aldığı bir dövrdə, əlbəttə ki, jurnalistlərimizi və digər peşəkarları bir araya gətirməli, əməkdaşlığımızı davam etdirməliyik".

Kamboca İnformasiya Nazirliyində dövlət katibinin müavini Prak Taveak Amida isə bildirib ki, etibarlı media müxtəlif fikirlərin ifadə olunması üçün məkan yaradır. Sosial həmrəylik və dialoq hər kəsin eyni fikirdə olmasını tələb etmir. Əsas məsələ müxtəlif baxışları yoxlanılması məlumat və qarşılıqlı hörmət əsasında dəyərləndirmək bacarığıdır. Xüsusilə emosional məqamlarda ortaq məxrəc tapmağa çalışmalıdır.

İclas mövzuya dair müzakirələrə işni davam etdirib.

Bununla da Media Forumuna yekun vurulub.

Qeyd edək ki, ilk AQEM Media Forumu üzv dövlətlərin hökumət nümayəndələrini, media və kommunikasiya sahəsinə məsul dövlət qurumlarının rəhbərlərini, media mənecerlərini və digər mütəxəssisləri bir araya gətirib. Forum müxtəlif yanaşmaların bölüşülməsi, təcrübə mübadiləsi və regionda qarşılıqlı etimadın gücləndirilməsinə xidmət edən əməkdaşlıq imkanlarının müzakirəsi baxımından əhəmiyyətlidir.

YAP-ın VIII qurultayının nümayəndələri Ulu Öndər Heydər Əliyevin xatirəsini yad ediblər

Oktyabrın 1-də Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII qurultayının nümayəndələri Fəxr xiyabanda müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradıcısı, xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin xatirəsini yad edib, məzarı önünə əkil və gül dəstələri qoyublar.

Görkəmli oftalmoloq-alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın da xatirəsi anılıb, məzarı üzərinə tər güllər düzülüb.

Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII qurultayına hazırlıq çərçivəsində 2026-cı il sentyabrın 7-dən 19-dək partiyanın 84 yerli təşkilatı tərəfindən ümumilikdə 16239 nəfərin iştirakı ilə keçirilən hesabat konfranslarında VII Qurultaydan sonra qarşıya qoyulan vəzifələrin icrası istiqamətində görülmüş işlərə dair məruzələr

"Azərbaycan"

“Gənclər arasında ailənin və nikahın əhəmiyyəti, onun qorunması və möhkəmləndirilməsi məqsədilə erkən nikahın və qohumlar arasında nikahın mənfi nəticələrinə dair maarifləndirmə Qaydası”nın təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 23 iyun tarixli 213 nömrəli Qərarında dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı

№ 315

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2026-cı il

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 119-cu maddəsinin səkkizinci abzasını rəhbər tutaraq, "Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosessual Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosessual Məcəlləsində, "Gənclər siyasəti haqqında", "Uşaq hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyalar haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə", "Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığının və hüquq pozuntularının profilaktikası haqqında", "Bödən tərbiyəsi və idman haqqında", "Sosial xidmət haqqında", "Reklam haqqında", "Tütün məmulatlarının istifadəsinin məhdudlaşdırılması haqqında", "Uşaqların zərərli informasiyadan qorunması haqqında" və "Media haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 2026-cı il 3 mart tarixli 372-VIIQD nömrəli Qanunun icrasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

"Gənclər arasında ailənin və nikahın əhəmiyyəti, onun qorunması və möhkəmləndirilməsi məqsədilə erkən nikahın və qohumlar arasında nikahın mənfi nəticələrinə dair maarifləndirmə Qaydası"nın təsdiq edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 23 iyun tarixli 213 nömrəli Qərarında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu,

2020, № 6, maddə 803 (Cild I); 2024, № 2, maddə 235, № 10, maddə 1164; 2025, № 2, maddə 181) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

- Adında (ikinci halda) və 1-ci hissəsində (ikinci halda) "nikahın" sözü "evliliyin" sözü ilə əvəz edilsin.
- Həmin Qərarla təsdiq edilmiş "Gənclər arasında ailənin və nikahın əhəmiyyəti, onun qorunması və möhkəmləndirilməsi məqsədilə erkən nikahın və qohumlar arasında nikahın mənfi nəticələrinə dair maarifləndirmə Qaydası" üzrə:
 - Adında (ikinci halda) "nikahın" sözü "evliliyin" sözü ilə əvəz edilsin;
 - 2.2. 2.1.1-ci yarımbənd aşağıdakı redaksiyada verilsin:
 - 1.1.1. erkən evlilik - uşaqla nikah bağlamadan ailə qurmaq məqsədilə yarımların ittiqatı;
 - 2.3. mətn üzrə ismin müvafiq hallarında "erkən nikah" sözləri ismin müvafiq hallarında "erkən evlilik" sözləri ilə əvəz edilsin;
 - 2.4. 2.1.3-cü yarımbəndə (ikinci halda) "erkən" sözündən sonra "evliliyin" sözü əlavə edilsin.

Əli ƏSƏDOV,

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2015-ci il 2 fevral tarixli 21 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Bağlaşma əsasında həqiqi hərbi xidmətə daxilolmanın halları və Qaydası"nda dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı

№ 316

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2026-cı il

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 119-cu maddəsinin səkkizinci abzasını rəhbər tutaraq, "Hərbi xidmətə keçmə haqqında" Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə" və "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 2026-cı il 17 mart tarixli 381-VIIQD nömrəli Qanununun icrasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2015-ci il 2 fevral tarixli 21 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2015, № 2, maddə 211 (Cild I); 2025, № 12 (II kitab), maddə 1257; 2026, № 1, maddə 84, № 2, maddə 196, № 5 (II kitab), maddə 477, № 6, maddə 585) ilə təsdiq edilmiş "Bağlaşma əsasında həqiqi hərbi xidmətə daxilolmanın halları və Qaydası"nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

- 3.25.1-ci yarımbəndin birinci cümləsində "daxil olanlar, ehtiyatdan daxil olanlar və qadınlar - 3 il" sözləri "və ehtiyatdan daxil olanlar - 3 il, qadınlar - 6 ay" sözləri ilə əvəz edilsin.

Əli ƏSƏDOV,

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

“Yerli icra hakimiyyəti orqanlarının strukturunun və idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2025-ci il 10 dekabr tarixli 546 nömrəli Fərmanının icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin bəzi fərmanlarında və Sərəncamında dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2026-cı il 24 aprel tarixli 651 nömrəli Fərmanının icrası ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin bəzi qərarlarında dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı

№ 317

Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2026-cı il

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 119-cu maddəsinin səkkizinci abzasını rəhbər tutaraq, "Yerli icra hakimiyyəti orqanlarının strukturunun və idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2025-ci il 10 dekabr tarixli 546 nömrəli Fərmanının icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin bəzi fərmanlarında və Sərəncamında dəyişiklik edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2026-cı il 24 aprel tarixli 651 nömrəli Fərmanının icrasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2017-ci il 10 mart tarixli 87 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2017, № 3, maddə 486 (Cild I); 2024, № 4, maddə 437, № 5 (II kitab), maddə 589; 2025, № 2, maddələr 201, 206, № 12 (II kitab), maddə 1218; 2026, № 5 (II kitab), maddə 475) ilə təsdiq edilmiş "Dövlət qulluğu vəzifələri üzrə test imtahanından keçmək barədə Sertifikatın Forması"na 1 nömrəli

əlavə - "Dövlət qulluğu vəzifələri üzrə Sertifikatın verilməsi üçün inzibati vəzifələrin növləri, qrupları və alt qrupları" cədvəlinin "AC4" sətrinin dördüncü abzasında "orqanlarının" sözü "başçıların" sözü ilə əvəz edilsin və həmin abzası ikinci halda "dairələri" sözündən sonra "üzrə" sözü əlavə edilsin.

2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2017-ci il 8 dekabr tarixli 545 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2017, № 12 (II kitab), maddə 2493 (Cild I); 2024, № 4, maddə 437; 2025, № 2, maddə 201, № 12 (II kitab), maddə 1218) ilə təsdiq edilmiş "1-5-ci kateqoriya dövlət orqanlarında inzibati vəzifələrin birinci-yeddinci təsnifatlarına uyğun olan vakant vəzifələrin tutulmasının Ümumi Şərtləri"nin 8.7.4-cü yarımbəndinin birinci abzasında "orqanlarının" sözü "başçıların" sözü ilə, "nümayəndələrinin" sözü "üzrə nümayəndələri" sözləri ilə əvəz edilsin.

Əli ƏSƏDOV,

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

Əməkdaşlıq platforması

"Bakı-Ekspo" Mərkəzində Qafqaz regionunun nəhəng hərbi-texnoloji platforması olan və müdafiə sənayesinin global güclərini bir araya gətirən "ADEX 2026" 6-cı Azərbaycan Beynəlxalq Müdafiə Sərgisi və "Securix Caspian" 15-ci Beynəlxalq Daxili Təhlükəsizlik, Mühafizə və Xilasətmə Avadanlıqları Sərgilərinin keçirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu sərgilər Azərbaycanın müdafiə sənayesinin inkişafı və bu sahədə əldə etdiyi nəticələrin beynəlxalq miqyasda təqdim olunması baxımından vacibdir. Belə mötəbər beynəlxalq sərgilər bir tərəfdən ölkənin müdafiə sənayesində formalaşdırıldığı istehsal və texnoloji imkanların nümayiş etdirilməsinə, digər tərəfdən isə yeni əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasına şərait yaradır.

Milli Məclisin deputatı Vüqar RƏHİM-ZADƏ qəzetimizə açıqlamasında deyib ki, ölkəmiz müdafiə sənayesinin inkişafına xüsusi diqqət yetirərək müxtəlif təyinatlı hərbi məhsulların istehsal imkanlarını genişləndirib. Bu baxımdan "ADEX 2026" yerli müdafiə sənayesi müəssisələrinin məhsullarının və texnoloji həllərinin beynəlxalq auditoriyaya təqdim edilməsi üçün mühüm platformadır. "Sərgidə nümayiş etdirilən məhsullar Azərbaycanın bu sahədə istehsal potensialının, texnoloji imkanlarının və yeni həllər üzərində aparılan işlərin daha geniş auditoriyaya çatdırılmasına imkan verir. Sərginin əhəmiyyətini artıran əsas məqamlardan biri onun geniş beynəlxalq iştirakla keçirilməsidir. Bu il "ADEX" iştirakçı şirkətlərin sayına görə rekord vurub. Bununla əlaqədar olaraq, məhz "ADEX 2026" sərgisi üçün

"Bakı-Ekspo" Mərkəzinin 5-ci pavilyonu istifadəyə verilib. Bu mühüm yenilik "ADEX"in artıq yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuğunu göstərir. Bəşinci pavilyonun fəaliyyətə başlaması sadəcə ekspozisiya sahəsinin genişləndirilməsi deyil, Azərbaycana və ölkənin müdafiə sənayesi potensialına artan beynəlxalq marağın, eləcə də "ADEX"in beynəlxalq müdafiə sənayesində möhkəmlənən mövqeyinin əyani ifadəsidir. "ADEX" və "Securix Caspian" sərgilərinə bu il, ümumilikdə 53 ölkə təmsil olunur", - deyir o əlavə edib.

Deputat bildirib ki, dövlətlərarası və hərbi-texniki əməkdaşlıq üçün mühüm görüş platforması olan "ADEX" yeni əlaqələrin qurulması üçün əlverişli imkan formalaşdırır. Bu platforma çərçivəsində Azərbaycan şirkətləri potensial tərəfdaşlarla birbaşa təmas yarat-

maq, məhsullarını təqdim etmək, qarşılıqlı maraq doğuran istiqamətləri müəyyənləşdirmək və gələcək əməkdaşlıq perspektivlərini müzakirə etmək imkanı əldə edirlər. Burada söhbət yalnız hazır məhsulların təqdimatından getmir. Müasir müdafiə sənayesində texnologiya, innovasiya, elmi-tədqiqat və istehsal imkanlarının bir-biri ilə əlaqələndirilməsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Bu baxımdan "ADEX 2026" çərçivəsində keçirilən görüşlər və müzakirələr yeni texnologiyaların öyrənilməsi, qabaqcıl təcrübənin mənimsənilməsi, birgə layihələrin reallaşdırılması və müdafiə sənayesində innovativ həllərin tətbiqi baxımından da əhəmiyyətlidir.

V.Rəhimzadə qeyd edib ki, sərginin Azərbaycan üçün digər mühüm imkanlarından biri müdafiə sənayesində ixrac coğrafiyasının genişləndirilməsi ilə bağlıdır: "Yerli istehsalçıların məhsullarını beynəlxalq sərgi iştirakçılarına təqdim etməsi onların xarici bazarlara çıxış imkanlarını artırır. Bu isə uzunmüddətli perspektivdə müdafiə sənayesi məhsullarının ixracının genişləndirilməsi, yeni tərəfdaşlıqların qurulması və Azərbaycan istehsalının beynəlxalq müdafiə sənayesi bazarında daha geniş tanınması üçün əlavə imkanlar yaradacaqdı".

Əsmər QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

Sözün sərhədi yoxdur

Prezident İlham ƏLİYEV: "Media artıq yalnız informasiya mübadiləsi vasitəsi kimi deyil, ictimai diplomatiyanın, qarşılıqlı anlaşmanın və regional əməkdaşlığın mühüm aləti kimi nəzərdən keçirilir"

Dünyanın siyasi xəritəsi dəyişdikcə dövlətlər arasında münasibətlərin xarakteri də dəyişir. Bir tərəfdən iqtisadi və nəqliyyat əlaqələri ölkələri bir-birinə yaxınlaşdırır, digər tərəfdən geosiyasi rəqəbat, təhlükəsizlik çağırışları və informasiya müharibələri qarşılıqlı etimad məsələsini aktuallaşdırır. Belə bir şəraitdə dövlətlərin bir araya gələrək fikir ayrılıqlarını müzakirə etməsi, ortaq maraqları müəyyənləşdirməsi və əməkdaşlıq imkanları yaratması üçün beynəlxalq platformalara ehtiyac yaranır.

Məhz bu ehtiyacdən doğan təşəbbüslərdən biri Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirədir (AQEM). Platforma müxtəlif siyasi və iqtisadi mövqelərə malik Asiya dövlətlərini bir araya gətirərək, qarşılıqlı etimadın möhkəmləndirilməsini, təhlükəsizlik və əməkdaşlıq məsələlərinin dialoq yolu ilə müzakirəsinə məqsəd qoyub.

Bos AQEM konkret olaraq nədir, nə məqsədlə yaradılıb və üzv ölkələr üçün hansı imkanları yaradır? AQEM-in yaradılması ideyası 1992-ci ildə Qazaxıstan tərəfindən BMT Baş Assambleyasının 47-ci sessiyasında irəli sürülüb. Bu təşəbbüsün əsas məqsədi Asiyada təhlükəsizlik məsələlərinin həlli üçün dövlətləri dialoq ətrafında birləşdirən effektiv və universal platformanın formalaşdırılması olub. Bu gün AQEM-in 28 üzvü, 10 müşahidəçi dövləti və tərəfdaş təşkilatları var. Təşkilat Asiya qitəsinin böyük hissəsini əhatə edən geniş coğrafi məkan birləşdirir.

Azərbaycan 2024-2026-cı illər üzrə AQEM-ə sədrlik edib. Sədrliyin əsas istiqaməti "Daha güclü AQEM: Asiyada bağlılıqlar, rəqəmsallaşma və dayanıqlı inkişaf" şüarı ilə müəyyənləşdirilib. Azərbaycanın sədrliyi dövründə diqqətçəkən məsələlərdən biri AQEM-in institusional baxımdan gücləndirilməsi və gələcəkdə daha strukturlaşmış beynəlxalq təşkilata çevrilməsi məsələsidir. Bu ilin iyulunda keçirilən AQEM-in Yüksək Səviyyəli Şəxslər Komitəsinin iclasında qurumun beynəlxalq təşkilata transformasiyası, nizamnamə layihəsi və Katibliyin strukturunun inkişafı ilə bağlı məsələlər müzakirə olunub.

Bu geniş əməkdaşlıq gündəliyində media da xüsusi yer tutur və oktyabrın 1-də Bakıda keçirilən AQEM Media Forumu məhz informasiya və kommunikasiya sahəsində yeni əməkdaşlıq imkanlarının müzakirəsi baxımından diqqət çəkir. Forumun mövzusu təsadüfi seçilməyib: "Qütbləşmiş dünyada media vəsi-təsilə etimadın qurulması". Müasir dünyada informasiya artıq yalnız baş verən hadisələri cəmiyyətə çatdırın vasitə deyil. Media dövlətlər, xalqlar və cəmiyyətlər arasında təsəvvürlərin formalaşmasına, qarşılıqlı anlaşmaya və ictimai diplomatiyaya ciddi təsir göstərir.

Bu reallıqlar fonunda Prezident İlham Əliyevin forum iştirakçılarına müraciətində medianın roluna dair səsləndirdiyi fikirlər AQEM-in qarşısında duran daha geniş məqsədlərlə üst-üstə düşür. Prezident müraciətində AQEM-i regionda sülhə, təhlükəsizliyə və sabitliyə töhfə verən, üzv ölkələr arasında qarşılıqlı etimad və əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə xidmət edən dialoq platforması kimi xarakterizə edib. Eyni zamanda AQEM-in genişləndirilməsi istiqamətində görülən işlərə diqqət çəkib: "Son iki il ərzində bu təşkilata sədrlik edən Azərbaycan qarşılıqlı etimad quruculuğu tədbirlərinin təmin olunması yolunda qətiyyət və irdicillik nümayiş etdirərək AQEM-in institusional imkanlarının gücləndirilməsi, praktiki birgə fəaliyyətin genişləndirilməsi və təşkilatın beynəlxalq münasibətlər sistemində rolunun daha da artırılması üçün səylərini əsirgəməmişdir".

Müraciətdə maraqlı məqamlardan biri də medianın rolunun ənənəvi informasiya funksiyasından daha geniş müstəvidə təqdim edilməsidir. Göründüyü kimi, söhbət yalnız xəbərin hazırlanması və yayılmasından getmir. Burada media dövlətlər və cəmiyyətlər arasında qarşılıqlı anlaşmanın, etimadın və əməkdaşlığın formalaşmasına təsir edən mühüm vasitə kimi nəzərdən keçirilir.

Müraciətdə dezinformasiya və süni intellekt texnologiyalarından sui-istifadə yolu ilə saxta informasiya və materialların hazırlanması məsələsinə xüsusi diqqət yetirilməsi də məhz bu reallıqla bağlıdır: "Dezinformasiyanın geniş

yayılması, süni intellekt texnologiyalarından sui-istifadə etməklə saxta informasiya və materialların hazırlanması ictimai etimada birbaşa təsir göstərir. Xüsusilə sosial media və rəqəmsal platformaların informasiya məkanında rolunun sürətlə böyüdüyü bir zamanda medianın hesabatlılığı və üzərinə düşən məsuliyyəti daha da artır. Bütün bunlar media institutlarının peşəkarlığına və obyektivliyinə olan tələbləri daha da yüksəldir, ortaq informasiya məsuliyyətinin formalaşdırılmasını zəruri edir".

Dövlət başçısının müraciətindəki bir məsələni burda qeyd etməmək, fikrimiz yarımcı qalmış olar. Bu, etimadın yalnız jurnalistlərin üzərinə qoyulan məsuliyyət kimi təqdim edilməməsidir. Dövlət qurumları, media subyektləri, rəqəmsal platformalar, jurnalistlər, tədqiqatçılar və vətəndaş cəmiyyəti arasında əməkdaşlığın zəruriliyi vurğulanır. "Etibarlı məlumat yalnız peşəkar jurnalistikadan deyil, bütövlükdə informasiya mühitinin keyfiyyət göstəricisinə çevrilə bilər. Dövlət qurumları, media subyektləri, rəqəmsal platformalar, jurnalistlər, tədqiqatçılar və vətəndaş cəmiyyəti arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi bu baxımdan mühüm əhəmiyyət daşıyır. Media savadlığının artırılması və yeni texnologiyaların məsuliyyətli tətbiqi də etimadın dayanıqlı əsaslarının yaradılmasının mühüm şərtlərindəndir", - deyir Prezident İlham Əliyev sağlamlıq informasiya mühitinin formalaşmasının yalnız bir tərəfin fəaliyyəti ilə mümkün olmadığını vurğulayır.

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyevin müraciətində iş əsas xətt bir-biri ilə əlaqələndirilir: AQEM-in institusional inkişafı, üzv dövlətlər arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi və medianın etimad quruculuğundakı rolu. Bakı Media Forumunun əhəmiyyəti də məhz bu üç istiqamətin kəsişməsində ortaya çıxır. AQEM çərçivəsində media əməkdaşlığının genişləndirilməsi, əslində, daha geniş məqsədə - ölkələr və cəmiyyətlər arasında dialoq və qarşılıqlı anlaşmanın gücləndirilməsinə xidmət edə bilər.

Züleyxa ƏLİYEVA,
"Azərbaycan"

Media Forumun iştirakçıları Heydər Əliyev Mərkəzi ilə tanış olublar

"Qütbləşmiş dünyada media vasitəsilə etimadın qurulması" mövzusunda AQEM Media Forumunun iştirakçıları Heydər Əliyev Mərkəzi ilə tanış olublar.

Media və Yayım Şurasından AZƏRTAC-a bildirilib ki, ekskursiya zamanı qonaqlara

müasir müstəqil Azərbaycanın qurucusu, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin zəngin siyasi irsini, dövlətçilik fəaliyyətini, eləcə də ölkəmizin ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni inkişafında xidmətlərini əks etdirən ekspozisiyalar barədə ətraflı məlumat verilib. İştirakçılar həmçinin mərkəzin fəa-

liyyəti, burada qorunan zəngin tarixi-mədəni irs, Azərbaycan dövlətçilik tarixinin mühüm mərhələləri, Heydər Əliyev Mərkəzinin memarlıq konsepsiyası, eləcə də Azərbaycan tarixini, mədəniyyətini və milli irsini təqdim edən müxtəlif sərgi və ekspozisiyalarla tanış olublar.

Baş prokuror Kamran Əliyev Rusiya Federasiyasının baş prokuroru ilə əməkdaşlıq perspektivlərini müzakirə edib

Xəbər verildiyi kimi, baş prokuror Kamran Əliyevin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Rusiya Federasiyasında rəsmi səfərdədir.

Səfər çərçivəsində Azərbaycanın baş prokuroru Kamran Əliyevlə Rusiya Federasiyasının baş prokuroru Aleksandr Qutsan arasında ikitərəfli görüş keçirilib.

Azərbaycan nümayəndə heyətinə göstərilən xüsusi diqqətə və yüksək qonaqpərvərliyə görə təşəkkürünü bildiren Kamran Əliyev qeyd edib ki, Azərbaycan və Rusiya arasında tarixən formalaşmış dərin mədəni, siyasi və hüquqi əlaqələr mövcuddur. İki ölkənin siyasi liderləri cənab İlham Əliyev və Vladimir Putin arasında səmimi dostluq münasibətlərinin nəticəsidir ki, ölkələrimizin tərəfdaşlığı strateji mütəfəqəlik səviyyəsində inkişaf edərək sıxlaşmışdır. Bu isə öz növbəsində hər iki dövlətin hüquq-mühafizə orqanları arasında möhsuldar işgüzar münasibətlər üçün əlverişli zəmin formalaşdırıb.

İki ölkənin prokurorluq orqanları arasında əməkdaşlığın hazırkı səviyyəsindən razılığını bildiren Kamran Əliyev bildirib ki, bu əlaqələr iki istiqaməti əhatə edir. Belə ki, hər iki ölkə-

nin hüquq-təbiiyyətə təcrübəsinin və qanunvericiliyinin yeni institutlarının öyrənilməsi ilə yanaşı, konkret cinayət işləri çərçivəsində hüquqi yardım göstərilməsi və cinayət törətməş şəxslərin verilməsi istiqamətində də əməkdaşlıq əlaqələri yüksələn xətt üzrə inkişaf edir.

Öz növbəsində Rusiya Federasiyasının baş prokuroru Aleksandr Qutsan vurğulamışdır ki, hər iki ölkənin prokurorluq orqanları arasında ənənəvi olaraq, yüksək səviyyəli əməkdaşlıq əlaqələri mövcuddur.

Rəsmi səfərdə iştirak dərəcəsi qəbul edilməsinə görə Kamran Əliyevə təşəkkürünü bildiren rusiyalı həmkarı, əməkdaşlıq istiqamətləri-

nin genişləndirilməsi ilə bağlı fikirlərini bölüşüb. Daha sonra konkret cinayət işləri ilə bağlı müzakirələr aparılıb.

Görüşün yekununda Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğu ilə Rusiya Federasiyasının Baş Prokurorluğu arasında 2027-2028-ci illər üçün Əməkdaşlıq Proqramı imzalanıb.

Sonədin iki ölkənin prokurorluq orqanları arasında qarşılıqlı fəaliyyətin daha da möhkəmləndirilməsinə, qarşılıqlı maraq doğuran istiqamətlər üzrə praktiki əməkdaşlığın və təcrübə mübadiləsinin genişləndirilməsinə töhfə verəcəyinə əminlik ifadə olunub.

"Azərbaycan"

AQEM Media Forumu çərçivəsində bir sıra ikitərəfli görüşlər keçirilib

"Qütbləşmiş dünyada media vasitəsilə etimadın qurulması" mövzusunda AQEM Media Forumu çərçivəsində Azərbaycan Respublikası Media və Yayım Şurasının sədri Əhməd İsmayilov ilə bir sıra nümayəndə heyətləri arasında ikitərəfli görüşlər keçirilib.

Şuradan AZƏRTAC-a bildiriblər ki, Türkiyənin Radio və Televiziya Baş İdarəsinin sədri Mehmet Daniş, Pakistan İslam Respublikasının federal təhsil və peşəkar təlim üzrə dövlət naziri Wajihə Qamar, Asiyada Qarşılıqlı Fəa-

liyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin Baş katibi, səfir Kayrat Sarıbay və Özbəkistan Respublikası Prezidentinin Administrasiyası yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələri üçün Məzmunun İstehsalı Mərkəzinin direktoru Kobuljon Axmedov ilə ke-

çirilən görüşlər zamanı müasir informasiya mühitində sürətlə dəyişən kommunikasiya tendensiyalarının media institutları arasında daha sıx əməkdaşlığı və davamlı təcrübə mübadiləsinə zəruri et-

diyi vurğulanıb. Bu baxımdan media sahəsində qarşılıqlı əlaqələrin inkişaf etdirilməsi və müxtəlif formatlarda birgə layihələrin təşviqinin əhəmiyyəti qeyd olunub.

Eyni zamanda global informasiya məkanında etimadın

AQEM Media Forumu əməkdaşlıq imkanlarını institusional müstəviyə çıxarır

İnformasiya mühərislərinin genişləndiyi bir vaxtda medianın məsuliyyəti daha da artır. Bu baxımdan Bakıda keçirilən AQEM Media Forumu da informasiya vasitəsilə qarşılıqlı anlaşmanın və etimadın möhkəmləndirilməsi baxımından mühüm beynəlxalq platformadır. "Qütbləşmiş dünyada media vasitəsilə etimadın qurulması" mövzusunda həsr olunan forumun əsas ideyası da informasiyanın hadisələri dövlətlər və xalqlar arasında dialoq, qarşılıqlı anlaşmaya və əməkdaşlığa xidmət edən mühüm amil olduğunu bəyan etməkdir.

Milli Məclisin deputatı

Nigar MƏMMƏDOVA "Azərbaycan" qəzetinə açıqlamasında diqqətə çatdırıb ki, Prezident İlham Əliyevin forum iştirakçılarına müraciətində də AQEM regionda sülhə, təhlükəsizliyə və sabitliyə töhfə verən, dayanıqlı inkişafı təşviq etmək məqsədilə özlər arasında qarşılıqlı etimadın və əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə xidmət edən əhəmiyyətli və unikal dialoq platforması kimi xarakterizə edilir. Bu isə AQEM-in mahiyyətini və Azərbaycan sədrliyinin əsas istiqamətlərini aydın göstərir. "Son iki il ərzində təşkilat sədrlik edən Azərbaycanın məqsədi yalnız mövcud əməkdaşlıq mexanizmlərini qorumaq deyil, həm də qarşılıqlı etimadın möhkəmləndirilməsi üçün yeni platformalar yaratmaq olub. Cənab Prezidentin müraciətində də vurğulandığı kimi, Azərbaycan AQEM-in institusional imkanlarının gücləndirilməsi, praktiki birgə fəaliyyətin genişləndirilməsi və təşkilatın beynəlxalq münasibətlər sistemində rolunun daha da artırılması üçün səylərini əsirgəmə-

mişdir. Media Forumunun məhz Bakıda keçirilməsi bu baxımdan simvolik mənə daşıyır. Çünki informasiya məkanında etimadın formalaşdırılması dövlətlərarası münasibətlərə, ictimai diplomatiyaya, regional əməkdaşlığa və hətta təhlükəsizlik mühitinə təsir edən amildir. Dövlət başçımızın da qeyd etdiyi kimi, media artıq yalnız informasiya mübadiləsi vasitəsi kimi deyil, ictimai diplomatiyanın, qarşılıqlı anlaşmanın və regional əməkdaşlığın mühüm aləti kimi nəzərdən keçirilir", - deyərək deputat bildirib.

N.Məmmədova qeyd edib ki, hazırda əsas problemlərdən biri dezinformasiyanın geniş yayılması, süni intellekt texnologiyalarından sui-istifadə etməklə saxta informasiya və materialların hazırlanmasıdır: "Bu da ictimai etimada birbaşa təsir göstərir. Belə bir mühitdə media institutlarının peşəkarlığına və obyektivliyinə olan tələblər daha da artır, ortaq informasiya məsuliyyətinin formalaşdırılması zərurəti çevrilir. Bu xüsusda media nümayəndələri arasında birbaşa təmasların, təcrübə mübadiləsinin və peşəkar əməkdaşlı-

ğın genişləndirilməsi qarşılıqlı anlaşma üçün yeni imkanlar yaradır. AQEM Media Forumunun mühüm cəhətlərindən biri də bu əməkdaşlıq imkanlarını institusional müstəviyə çıxarmaq potensialıdır. Azərbaycan media və kommunikasiya sahəsinin inkişaf etdirilməsinə, özlər dövlətlər ilə media sahəsində ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlığın genişləndirilməsinə və informasiya mübadiləsi mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsinə xüsusi diqqət ayırır".

Deputat bildirib ki, Bakının belə bir tədbirə evsahibliyi etməsi Azərbaycanın AQEM sədrliyi çərçivəsində dialoq və çoxtərəfli əməkdaşlığa verdiyi önəmi də nümayiş etdirir. Bir sözlə, sülh, təhlükəsizlik və qarşılıqlı etimadın informasiya müstəvisində də möhkəmləndirilməsi müasir beynəlxalq münasibətlərin mühüm istiqamətlərindən birinə çevrilməkdədir.

Əsmər QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

Bakıda "Tashkent Content Market - 2027" beynəlxalq məzmun platformasının təqdimatı olub

AQEM Media Forumu çərçivəsində "Tashkent Content Market - 2027" beynəlxalq məzmun platformasının təqdimatı keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, tədbirdə çıxış edən Özbəkistan Prezident Administrasiyası yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələri üçün Kontent İstehsalı Mərkəzinin şöbə müdiri Tokhir Umarov platformanın məqsədləri, proqramı və iştirak imkanları barədə məlumat verib.

Bildirilib ki, 2027-ci il fevralın 4-5-də Daşkənddə keçirilməsi planlaşdırılan tədbir audiovizual məzmunun nümayişi, satışı, alışı və lisenziyalasdırılması, beynəlxalq yayım imkanlarının genişləndirilməsi və birgə istehsal layihələrinin inkişafına xidmət edəcək.

COP17 Ermənistanın ekoloji terrorunu ört-basdır edə bilməz

İllərlə işğal altında saxladığı torpaqlarımızda ağır ekosid və urbisid törədən bir dövlətin iqlim böhranı ilə bağlı tədbir keçirməsi riyakarlıqdır

Dünyada iqlim böhranı ilə bağlı təşkil edilən beynəlxalq tədbirlər müzakirə platforması olmaqla yanaşı, həm də iştirakçı dövlətlərin real ekoloji məsuliyyətinin və mənəvi haqqının əsas göstəricisidir. Lakin oktyabr ayında Ermənistanın BMT-nin Bioloji Müxtəliflik üzrə Tərəflərin Konfransının (COP17) keçirilməsi planı iqlim həmrəyliyindən daha çox siyasi və ekoloji ziddiyyətləri üzə çıxarır.

Ötən il Bakıda keçirilən möhtəşəm COP29 tədbiri dövründə Ermənistanın və erməni lobbisinin Azərbaycana qarşı sistemli şəkildə genişmiqyaslı, qərəzli beynəlxalq informasiya kampaniyası təşkil etməsi hələ də yaddaşlardadır. Öz ərazisində və uzun illər işğal altında saxladığı torpaqlarımızda ağır ekoloji fəlakətlər törədən təcavüzkar bir dövlətin indi beynəlxalq aləmdə "yaşıl" gündəlik "bayraqdarı" kimi çıxış etməsi təkəli siyasi riyakarlıq deyil, həm də global iqlim hərəkatının təməl prinsiplərinə vurulan ağır zərbədir.

Ermənistanın COP17 tədbirinə evsahibliyi etmək iddiasını təhlil edərkən, ilk növbədə bu ölkənin 30 illik işğal dövründə yürütdüyü və re-

laq, Dəmirli, Söyüdlü, Vejnəli, Mehmana və digər qızıl, mis, çivə yataqlarının barbarcasına, ibtidai üsullarla qanunsuz istismarı torpaq və su resurslarını ağır metallarla zəhərləyib.

Bunlarla yanaşı, azad edilmiş ərazilərdə kütləvi məzarlıqların yerinin və mina xəritələrinin verilməməsi Ermənistanın humanitar səhə-də olduğu kimi, torpaqların ekoloji bərpası prosesinə də bilərəkdən mane olduğunu aydın göstərir.

İrəvan hakimiyyəti beynəlxalq diplomatik dairələrdə özünü "iqlim təşəbbüskarı" kimi qələmə verməyə çalışsa da, ölkə daxilindəki mövcud ekoloji mənzərə və rəsmi rə-qəmlər tamamilə əks reallığı ortaya qoyur. Cərmuk şəhəri yaxınlığında yerləşən Amulsar qızıl mədəninin istismarı Arpa və Vorotan çayları vasitəsilə Araz hövzəsini, nəticədə isə bütün regionun su təhlükəsizli-yini birbaşa təhdid edir. Bern Konvensiyası çərçivəsində layihənin Emerald şəkəsinə və qorunan

ərazilərə vuracağı zərər barədə qal-dırılan məsələlərə, eləcə də yerli fəallların etirazlarına baxmayaraq, Ermənistan hökuməti bu zərərli istismarı intensivləşdirmək qərarı alıb. Sazişlərə əsasən, mədənin istismarı ilə bağlı praktiki mərhələyə keçilməsi ətraf mühitə vurulacaq fəsadları daha da dərinləşdirir.

Digər tərəfdən, 1980-ci ildən istismarda olan Metsamor Atom Elektrik Stansiyasının köhnəlmis texnologiyalarla fəaliyyət göstərən ikinci enerji blokunun istismar

müddətinin uzadılması global ekoloji təhlükəsizlik standartlarına açıq çağırışdır. Ciddi qəza riski, qoruyucu sistemlərin zədələnməsi ehtimalı və radioaktiv maddələrin yeriş-ti və yeraltı sulara sızması riski bütün bir regionu daimi radiasiya təhlükəsi altında saxlayır.

Bununla yanaşı, beynəlxalq maliyyə qurumlarının, o cümlədən Dünya Bankının hesabatlarında vurğulan-dığı kimi, Ermənistanın özü dərin su çatışmazlığı böhranı ilə üz-üzədir. Ararat vadisində kommersiya məq-

sədli nəzarətsiz balıqçılıq və yeraltı suların normadan artıq çıxarılması təbii bərpa həddini çoxdan aşıb. Suvarma tələbatını ödəmək üçün Göyçə gölündən suyun axıdılması gölün tarixi axın göstəricilərini pozub, onun quruması təhlükəsini artıraraq fauna müxtəlifliyinə ağır zərbə vurub. Eyni zamanda 2023-cü ildə Göyçə milli parkında minlərlə yanmış və yanma təhlükəsi ilə üz-üzə qalmış ağacların taleyi İrəvanın ekoloji idarəetmədəki acizliyini nümayiş etdirir. Alavədi və digər mədənlərin tullantılarının qunt sularına qarışması, xüsusilə Oxçuçayın sistemli şəkildə çirkəndirilməsi göstərir ki, Ermənistan transsərhəd çayları zəhərləməkdə davam edir və Cənubi Qafqazda aşağı axın ölkəsi olan Azərbaycan bu ekoloji terro-run birbaşa qurbanına çevrilir.

Bütün bu təkzibedilməz faktlar fonunda aydın olur ki, COP29 çərçivəsində Azərbaycanın irəli sürdüyü global iqlim təşəbbüslərinə qərəzli yanaşan, lakin özü çayları zə-

hərleyen, AES riskini saxlayan və işğal dövründə ekosid törədən bir ölkənin COP17 kimi tədbirə evsahibliyi etməsi mənəvi və hüquqi baxımdan qəbulolunmazdır.

Beynəlxalq ictimaiyyət, ekoloji qeyri-hökumət təşkilatları və sammit iştirakçıları İrəvanda toplaşarkən diplomatik bəyanatlarla kifayətlənməməlidirlər. Ermənistandan ilk növbədə törətdiyi ekoloji zərərlərin hesabını vermək, Amulsar və Metsamor kimi regional təhlükə mənbələrini beynəlxalq audite açmaq, transsərhəd çayların çirkəndirilməsinə dayandırmaq və minalanma xəritələrini təqdim edərək ərazilərin ekoloji bərpasına şərait yaratmaq tələb olunmalıdır.

Praktiki olaraq regionun biomüxtəlifliyini məhv edən bir dövlətin iqlim konfransı keçirməsi öz ekoloji cinayətlərini və məsuliyyət-sizliyini pərdələmək cəhdindən başqa bir şey deyil.

İsmayıl QOCAYEV,
"Azərbaycan"

44 günlük Vətən müharibəsi Azərbaycanın şanlı hərbi tarixinə təkcə döyüş meydanındakı misilsiz qələbələrlə deyil, həm də informasiya cəbhəsində qazanalın mütəlak üstünlüklə həkk olundu.

Rəşadətli ordumuza uğurla rəhbərlik edən Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev həm də beynəlxalq medianın qarşısına keçərək Azərbaycanın haqq səsinə bütün dünyaya bəyan etdi. Müharibə dövründə 30-dan çox aparıcı xarici KİV-ə müsahibə verən dövlətimizin başçısı erməni yalanlarını ifşa etdi, qərəzli və təxribatçı sualları yüksək məntiq, təmkin və təkzibedilməz faktlarla dəf etdi.

Qalib lider İlham Əliyevin informasiya cəbhəsində qətiyyətli mübarizəsi Vətən müharibəsi dövründə erməni yalanları əsasında Azərbaycana qarşı diplomatik cəbhənin açılmasına imkan vermədi, ölkəmizin tarixə, ədalətə və beynəlxalq hüquqa dayanan haqlı mövqeyini dünyaya göstərdi.

Münaqişənin bu qədər uzun çəkməsinin səbəbi

Azərbaycanın informasiya savaş 2020-ci il oktyabrın 2-də Prezident İlham Əliyevin "Əl-Cəzirə" televiziya kanalına verdiyi müsahibə ilə başladı. Bu müsahibə həm də Azərbaycanın siyasi və hüquqi mövqeyini bütün dünyaya çatdıran strateji bəyanat kimi tarixə düşdü. Jurnalistin "Niyə görə bu münaqişə bu qədər uzun çəkir?" sualına Prezident İlham Əliyevin verdiyi cavab məsələnin bütün mahiyyətini ortaya qoydu: "Əsas səbəb odur ki, Ermənistan sülh istəmir. Onlar bizim torpaqları həmişəlik işğal altında saxlamaq istəyirlər. Onlar status-quo-nu dəyişmək istəməirlər və bu da münaqişənin bu qədər uzun çəkməsinin səbəbidir".

Dövlətimizin başçısı BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi dörd qətnamənin uzun illər kağız üzərində qalmasını və vasitəçilərin təcavüzkar Ermənistanı praktiki təzyiq göstərməməsinə açıq şəkildə tənqid etdi. Müsahibədə beynəlxalq hüquqla reallıq arasındakı ikili standartlar ifşa olundu: "...Biz burada beynəlxalq hüquq və reallıqda baş verənlər arasında ziddiyyət görürük. Ermənistan tərəfindən beynəlxalq hüquqa və normalara açıq şəkildə məhəl qoyulmaması beynəlxalq hüququn işləmədiyinin və ya selektiv üsulla işlədiyinin yaxşı göstəricisidir. Bildiyiniz kimi, bəzi hallarda Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri bir neçə gün, bəlkə də bir neçə saat ərzində icra olunur. Lakin bizə gəldikdə qətnamələr uzun illərdir ki, kağız üzərində qalıb. Beləliklə, təcavüzkarı praktiki təzyiqin olmaması münaqişənin nəyə görə bu qədər uzun çəkməsinin səbəblərindən biridir".

Müsahibə boyu Ali Baş Komandan təkzibedilməz dəlillərlə sübut etdi ki, Azərbaycan beynəlxalq hüququn tələblərini yerinə yetirir və ölkəmizin mövqeyi dəyişməz olaraq qalır: "Mənim tələb etdiklərim tamamilə beynəlxalq hüquqa müvafiqdir, çünki bütün dünya Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır və dünyanın heç bir ölkəsi "Dağlıq Qarabağ respublikası"nı tanımır. Mənim söylədiyim sözlər demək olar ki, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin mətnidir. Onlar bizim ərazilərimizi tərk etməlidir və yalnız ondan sonra müharibə dayanacaq, münaqişəyə son qoyulacaq".

Qalib liderin media diplomatiyası

Prezident İlham Əliyevin Vətən müharibəsi dövründə 30-dan çox xarici KİV-ə verdiyi müsahibələr erməni yalanlarının dünyada ayaq açmasına imkan vermədi

Ermənistan rəhbərliyinin Yaxın Şərqdən gətirdiyi muğdullar, xarici ölkələri münaqişəyə cəlb etmək cəhdləri və regionda yaydığı feyk-xəbərlər "Əl-Cəzirə" vasitəsilə bütün ərəb və dünya ictimaiyyətinə açıq şəkildə bildirilərək ifşa olundu.

Prezident İlham Əliyevin bu müsahibədə nümayiş etdirdiyi qətiyyət həm də Bakının sarsılmaz mövqeyini ortaya qoyurdu ki, Azərbaycan daha 30 il gözləmək niyyətində deyil. Əgər Ermənistan öz xoşu ilə işğal olunmuş torpaqlardan çıxmaq üçün real cədvəl təqdim etməsə, ordumuz ərazi bütövlüyünü hərbi yolla bərpa edəcək. Bu ilk geniş müsahibə 44 günlük müharibə boyunca davam edən böyük informasiya hücumunun uğurlu bünövrəsini qoydu.

Zəfər parolu

Ümumiyyətlə, İkinci Qarabağ müharibəsi dövründə 30-dan çox xarici KİV-ə müsahibə verən Prezident İlham Əliyev Azərbaycan həqiqətlərini çatdırmaqla ölkəmiz haqqında beynəlxalq ictimaiyyətdə müsbət fikir formalaşdırmağı bacardı.

Dövlətimizin başçısı bu müsahibələrdə təkcə xarici auditoriyaya deyil, həm də birbaşa Azərbaycan cəmiyyətinə və ordusuna həyatı əhəmiyyət kəsb edən mesajlar ötürürdü. İşğal olunmuş hər bir qarış torpağın əziz olduğunu vurğulayan Ali Baş Komandan, eyni zamanda müharibənin əsas hədəfini düzgün göstərmişdi. Prezident İlham Əliyev 2020-ci il oktyabrın 16-da Türkiyənin "A Haber" kanalına verdiyi müsahibədə demişdi: "İşğal edilmiş torpaqların hər bir qarışı, hər bir şəhər bizim üçün doğmadır, əzizdir. Mənim üçün hər bir kəndin dəyəri, qiyməti o biri kəndlə müqayisədə, o biri şəhərlə müqayisədə eynidir, bərabərdir. Ancaq siz də yaxşı bilirsiniz ki, Şuşanın Azərbaycan xalqının qəlbində xüsusi yeri var... Əlbəttə ki, Şuşasız bizim işimiz yarımcıq olar".

Qəhrəman döyüşçülərimiz Ali Baş Komandan İlham Əliyevin tapşırıqlarını qüsurusuz yerinə yetirərək, onun bir növ Zəfər paroluna çevrilən bu mesajını ildırım sürəti ilə yerinə yetirərək Qarabağın baş tacı Şuşanı bir həmlədə azad etdilər. Vətən müharibəsinin 44 günündə həm də informasiya cəbhəsində savaşa, ölkəmizin düşmənlərini təkbaşına susduran müzəffər lider İlham Əliyevin qətiyyətli siyasəti nəticəsində Ağdam, Kəlbəcər, Laçın bir güllə atılmadan, bir itki verilmədən azad edildi.

44 günlük savaş günlərində "TRT Haber", "Perviy Kanal", "Euronews", "Sky News", "Haber Global", "Haber Türk", "France 24" kimi dünya mediasına verilən müsahibələrdə də Prezident İlham Əliyev Ermənistanın xarici muğdullardan istifadə etməsi, dinc əhalini raket atəşinə tutması və danışıqlar prosesini qəsdən pozması barədə məlumatları tutarlı faktlarla təqdim etdi. Fransa və digər ölkələrdən gələn uydurma ittihamları isə faktlarla çürüdüldü.

"France 24" televiziya kanalının jurnalistinin "əvvəlki müsahibələrinizdə Suriyadan 300 döyüşçünün Sizin tərəfinizdə vuruşmaq üçün gətirildiyinə dair

açıqlamasından sonra Siz Emmanuel Makrondan üzrxahlıq tələb etmişdiniz. Siz onunla sonuncu dəfə söhbət edəndə zaman bu məsələ haqqında - onun muğdulların Sizin tərəfinizdə döyüşməyi ilə bağlı ittihamı barədə danışdınız mı?" sualına Prezident İlham Əliyev cavab verdi ki, onlar bu barədə danışıqlar və hələ də bu barədə dəlil gözləyir.

"Mən Fransa Prezidentindən dəlil təqdim etməyi və danışmaq, bu məlumatı mübadilə etmək üçün müvafiq dövlət qurumlarının rəhbərləri arasında təmaslar təşkil etməyi xahiş etdim. Bu təmas baş tutdu və sizə deyə bilərəm ki, bizə heç bir dəlil təqdim olunmayıb. Ona görə əgər heç bir dəlil yoxdursa, düşünürəm ki, bu şeylər də keçmişdə qalmalıdır. Bizdə muğdullar yoxdur. Bu, bizim rəsmi bəyanatımızdır. Toqquşmalar başlayandan artıq 2 həftədən çox vaxt keçib və heç bir ölkə bizə buna dair bir dəlil belə təqdim etməyib. Bundan əlavə, bizim buna ehtiyacımız yoxdur".

Döyüş meydanında əldə edilən parlaq qələbələrlə yanaşı, məhz bu diplomatik və informasiya hücumu Ermənistanı tam təslim olmağa məcbur etdi. Prezident İlham Əliyevin informasiya cəbhəsində erməni yalan məşinını əsaslı dəlillərlə məhv etməsi həm də haqqın zəfəri oldu.

Beləliklə, Azərbaycan xalqı həm döyüş, həm də həqiqət meydanında tarixi ədaləti bərpa edərək adını qalib millətlər sırasına əbədi həkk etdi.

Yasəmən MUSAJEVA, "Azərbaycan"

Dünyanın diqqəti yenə Bakıdadır

"ADEX 2026" və "Securex Caspian" sərgilərində global brendlərlə yanaşı, Azərbaycanın hərbi-texnoloji məhsulları da böyük marağa səbəb olur

İndiki dövrdə güc amilinin və hərbi-texnoloji üstünlüyün həlledici rolu danılmaz reallıqdır. Hər bir dövlət yalnız yüksək hazırlığa malik ordusu və müstəqil sənaye potensialı ilə xarici təhdidləri neytrallaşdırma, milli maraqlarını qoruya bilər. Bu məqsədlə Azərbaycan öz təhlükəsizliyini və suverenliyini məqsədyönlü şəkildə möhkəmləndirmək üçün müdafiəsini yeni dövrün tələbləri və çağırışları əsasında daha da gücləndirir.

Ölkəmizdə ümumən sənaye-dövlət tərəqqi dövründədir və bu sahənin mühüm tərkib hissəsi olaraq müdafiə sənayesi də sürətli inkişaf yolundadır. Məhz bu sənaye sahəsinin dinamik inkişafı fonunda Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ordu quruculuğu siyasəti yeni keyfiyyət müstəvisinə çıxarılıb. Dövlətimizin strateji xəttini yerli istehsal imkanlarını maksimum dərəcədə genişləndirmək və təchizatda xarici asılılığı minimuma endirmək təşkil edir.

Sentyabrın 30-dan oktyabrın 2-dək "Bakı-Ekspo" Mərkəzində keçirilən "ADEX 2026" 6-cı Azərbaycan Beynəlxalq Müdafiə Sərgisi və paralel olaraq təşkil olunan 15-ci Beynəlxalq Daxili Təhlükəsizlik, Mühafizə və Xilasetmə Avadanlıqları Sərgisi də müdafiə sənayemizin qət etdiyi inkişaf yolunun növbəti təcəssümüdür. Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyevanın sərgi ilə yaxından tanış olmaları, stendlərə baxış keçirmələri bu sahəyə dövlət səviyyə

yüksək səviyyəli xarici nümayəndə heyətinin iştirak etməsi Bakının artıq global müdafiə sənayesinin mühüm mərkəzlərindən birinə çevrildiyini təsdiqləyir. Tədbirə olan böyük marağı nəzərə alaraq "Bakı-Ekspo" Mərkəzinin əlavə 5-ci pavilyonu da istifadəyə verilib ki, bu da "ADEX"-in beynəlxalq miqyasda ildən-ildən artan nüfuzunun göstəricisidir.

"ADEX" sadəcə texnika və avadanlıqların nümayiş olunduğu məkandır deyil. Sərginin siyasi mahiyyəti müxtəlif ölkələrin müdafiə nazirlərini, hərbi rəhbərlərini, aparıcı mütəxəssislərini və nəhəng hərbi korporasiyalarını bir araya gətirən mühüm hərbi-diplomatik platforma olmasıdır. Sərgi çərçivəsində keçirilən ikitərəfli görüşlər, müzakirə olunan birgə layihələr və imzalanmış sazişlər Azərbaycanın beynəlxalq hərbi-texniki əməkdaşlıq coğrafiyasını daha da genişləndirir, ölkəmizin tərəfdaşlıq imkanlarını artırır.

Sərginin qururverici məqamı ilk dəfə olaraq "Bakı-Ekspo"

yəsində göstərilən ali diqqətin əyani təzahürüdür.

Dövlətimizin başçısı sərgi iştirakçılarına ünvanladığı müraciətdə də bu məqama xüsusi diqqət çəkərək vurğulayıb ki, ənənəvi olaraq təşkil edilən "ADEX" sərgisi regionun ön mötəbər və faydalı müdafiə sənayesi platformalarından birinə çevrilib. Prezident İlham Əliyev bəyan edib ki, bu sərgiyə marağın ildən-ildən artması burada bir çox ölkənin və aparıcı şirkətin təbii nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycanda 1000-dən çox adda müdafiə təyinatlı məhsul istehsal olunur. Atıcı silahlardan və müxtəlif çaplı sursatlardan tutmuş zirehli texnikalara, pilotsuz uçuş aparatlarına, kamikadze dronlara, robotlaşdırılmış və dəniz sistemlərinə qədər geniş çeşidə yerli məhsullarımız beynəlxalq mütəxəssislər və xarici qonaqlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilib.

Milli müdafiə sənayemizin istehsal etdiyi hərbi vasitələr Vətən müharibəsində və lokal xarakterli antiterror tədbirlərində real döyüş şəraitində sınaqdan çıxaraq öz yüksək dəqiqliyini və effektivliyini sübuta yetirib. İndi bu məhsullar "Made in Azerbaijan" brendi altında dünyanın 30-dan çox ölkəsinə ixrac edilir və beynəlxalq

xalq bazarlarında rəqəbatqabiliyyətliyi ilə seçilir.

Sərginin işğızar proqramı çərçivəsində təqdim olunan "Milli Tədqiqatların Dəstəklənməsi proqramı" və innovativ təşəbbüslər ölkəmizin yalnız mövcud istehsal imkanları ilə kifayətlənmədiyini, gələcəyin yüksək texnologiyalarına əsaslanan elmi-mühəndislik potensialını inkişaf etdirdiyini göstərir. Müasir müharibələrin xarakterinin sürətlə dəyişdiyi, süni intellektin ön plana çıxdığı bir zamanda Azərbaycanın bu istiqamətdə atdığı addımlar ölkəmizi müdafiə texnologiyaları sahəsində daha üst mövqeyə çıxarıb.

"ADEX 2026" ilə paralel şəkildə təşkil olunan "Securex Caspian" sərgisi müdafiə sektoru ilə daxili təhlükəsizlik, fəvqəladə hallar, hüquq-mühafizə və xilasetmə strukturunun vahid inteqrasiya olunmuş məkanında birlişməsinə təmin edir. Xüsusi xidmət və sərhəd mühafizə orqanları üçün nəzərdə tutulmuş müasir avadanlıqlar və kompleks təhlükəsizlik sistemləri dövlətimizin daxili sabitliyinin ən yüksək səviyyədə qorunduğunu göstərir. Müdafiə və daxili təhlükəsizlik sahələrinin paralel inkişafı ölkəmizin ümumi təhlükəsizlik arxitekturasının möhkəmlənməsinə şərtləndirir.

"Birliyin Gücü-2026": Üç ölkənin müdafiə nazirləri silah və hərbi texnika sərgisinə baxıblar

"Birliyin Gücü-2026" birgə hərbi təlimi çərçivəsində oktyabrın 1-də Azərbaycan Ordusunun arsenalına yeni qəbul edilən və hazırda istifadədə olan silah və hərbi texnikanın sərgisi təşkil edilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, sərgi Xocavənd rayonunun Qızıldağ Təlim Mərkəzində keçirilib.

Sərgiyə Azərbaycanın müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov, Türkiyənin milli müdafiə naziri Yaşar Güler və Özbəkistanın müdafiə naziri general-leytenant Şuxrat Xalmuxamedov baxış keçiriblər.

Təqdim olunan silah və hərbi texnikanın bir qisminin təlim çərçivəsində keçirilən praktiki məşqlər zamanı da istifadə olunub.

Sərgidə müxtəlif növ silah sistemləri və hərbi texnika, o cümlədən ağır artilleriya qurğuları, radar əleyhinə sistemlər, toplar və pilotsuz uçuş aparatları nümayiş etdirilib. Bununla yanaşı, tanklar, zirehli döyüş maşınları, hərbi yük və xüsusi təyinatlı texnika, müxtəlif atıcı silahlar, pilotsuz uçuş aparatları, eləcə də müşahidə-keşfiyyat avadanlıqları təqdim olunub.

Regionun neft-qaz ixracı mərkəzi

Düşmənin gözdağına çevrilən Səngəçal terminalı 6 il əvvəl onun hədəfində olan strateji obyektlərdən biri idi

6 il əvvəl Gəncədə, Törtərdə, Bərdədə və digər yaşayış məntəqələrində dinc sakinlərə ölümşəcan silahlar yönəldərək, əslində, xalqımıza qarşı növbəti soyqırımını həyata keçirən düşmənin vacib infrastruktur obyektlərini də hədəfə alırdı.

Erməni faşistləri atdıqları raketlərdən birini döyüş getdiyi ərazilərdən xeyli uzaqda yerləşən Xızı rayonuna tuşlamışdılar. Yevlax rayonunun Aran qəsəbəsində Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) əsas ixrac neft kəmərinin ikinci nəsə stansiyasına raket tuşlayan düşmənin Azərbaycanı Səngəçal terminalına hücum edəcəyi ilə də hədələyirdi.

Etdikləri cinayət və vəhşiliyin hər birinin əvəzində alacağı cəza barədə düşünməyən erməni vandalları onu da dərk etmirdilər ki, neft və qaz kəmərlərinə atəş açmaqla təkəzə Azərbaycanca deyil, eyni zamanda həmin layihələrdəki xarici tərəfdaşların hamısına zərbə endirməyə cəhd göstərirdilər. Ermənilər bu da digər layihələrə vəsait yönəlməmiş səhmdarlar, istehsal

çı, istehlakçı və tranzit ölkələr qarşısında öz mənfur niyyətlərinə, cinayətkar əməllərinə görə cavabdehlik daşıyırdılar.

Təsədüfi deyil ki, Prezident İlham Əliyev xarici jurnalistlərin verdiyi suallardan biri bu hərəkətin Azərbaycan neftinin və qazının dünya bazarına çatdırılması üçün hansı riskləri yarada biləcəyi ilə bağlı idi. Dövlətimizin başçısı cavabında demişdir: "Əgər onlar vəd etdiklərini reallaşıdırarsa, konkret olaraq, Səngəçal terminalını və ya bizim neft və qaz kəmərlərini bombalayarsa, bu, əlbəttə, risklərlə bağlı olacaq. İndiki halda düşüncəmizdir ki, onları qınayacaqlar, çünki bu neft və qaz əsasən avropalı istehlakçılara lazımdır. Sırr deyil ki, Azərbaycandan çəki-

lən qaz kəməri müəyyən dərəcədə, çox yox, müəyyən dərəcədə bəzi Avropa ölkələrinin enerji təhlükəsizliyinə şərait yaradır və yaradacaq".

Xatırladaq ki, Səngəçal terminalı dünyanın ən böyük neft-qaz terminallarından biri, karbohidrogenlərin ixracının regional mərkəzidir. Azərbaycan neftini və qazını dünya bazarlarına nəql edən kəmərlər başlanğıcını buradan götürür. Azərbaycanın belə mühüm əhəmiyyətə malik bir sənaye infrastrukturunu düşmənin gözü, əlbəttə, götürə bilməzdi. Bunun bir səbəbi də odur ki, vaxtilə bu global layihələr həyata keçirilərkən Ermənistan öz işğalçılıq əməllərinə görə onlardan kənarda, dalanda qalmışdı.

Səngəçal terminalı isə bu gün də əzəmətli ucalır, yaşayır və fəaliyyət göstərir. Belə ki, bu ilin birinci yarısında "Azəri-Çıraq-Günəşli" (AÇG) və "Şahdəniz" yataqlarından neft və qazın sualtı boru kəmərləri vasitəsilə Səngəçal terminalına göndərilməsi davam edib. Bu barədə əməliyyatçı olan BP şirkəti məlumat verib.

Terminalın texniki emal sistemlərinin gündəlik gücü hazırda 1,2 milyon barel neft və kondensat, "Şahdəniz" qazı üçün təqribən 81 milyon standart kubmetrdir. Ümumi qaz emalı və ixracı gücü isə (AÇG səmt qazı da daxil olmaqla) gündəlik təqribən 100 milyon standart kubmetrdir.

İlin ilk altı ayı ərzində terminal təxminən 97 milyon barel neft və

kondensat ixrac edib ki, bu həcmələri hamısı Bakı-Tbilisi-Ceyhan kəməri vasitəsilə nəql edilib.

Qaz isə terminaldan Cənubi Qafqaz Boru Kəməri (CQBK), genişləndirilmiş CQBK sistemi və terminalın qaz emalı obyektlərini "Azəriqaz" sistemi ilə birləşdirən ölkəmizə məxsus kəmərlə ixrac olunur.

Birinci yarımdə terminaldan həmçinin gündəlik orta hesabla təxminən 74 milyon standart kubmetr (təxminən 2 milyard 611 milyon standart kubfut) "Şahdəniz" qazı göndərilir. Bu mavi yanacağın keçdiyi marşrutun o biri başında isə dünyanın 16 ölkəsi dayanır.

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"

Azərbaycanın tranzit imkanları Orta dahlizin funksionallığını artırır

Tranzit daşımaları baxımından son dərəcə əlverişli coğrafi yerləşməyə malik olan Azərbaycan ölkə ərazisindən keçən dahlizlərin inkişafına, beləliklə də, regional kommunikasiyaların genişlənməsinə davamlı töhfələr verir. Təbii ki, bu da beynəlxalq səviyyədə yüksək dəyərləndirilir.

Milli Məclisin deputatı Müşfiq CƏFƏROV qəzetimizə açıqlamasında deyib ki, Azərbaycanla Şərq

dövlətləri arasındakı iqtisadi əlaqələr geostrateji baxımdan böyük önəm daşıyan "Şərq-Qərb" nəqliyyat dahlizinin, xüsusilə Orta dahlizin inkişafında mühüm yer tutur. Çünki Orta dahliz Azərbaycan üçün iqtisadi inkişaf, ticarət dövryyəsinin artması, regional inteqrasiya və alternativ nəqliyyat-tranzit imkanlarının genişlənməsi baxımından müstəsna strateji əhəmiyyət daşıyır. "Orta dahliz Azərbaycanı Asiya və Avropa arasında əsas nəqliyyat və logistika mərkəzinə çevirərək ölkəmizə mühüm strateji və iqtisadi üstünlüklər qazandırır. Hazırda mövcud global geosiyasi problemlər fonunda bu dahliz təhlükəsizlik və etibarlılıq baxımından xüsusilə ön plana çıxır. Qlobal ticarət yollarındakı qeyri-sabitlik Orta dahlizi Avropa ilə Asiya-nı birləşdirən ən etibarlı və təhlükəsiz marşrutlardan biri kimi aktuallaşdırır. Eyni zamanda bu dahliz alternativ marşrutlara olan ehtiyacı da qismən qarşılıyır. Ənənəvi marşrutlarda yaranan fasilələr və ticarət prosesindəki ləngimələr dünya bazarlarında Orta dahlizin potensialına olan tələbatı daha da artırmağa davam edir", - deyərək əlavə edib.

Deputat qeyd edib ki, Azərbaycan Mərkəzi Asiya ölkələri üçün bu gün Şərq, Qərb, Şimal və Cənub arasında mühüm birləşdirici körpü rolunu oynayır. Zəngəzur dahlizi (TRIP) də bu marşrutun strateji tərkib hissəsidir və onun reallaşdırılması ümumi nəqliyyat imkanları

nı daha da genişləndirir.

M.Cəfərov diqqətə çatdırıb ki, Azərbaycanın Orta dahlizin inkişafında mühüm rolu ölkə ərazisində vacib nəqliyyat infrastrukturunun yaradılması ilə bağlıdır. "Prezident İlham Əliyevin qətiyyətli siyasəti iradəsinə uyğun olaraq respublikamız Orta dahliz üzərində yerləşən nəqliyyat infrastrukturuna, xüsusilə də dəniz limanına, gəmiqayırma zavoduna, dəmir yolu və digər logistik infrastrukturaya böyük investisiyalar yönəldib. Güclü dövlət olan Azərbaycan həmçinin liderlik keyfiyyətləri nümayiş etdirərək Xəzər dənizində böyük ticarət limanının inşasına nail olub. Hazırda Xəzər dənizində ən böyük ticarət limanlarından biri olan Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının yükəşirə qabiliyyətinin ildə 15 milyon tondan 25 milyon ton qədər artırılması istiqamətində fəal iş aparılır. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı, Xəzər yük donanması Orta dahlizin funksionallığını təmin edən vacib nəqliyyat infrastrukturalarıdır".

Deputat sonda vurğulayıb ki, bu marşrutun əsas xüsusiyyətlərindən biri onun bir neçə nəqliyyat növünü vahid logistika zəncirində birləşdirməsidir.

Əsmər QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

2020-ci ildən bəri qeyri-neft ixracı təxminən 2 dəfə artıb

Azərbaycanda qeyri-neft-qaz sektorunun inkişafını təmin etmək məqsədilə əsaslı iqtisadi islahatlar həyata keçirilib, proses indi də davam edir. Ötən dövr ərzində ölkədə mövcud sahələr müasir texnologiyalarla təchiz edilib, yeni sahələr yaradılıb.

Qeyri-neft-qaz sektorunun inkişafı üçün çoxsaylı investisiya qoyuluşu həyata keçirilib. Bir çox müəssisənin yaradılmasına dövlət birbaşa sərmayə qoyub. Bununla yanaşı, dövlət özəl sektora güzəştli kreditlər verməklə investisiya qoyuluşunu təşviq edib. Qeyri-neft-qaz sektoruna kapital qoyuluşu üçün yerli sahibkarlarla yanaşı, xarici investorlar da böyük güzəştlərdən yararlanıb. Bunun nəticəsidir ki, son illərdə həmin sektora yerli və xarici investorlar böyük həcmə sərmayə qoyuluşunu həyata keçiriblər. Dövlət tərəfindən edilən güzəştlər nəticəsiz qalmayıb, ölkədə istehsal və ixracda qeyri-neft-qaz sektorunun payı sürətlə artır.

Prezident İlham Əliyev 2-ci Azərbaycan Beynəlxalq İnvestisiya Forumunun iştirakçılarının müzakirələrində bu sektorda əldə olunan uğurlar barədə demişdir: "İqtisadiyyatın şaxələndirilməsi strateji hədəflərimizin əsasını təşkil edir və qeyri-neft sektoru iqtisadi artımın əsas hərəkətkərici qüvvəsinə çevrilmişdir. 2020-ci ildən etibarən qeyri-neft sektorunda real ÜDM artımı orta hesabla ildə 5 faiz təşkil etmiş, qeyri-neft sənayesi 1,5 dəfə artmış, qeyri-neft ixracı isə təxminən iki dəfə yüksəlmişdir. Nəticədə 2025-ci ildə qeyri-neft sektorunun ÜDM-də payı 72 faizə çatmışdır".

Bu günlərdə İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzi də "İxrac icmalı"-nın 2026-cı il üzrə sentyabr sayını təqdim edib. İcmala əsasən, cari ilin yanvar-avqust aylarında Azər-

baycanın qeyri-neft sektoru üzrə ixracı (qeyri-monetar qızıl istisna olmaqla) ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 17,6 faiz artaraq 2,81 milyard dollar təşkil edib. Cari ilin avqust ayında Azərbaycan qeyri-neft sektoru üzrə ixracı keçən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 13 faiz artaraq 350,8 milyon dollara çatıb. Dövr ərzində yeyinti məhsulları üzrə ixrac 80,7 milyon dollara qədər yüksəlib, qeyri-yeyinti məhsullarının ixracı isə 11,4 faiz artaraq 251,1 milyon dollara bərabər olub. Cari ilin yanvar-avqust aylarında ixrac olunan şəkər ötən ilin müvafiq dövrünə nəzərən 2,3 dəfə, pambıq iplik 62,2 faiz, alüminium və ondan hazırlanan məmulatlar 42,8 faiz, bitki və heyvan mənşəli piylər və yağlar 30,2 faiz, qara metallar və onlardan hazırlanan məmulatlar 20,5 faiz, pambıq lifi 17,8 faiz, meyvə-tərəvəz 13,7 faiz, çay isə 12,1 faiz artıb. Yanvar-avqust aylarında aqrar məhsullar üzrə ixrac 19,2 faiz artaraq 732 milyon dollar, aqrar sənaye məhsulları üzrə ixrac 22,1 faiz artaraq 255,8 milyon dollar təşkil edib.

Bütövlükdə aqrar və aqrar-sənaye məhsullarının birgə ixracı 19,9 faiz artaraq 987,8 milyon dollara bərabər olub. Qeyd olunan dövrdə (qeyri-monetar qı-

zıl istisna olmaqla) ixrac edilmiş qeyri-neft sektoruna aid malların siyahısında qızıl birinci, mis filizləri və konsentratları ikinci, tomat isə üçüncü yerdə qərarlaşıb. Cari ilin avqust ayı ərzində ixrac edilmiş qeyri-neft sektoruna aid malların siyahısında qızıl birinci, mis filizləri və konsentratları ikinci, şaftalı (nektarınlar daxil olmaqla) isə üçüncü yerdə qərarlaşıb.

2026-cı ilin yanvar-avqust aylarında (qeyri-monetar qızıl istisna olmaqla) ən çox məhsul Rusiya Federasiyasına, Türkiyəyə, Gürcüstana, İsviçərəyə və Ukraynaya ixrac olunub.

İlin ilk 8 ayı üzrə hazırlanmış qeyri-dövlət ixracatçı subyektlərin reytingində ilk onluqda aşağıdakı şirkətlər təmsil olunublar: "Azərbaycan İnterneyşnl Mayninq Kompani Limited Şirkəti"nin Azərbaycan Respublikasındakı Nümayəndəliyi, "Prime Cotton" MMC, "Azərbaycan Şəkər İstehsalat Birliyi" MMC, "Baku Steel Company" QSC, "Prime Export" MMC, "Tabaterra" MMC, "Vvest Stream" MMC, "Agrarco" MMC, "Silk Way Aviasirkoti" MMC və "P-Agro" MMC.

Qeyri-neft sektoru üzrə (qeyri-monetar qızıl istisna olmaqla) ixrac əməliyyatlarında iştirak edən dövlətə məxsus şirkətlərin siyahısına Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin Marketing və İqtisadi Əməliyyatlar İdarəsi başçılıq edir. Sonra bu siyahıda aşağıdakı şirkətlər təmsil olunublar: "AzerGold" QSC, "SOCAR Polymer" MMC, "Azər-alüminium" MMC, "Azərpambiq Aqrar Sənaye Kompleksi" MMC, "Azərenerji" ATSC, "Azərbaycan Hava Yolları" QSC, "Naxçıvan Enerji" MMC, "SOCAR Cape" MMC və "Azəripek" ASC.

Cari ilin yanvar-avqust aylarında Azərbaycan Respublikasının Kosmik Agentliyi ("Azərkosmos") tərəfindən dünyanın 36 ölkəsindən olan 95-ə yaxın şirkətə telekommunikasiya xidmətləri göstərilib.

Yeni nəsil xidmət ixracı hesab edilən peyk telekommunikasiya xidmətləri xidmət ixracının şaxələnməsi istiqamətində mühüm rol malikdir. "Azərkosmos" tərəfindən dünyanın 36 ölkəsindən olan 95-ə yaxın şirkətə ümumilikdə 17,4 milyon dollar dəyərində telekommunikasiya xidmətləri göstərilib. Həssasat dövründə formalaşan ümumi gəlirlərin 61 faizini ixrac əməliyyatları təşkil edib. Bu dövrdə peyk telekommunikasiya xidmətlərinin ixracının istifadəsində ilk beşlikdə Birləşmiş Krallıq, Lüksemburq, Türkiyə, Pakistan və Tanzaniya qərarlaşıb.

Dünya təcrübəsi göstərir ki, hər bir sektorun inkişafı buraya yatırılan investisiyalardan asılıdır. Sərmayə qoyuluşu hər bir sahənin inkişafında ən önəmli şərtədir. Ölkəmizdə də qeyri-neft-qaz sektoruna qoyulan sərmayə bu sahənin inkişafını təmin edən başlıca faktordur. Bunun nəticəsidir ki, ötən il ÜDM-də qeyri-neft-qaz sektorunun payı 72 faizə qədər yüksəlmişdir.

Rüstəm KAMAL,
"Azərbaycan"

Dağ kəndinin problemləri həllini tapır

Astara Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Qəzənfər Ağayev rayonun ucqar dağ kəndlərindən olan Asxanakəran kənd inzibati ərazi dairəsi üzrə nümayəndəliyinin Bəlbay kəndində soyayr qəbul-görüş keçirib.

İcra başçısı bildirib ki, yerlərdə əhali ilə görüşlərin ümumi işimizə faydası böyükdür. "Ötən dövrdə bizim müşahidələrimiz və verdiyiniz təkliflər əsasında nümayəndəlik ərazisində xeyli iş görülmüşdür. Azaru və Anubay kəndlərinin avtomobil yolları asfaltlaşdırılıb. Bəlbay kəndinin yolu genişləndirilərək yerli materialdan daş-çınqıl döşənilib, yüksək gərginlikli elektrik xətləri tamamilə yenilənib, sürətli internet şəbəkəsi yaradılıb. Hazırda Şıxımpəştə kəndinə gedən yola çınqıl döşənilir. Bu işlərin görülməsində kənd əhalisinin işgüzarlığını xüsusi qeyd edirik. Çünki müəyyən işlər kənd sakinlərinin birliyi və iştirakı ilə görülüb. Buna görə hər birinizə təşəkkürümü bildirirəm. Ümumilikdə götürəndə son illər nümayəndəliyin ərazisində daha böyük işlər görülüb. Taxtanəkeran-Toradi avtomobil yolunun asfaltlaşdırılması, Asxanakəran, Motalayataq, Anubay və Azaru kəndlərində yeni məktəb binalarının tikintisi buna misaldır. Hazırda ən vacib problem kəndə qaz xəttinin çəkilməsidir. Bir az vaxt tələb edən bu məsələ də yaxın illərdə həllini tapacaqdır".

İcra başçısı daha sonra bunları əlavə edib: "Bu abadlıq işlərinin görülməsi ilə dağ kəndləri

xeyli inkişaf edib. Əsasən yol infrastrukturunu yaxşılaşdırmaq yeni turizm marşrutları açılır ki, rayonumuza gələn qonaq və turistlər gözəl təbiiyyətə malik bu yerləri rahat şəkildə görə bilsinlər. Ən ucqar yaşayış məntəqələrində sosial problemlərin həlli böyük inkişaf yolunda olan ölkəmizin gücünü göstərir.

Prezident İlham Əliyevin sədrliyi ilə may ayında keçirilən kənd təsərrüfatı məsələlərinə həsr olunan müşavirədən, təsdiq edilmiş dövlət proqramının mahiyyətindən bəhs olunub: "Bütün əkinəyararlı torpaq sahələri əkin dövryyəsinə qaytarılmalı, ölkədə məhsul bolluğunun yaradılması, əhalinin məşğulluğunun təmin edilməsi üçün əlimizdən gələni etməliyik. Dağ kəndlərimizin torpaqları dəmyə torpaqlar olduğundan buna uyğun kənd təsərrüfatı bitkilərinin yetişdirilməsinə, eyni zamanda heyvandarlıq və arıçılığın inkişafına diqqət artırılmalıdır".

Kənd sakinləri çıxış edərkən ölkə Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə respublikada həyata keçirilən global layihələrin icrası ilə müstəqil Azərbaycanı

mızın daha da çiçəkləndiyini, əhalinin rifahının gündən-günə yaxşılaşdığını qeyd edib, bu diqqət və qayğıya görə ölkə rəhbərinə hədsiz minnətdarlıqlarını ifadə ediblər. Qaldırılan problemlərin həllinə həssaslıqla yanaşdığına görə icra başçısına dərin təşəkkürlərini bildiren sakinlər Asxanakəran kənd tam orta məktəbinin dam örtüyünün təmiri, içməli suyun çəkilməsi, məktəb yolunun asfaltlaşdırılması, yolda piyada zolağının çəkilməsi, Bəlbay kəndində qəzalı vəziyyətdə olan elektrik dirəkləri və naqillərin dəyişdirilməsi, kəndə gedən yolun asfaltlaşdırılması, Bəlbay və Şümrüd kəndlərini birləşdirəcək 800 metrlik yolun çəkilməsi, məşğulluğun artırılması üçün fermer assosiasiyalarının yaradılması və aqrar sahənin inkişafına köməklik göstərilməsini xahiş ediblər.

İcra başçısı vətəndaşlar tərəfindən verilən təklif və qaldırılan məsələlərin həlli ilə əlaqədar müvafiq tədbirlərin görülcəyini bildirib.

Seyran CAVADOV,
"Azərbaycan"

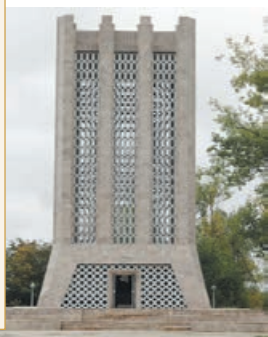
VƏTƏN müharibəsinin möhtəşəm ZƏFƏRİ

Azərbaycanın qala şəhəri - ŞUŞA

Dövlətimizin Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə həyata keçirdiyi bərpa və quruculuq işlərinin əzəmətinə və miqyasına işğaldan azad olunmuş ərazilərə daxil olan hər kəs görür. Bərdə-Ağdam yolu ilə Qarabağa doğru irəlilədikcə bunun şahidi olursan. Həm bu yolun özü, həm Ağdamın bərpaolunan kəndləri, həm də yenidən boy atan və nöinki Azərbaycanın, bütün regionun ən gözəl ünvanlarından biri kimi inşa edilən Ağdam şəhəri Azərbaycanın qüdrətinin, Prezident İlham Əliyevin quruculuq əzminin təntənəsi kimi gözümüz önündə canlanır.

Yolumuz isə bir qədər uzağa - Vətən müharibəsindəki və antiterror tədbirlərindəki zəfərlərimizin izi ilə Şuşa və Xankəndiyədir...

Düşmən Şuşanı erməniləşdirə bilmədi

Bəzən bir şəhərin fəlsəfəsi-ni izah etmək üçün sözün qüdrəti çatmır. Elə şəhərlər var ki, qayaları, bulcaqları, məscidləri, küçələri, evləri, qədim qalaları dil açıb danışır... Şuşa da belə özəmətlili möhkəmdir. Şuşa haqqında yalnız coğrafi ərazi kimi düşünmək bu qədim şəhərin fəlsəfəsini başa düşməyən itirafı deməkdir.

Beləcə, səfər marşrutumuzu ilk olaraq Şuşadan salırıq. Xan-kənddən Şuşaya doğru yolboyu demək olar ki, hər yerdə qızğın tikinti işləri gedir. Yollar, su və elektrik xətləri, drenaj sistemləri inşa olunur. Bəli, bu torpaqları azad edən qalib dövlətimiz indi ona yeni həyat bəxş edir. Qarabağın mirvarisi Şuşanın özü isə elə şəhərin girovayından insanı özünə çəkir. Bura həm quruculuğun möhtəşəm ünvanı, həm də böyük tikinti meydanıdır...

Şuşa hər küçəsində xalqımızəməxsus dəyərləri - milli mədəniyyətimizin, milli arxitektura-mızın izlərini yaşadır. Şəhərdəki hər bir ev, möhtəşəm qala divarları, məscidlər, özəmətlili minarələr keçmişimizdən sorq verir. Şuşa xalqımızın elə bir möhtəşəm mədəniyyət abidəsidir ki, düşmən onu erməniləşdirə bilmədi. Daha doğrusu, bu şəhər 28 il yarım davam edən işğaldövründə erməniləri qəbul etmədi. Çünki Şuşa onlar üçün əvvəldən yad idi, işğal dövründə də yad olaraq qaldı. Prezident İlham Əliyevin dediyi kimi, Şuşa ayaqdadır, Şuşa sınımayıb, Şuşa öyilməyib! Mənfur düşmən nə qədər çalışsa da, Şuşanın simasını dəyişdirə bilməyib.

Şuşa Azərbaycan tarixinin, mədəniyyətinin, musiqisinin, ədəbiyyatının və milli yaddaşının daşlara həkk olunmuş bütöv bir salnaməsidir. Şuşaya qalxan yol insanı təkcə dağlara deyil, həm də tarixə aparır. Uca qayaların arasında görünən şəhər ilk baxışdan qədimliyinin əzəmətinə göstərir. Bu şəhərin hər daşında bir xatirə, hər küçəsində bir nəğmə, hər evində tariximizin bir səhifəsi yaşayır. Bu şəhərin adı çəkiləndə ilk olaraq "qala" sözü yada düşür. Çünki Şuşa tarixən yalnız müdafiə istehkamı deyil, həm də Azərbaycanın namus, qeyrət qalası olub.

XVIII əsrin ortalarında Qarabağ xanı Pənahəli xan tərəfindən əsas qoyulan Şuşa qayaların üstündə tikilən qala divarlarının içində formalaşmış. Dəniz səviyyəsindən təxminən 1300-1600 metr yüksəklikdə yerləşən, üç tərəfdən sıldırım qayalarla əhatə olunan bu şəhər tarix boyu müdafiə baxımından mühüm

strateji mövqeyə malik olub. Şuşanı qalaya çevirən yalnız qayalar deyil, həm də əsl gücü zaman keçdikcə burada yaranan şəhər mədəniyyətində, ədəbiyyatda, musiqidə, sənətdə və mədəni mühitdə formalaşmış. Molla Pənah Vəqif, Xurşidbanu Nəvəvə, Üzeyir bəy Hacıbəyli, Bülbül, Sadıqcan və neçə-neçə başqa böyük sənətkarların adı bu şəhərin yaddaşına əbədi həkk olunub.

1992-ci ilin may ayında Şuşanın Ermənistan tərəfindən işğal olunması təkcə bir şəhərin itirilməsi deyildi. 1992-ci il mayın 8-də Şuşanın işğalı xalqımızın yaddaşına dözülməz faciə kimi həkk olundu. Şəhərin tarixi və mədəni irsinə ciddi ziyan vuruldu, yüzlərlə abidə dağıntıya məruz qaldı. Bu işğal Şuşanı xalqımızın yaddaşından nöinki çıxara bilmədi, əksinə, illər keçdikcə onun azad olunması milli arzunun ən ümdə rəvayətlərindən birinə çevrildi.

2020-ci ilin payızında tarix yenidən Şuşaya döndü. Azərbaycan Ordusunun xüsusi təyinatlı qüvvələri sıldırım qayaları, yarpaqları və sığ meşəlikləri ağılasız formada aşaraq şəhərə yaxınlaşdı. Ağır texnikanın imkanlarını məhdud olduğu müddətdə Şuşa uğrunda ağır döyüşlər getdi. 8 noyabr 2020-ci il də Şuşanın azad edilməsi Azərbaycan tarixinin ən mühüm hadisələrindən biri oldu. Həmin gün Prezident İlham Əliyevin xalqa müraciətində səsləndirdiyi üç ifadə sonrakı prosesin də gedişini müəyyənləşdirdi: "Əziz Şuşa, sən azadsan! Əziz Şuşa, biz sənə qayıtmışıq! Əziz Şuşa, biz sənə qayıtmışıq!" Bu üç cümlədə Zəfərin üç mərhələsi vardı - azadlıq, qayıdış və dirçəliş. Şuşaya səfərimiz zamanı bu sözlərin mənasını düşündürdük. Torpağı azad etmək bir məsələ, yenidən həyata qayıtmaq isə tamamilə başqa bir əməldir.

Quruculuğun möhtəşəm ünvanı

Şuşanın dirçəlişinə azadlıqdan dərhal sonra start verilib. 2020-ci ilin sonlarından şəhərin elektrik və su təchizatının yenidən qurulmasına başlanılıb. Dövlət başçısının tapşırığına əsasən, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə bərpa və yenidənqurma tədbirləri çərçivəsində Şuşada ilk olaraq infrastruktur obyektlərinin, torpaq sahələrinin və digər daşınmaz əmlakın mövcud vəziyyətinin qiymətləndirilməsi və inventarlaşdırılması işi qeyd edilməli. Şuşada Zəfərdən sonra görülən ilk böyük işlərdən biri məhz Molla Pənah

infrastrukturun, tikililərin mövcud vəziyyəti - mənzil fondu, binaların dayanıqlılığını araşdırılıb. Həmin gün gələcəkdə Azərbaycanın Prezidenti olacaq oğlu İlham Əliyev də iştirak edirdi. Həmin gün gələcəkdə Azərbaycanın Prezidenti olacaq oğlu İlham Əliyev də iştirak edirdi. Həmin gün gələcəkdə Azərbaycanın Prezidenti olacaq oğlu İlham Əliyev də iştirak edirdi.

Prezident İlham Əliyev vaxtilə çıxışlarının birində demişdi ki, ərazi bütövlüyümüz bərpa ediləndən sonra Bülbülün, Natəvanın, Üzeyir bəy Hacıbəylinin büstləri yenə də Şuşada qoyulacaq. Dövlət başçısının bu sözləri 2021-ci ilin yanvar ayından realığa çevrildi, Şuşaya ilk səfəri zamanı şəhərin bərpası istiqamətində ilk addım kimi Natəvanın, Üzeyir bəyinin və Bülbülün büstləri əvvəlləri yerlərinə qoyuldu.

Şuşada ötən 6 ilin quruculuq mənzərəsi həqiqətən qururvericidir. Statusu ayrıca qanunla müəyyən edilən Şuşada bu dövrdə Prezident İlham Əliyevin diqqəti və nəzarəti ilə möhtəşəm bərpa və quruculuq işləri həyata keçirilib, qayalarla doğma şəhərlərinə qayıdıblar. Bu baxımdan Şuşa Böyük qayıdışın əsas ünvanlarından biridir. Tarixi şöhrətini özünə qaytaran şəhərdə bərpa və yenidənqurma işləri davam edir və bunu şəhərin hər küçəsində, məhəlləsində, bir sözlə, bütün ünvanlarda görmək mümkündür. Şəhərdə yenidən qurulan küçələrin Heydər Əliyev, 8 Noyabr, Dəmir Yumruq, Zəfər, Qarabağ, Pənahəli xan adlandırılması Şəhər müharibəsindəki qələbəmizi, tariximizə, milli irsimizə dərin ehtiramı özündə təcəssüm edir. Yenidən çağlayan "Xan qızı" bulaağı, əsaslı şəkildə bərpa olunan şöhrət İsa bulaağı, möhtəşəm qala divarları həm də Şuşanın hərtərəfli quruculuğunu boyan edir.

Azərbaycan xalqı üçün tarixi əhəmiyyətini və yüksək mədəni-mənəvi dəyərini nəzərə alaraq, Prezident İlham Əliyevin 2022-ci il Azərbaycanca "Şuşa ili" elan etməsi də bu qədim yurdumıza olan xüsusi diqqətin göstəricisidir. Bu qərar həm də Prezidentin öz xalqının milli-mədəni və mənəvi dəyərlərinə, keçmişinə yüksək ehtiramının təcəssümüdür.

Şəhərin bərpasından bəhs edərkən öncə onu qeyd etməliyəm ki, Azərbaycan Şuşaya sadəcə geri qayıtmadı, eyni zamanda tarixini, mədəniyyətini, musiqisini və şəhər həyatını geri qaytarmaq üçün döndü. Şuşada Zəfərdən sonra görülən ilk böyük işlərdən biri məhz Molla Pənah

Vəqifin məqbərəsinin bərpası oldu. Bu seçimin özündə böyük bir rəmzi mənə yükü var. 1982-ci il yanvarın 14-də Molla Pənah Vəqifin məqbərəsinin açılışı keçiriləndə burada Ulu Öndər Heydər Əliyev də iştirak edirdi. Həmin gün gələcəkdə Azərbaycanın Prezidenti olacaq oğlu İlham Əliyev də iştirak edirdi. Həmin gün gələcəkdə Azərbaycanın Prezidenti olacaq oğlu İlham Əliyev də iştirak edirdi.

Bu, tarixin qəribə bir mənzərəsi idi - bir vaxtlar ata ilə oğulun açılışında iştirak etdiyi məqbərə yenidən qurulmuş Şuşada oğulun iştirakı ilə qayılardı açıldı. Burada yalnız bir abidə bərpa edilirdi, həm də yaddaş və qələbənin simvolu. Heykəltəraş Əhməd Salikov tərəfindən hazırlanan abidə 1992-ci ildə Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı erməni vandalizminə məruz qalaraq tamamilə məhv edilmişdi. Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, bəstəkarın yeni heykəli hazırlanıb. Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə bürüncdən hazırlanan heykəl Şuşa şəhərində öz əvvəlki yerində ucaldılıb. Heykəlin modeli qalmadığından yeni abidə o dövrün mətbuatında dərc olunan və arxivdə saxlanılan fotolar əsasında yaradılıb.

Milli Xalça Muzeyinin Şuşa filialı da yenidən qurulub. İşğaldövründə bina yarasız hala düşdükdən və tarixi görkəminə mütəxəssislər ediləndiyindən burada 2021-ci ildən etibarən Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bərpa işlərinə başlanılıb. Görülmüş işlərdən birində binanın tarixi siması özünə qaytarılıb.

Bu fəaliyyətin arxasında Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın mədəni irsin qorunmasına xüsusi diqqətə dayandır. Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə fond uzun illərdir Azərbaycanın tarixi, mədəni və dini irsinin qorunmasına, bərpasına və dünyada tanınmasına yönəlmiş layihələr həyata keçirir. Qarabağ işğaldan azad edildikdən sonra bu fəaliyyət Şuşada və digər azad edilmiş ərazilərdə yeni mərhələyə qədəm qoyub.

(Ardı var)

Rəşad CƏFƏRLİ, Elşən QƏNİYEV, İlham BABAYEV (foto), "Azərbaycan"

Bakı-Şuşa-Xankəndi-Bakı

ailə məscidi və bulaq daxildir. Bu ev Prezident İlham Əliyevin tapşırığı ilə Şuşada bərpa edilən ilk tarixi-memarlıq obyektlərinin sırasına salınıb və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın şəxsi nəzarəti və himayəsi ilə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bərpa edilib. Bərpa işlərindən sonra burada "Qarabağ zadəganının evi" mövzusunda muzey ekspozisiyası yaradılıb və XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərinin həyat tərzini əks etdirən 150-dən çox oltuq əşyadan istifadə olunub. Bu kompleksin daşı da, divarı da bir ailənin deyil, bütöv bir şəhər mədəniyyətinin izini qoruyub saxlayır.

Şuşada bərpa edilən abidələrdən biri də görkəmli Azərbaycan bəstəkarı Üzeyir bəy Hacıbəylinin heykəlidir. Bu abidə 1985-ci ildə Üzeyir bəy Hacıbəylinin 100 illik yubileyi münasibətilə ucaldılmışdı. Heykəltəraş Əhməd Salikov tərəfindən hazırlanan abidə 1992-ci ildə Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı erməni vandalizminə məruz qalaraq tamamilə məhv edilmişdi. Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, bəstəkarın yeni heykəli hazırlanıb. Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə bürüncdən hazırlanan heykəl Şuşa şəhərində öz əvvəlki yerində ucaldılıb. Heykəlin modeli qalmadığından yeni abidə o dövrün mətbuatında dərc olunan və arxivdə saxlanılan fotolar əsasında yaradılıb.

Milli Xalça Muzeyinin Şuşa filialı da yenidən qurulub. İşğaldövründə bina yarasız hala düşdükdən və tarixi görkəminə mütəxəssislər ediləndiyindən burada 2021-ci ildən etibarən Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bərpa işlərinə başlanılıb. Görülmüş işlərdən birində binanın tarixi siması özünə qaytarılıb.

Bu fəaliyyətin arxasında Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın mədəni irsin qorunmasına xüsusi diqqətə dayandır. Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə fond uzun illərdir Azərbaycanın tarixi, mədəni və dini irsinin qorunmasına, bərpasına və dünyada tanınmasına yönəlmiş layihələr həyata keçirir. Qarabağ işğaldan azad edildikdən sonra bu fəaliyyət Şuşada və digər azad edilmiş ərazilərdə yeni mərhələyə qədəm qoyub.

(Ardı var)

Rəşad CƏFƏRLİ, Elşən QƏNİYEV, İlham BABAYEV (foto), "Azərbaycan"

Bakı-Şuşa-Xankəndi-Bakı

ZƏFƏR gündəliyi 2 oktyabr 2020-ci il

İlham ƏLİYEV: "Erməni əsgəri torpaqlarımızı tərk etməlidir, yalnız ondan sonra müharibə dayanacaq"

Oktyabrın 2-də bütün cəbhəboyu gərgin döyüşlər davam edib. Cəbhənin müxtəlif istiqamətlərində döyüş əməliyyatları keçirilib. Ordumuzun həyata keçirdiyi əməliyyatlar, döyüş tapşırıqları uğurlu nəticələr verib.

Murovdağ istiqamətində əməliyyat şəraiti ordumuzun nəzarəti altına keçib

Oktyabrın 2-də bütün cəbhəboyu gərgin döyüşlər davam edib. Cəbhənin müxtəlif istiqamətlərində döyüş əməliyyatları keçirilib. Murovdağ istiqamətində əməliyyat şəraiti qoşunlarımızın nəzarəti altına keçib. Saat 00:00-dan 07:00-dək düşmənin 5 zirehli və avtomobil texnikası, 3 hərbi infrastruktur obyekti və xeyli sayda şəxsi heyəti məhv edilib.

Suqovuşan ətrafındakı hakim yüksəkliklər düşməndən azad olunub

Ağdərə istiqamətində qoşunlarımız Madagiz (Suqovuşan) ətrafındakı hakim yüksəklikləri azad edib və bu məntəqəni nəzarətdə saxlayıb.

Cəbrayıl-Füzuli istiqamətində qoşunlarımız düşmənin müqavimətini qıraraq onu geri çəkilməyə məcbur edib və irəliləməyə nail olub.

Erməni könüllü döyüşçüləri savaştan imtina ediblər

Əldə edilən məlumata əsasən, Ermənistandan işğal olunmuş ərazilərimizə gətirilən erməni könüllüləri döyüşlərin gərginliyindən və itkilərinin çox olmasından qorxuya düşərək müxtəlif bəhanələrlə döyüşlərdən imtina ediblər.

İlham Əliyevdən Emmanuel Makrona növbəti cavab

Fransa Prezidenti Emmanuel Makron növbəti dəfə Prezident İlham Əliyevə telefonla zəng edib və döyüşlərin davam etməsindən narahatlıq hissi ifadə edərək atəşkəsin bərpa edilməsini, tezliklə danışıqların aparılmasını istəyib.

Ali Baş Komandan İlham Əliyev isə deyib ki, sentyabrın 27-dən bu günədək Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən ölkəmizin yaşayış məntəqələrinin ardıcıl ağır artilleriya atəşinə tutulması nəticəsində 19 mülki şəxsimiz həlak olub, 60-dan çox adam yaralanıb, yüzlərlə ev dağıdılıb. Azərbaycan Ordusu uğurlu əks-hücum əməliyyatları həyata keçirərək işğal olunmuş ərazilərimizin bir hissəsini azad edib.

Ermənistanın danışıqlar prosesinin pozulması istiqamətində addımlar ataraq bu prosesə böyük zərbə vurduğunu deyən İlham Əliyev qeyd edib ki, danışıqların pozulmasına, eləcə də silahlı qarşıdurmanın yaranmasına görə məsuliyyət tam şəkildə Ermənistan rəhbərliyinin üzərinə düşür.

Ermənistan Şəmkirə, Tərtərə, Ağdama raket atıb

Düşmən Ermənistan ərazisindən Şəmkirin Sabirkənd yaşayış məntəqəsinə raket, işğal olunmuş ərazilərimizdən isə Tərtər şəhərini, rayonun Şıxarx qəsəbəsini, Ağdamın Xındristan, Əlibəyli, Əhmədağalı, Səfərlər kəndlərini, Quzanlı yaşayış məntəqəsinə, Tovuzun Ağdam kəndini, Bərdənin Soğanverdi-lər, Əmirli kəndlərini artilleriya atəşinə tutub.

Bəlli olur ki, Ermənistan ərazisindən Şəmkirin Sabirkənd yaşayış məntəqəsinə atılan 10-a yaxın raket "Toçka-U" taktiki raket kompleksindən buraxılıb.

İlham ƏLİYEV: "Azərbaycanın daha 30 il gözləməyə vaxtı yoxdur"

Prezident İlham Əliyev "Əl-Cəzirə" televiziya kanalına müsahibə verib. Ali Baş Komandan müharibənin hansı şərtlər əsasında dayandırılmalı biləcəyini açıqlayıb: "Onlar bizim ərazilərimizi tərk etməlidir və yalnız ondan sonra müharibə dayanacaq, münafişəyə son qoyulacaq. Ola bilsin müəyyən müddət keçdikdən sonra Ermənistan və Azərbaycan xalqları sülh şəraitində birlikdə yaşaya biləcəklər. Bu, bizim mövqeyimizdir və o dəyişməzdir. Bu, tarixi həqiqətdir, beynəlxalq hüquqa və həmçinin düşüncəyə, regionumuzdakı bu günün siyasi və geosiyasi realitələri əsaslanır".

Prezident şərtlərini bir daha bildirib - Ermənistan rəhbərliyi silahlı birləşmələrinin torpaqlarımızdan çıxarılması ilə bağlı təqvim cədvəlini təqdim etməli və üzvlərinə vasitəçilər tərəfindən təsdiq olunmuş ciddi öhdəliklər götürməlidir. Bu, çox ədalətli mövqedir. Bu, müharibəyə deyil, sülhə istiqamətlənmiş mövqedir.

Ermənistanın bu şərtlərə əməl etməyəcəyi təqdirdə savaş dayanmayacaq. Azərbaycan daha 30 il gözləməyə vaxtı yoxdur. Münafişə indi həll olunmalıdır.

Düşmənin dayaq məntəqələri darmadağın edilib

Düşmənin yüksək dağ zirvəsində yaratdığı dayaq məntəqəsinə silah-sursat çatdıran təminat vasitələri və döyüş texnikaları məhv edilib.

Gün ərzində Azərbaycan Ordusu müəyyən olunmuş istiqamətlərdə irəliləyib yeni dayaq məntəqələrini azad etməklə tarixi ərazini düşmən qüvvələrindən təmizləyib. Döyüşlərdə düşmənin xeyli sayda canlı qüvvəsi, hərbi və digər döyüş texnikası məhv edilib. Sentyabrın 27-dən oktyabrın 2-si saat 20:00-dək düşmənin ümumi itkiləri aşağıdakı kimidir:

- 230-dək tank və digər zirehli texnika;
- 250 ədəd artilleriya, yaylım atəşli raket sistemləri, miniatür;
- 38 ədəd hava hücumundan müdafiə vasitələri;
- 10 komanda-idarəetmə və komanda-müşahidə məntəqəsi;
- 7 silah-sursat anbarı;
- 130-dan artıq avtomobil texnikası;
- 1 ədəd "S-300" zenit-raket kompleksi.

"Azərbaycan"

Vətən deyəndə...

Ehtiramla xatırlanan general

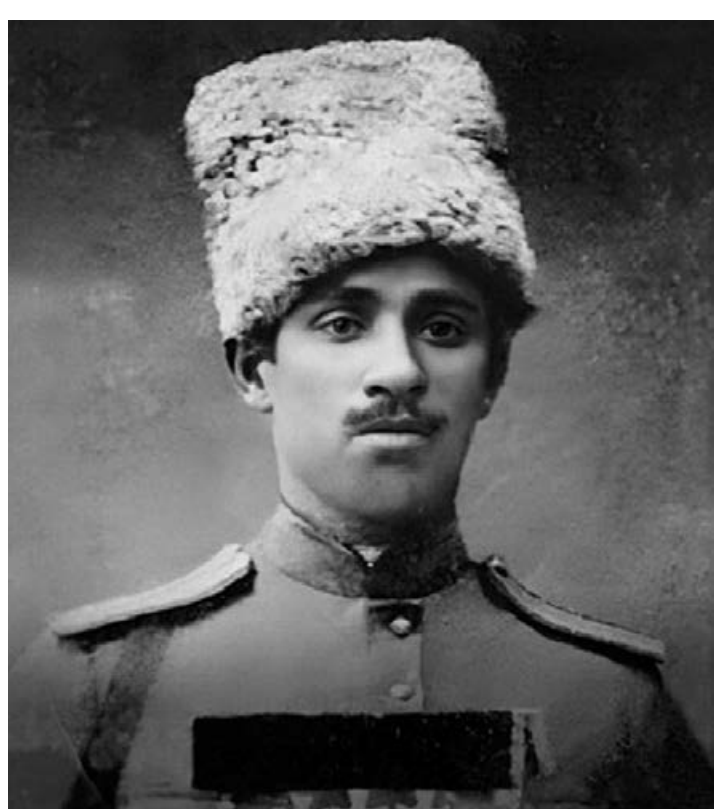
O, atasının yolunu davam etdirən vətənpərvər hərbcı idi

Teymur bəy 1880-ci il aprelin 20-də Azərbaycanın qərb bölgəsində - Yelizavetpol (indi Gəncə) qəzasının Qovlar kəndində peşəkar hərbcı, rus ordusunun general-leytenantı Mirzə Hacı bəy Novruzovun ailəsində dünyaya göz açıb.

Uşaqlıqdan hərbcı peşəsinə böyük maraq göstərən Teymur atasının yolunu davam etdirmək istəyində olduğundan ibtidai təhsilini Tiflis kadet korpusunda alıb. 1898-ci ildə Yelizavetgrad süvari yunker məktəbinə daxil olaraq, zabit məktəbini müvəffəqiyyətlə bitirib. Atası Mirzə Hacı bəy Novruzov zədəngən nəslindən olduğuna görə Teymur bu məktəbdən sonra Peterburqdakı Paj hərbi korpusunda təhsil alıb.

T.Novruzov 1900-cü ildə rus ordusunda xüsusi atlı qoşun hissələri tərkibindəki polkda yunker qismində hərbi xidmətə başlayıb. 1901-ci ildə ona çar süvari qoşununun birinci zabit rütbəsi sayılan kornet rütbəsi verilib. O, 1905-ci ildən etibarən poruçik, 1909-cu ildən ştabs-rotmistr, 1913-cü ildən isə rotmistr hərbi zabit rütbəsinə yiyələnib.

Teymur bəy Novruzov I Dünya müharibəsində Nijeqorodskoy 17-ci Əlahəzrət dragun polkunun 4-cü eskadronunun komandiri vəzifəsində iştirak edib. Bu polk Qafqaz süvari diviziyasına daxil idi və rus ordusunun ən etibarlı polklarından sayılırdı. I Dünya müharibəsi illərində həmin polk bir sıra hücumlar yerinə yetirərək, Cənub-Qərb cəbhəsinin əməliyyatlarında yaxından iştirak etmişdi.

T.Novruzov rus ordusunda göstərdiyi igidliklərə görə ayrı-ayrı vaxtlarda müxtəlif ordenlərlə, o cümlədən 1909-cu ildə 3-cü dərəcəli "Müqəddəs Stanislav", 1913-cü ildə 3-cü dərəcəli "Müqəddəs Anna", 2 noyabr 1914-cü ildə 3-cü dərəcəli "Müqəddəs Vladimir" ordenləri, "Georgi xaçı" ilə təltif edilmişdi.

1917-ci ilin sonlarında Almaniyaya ilə Rusiya arasında hərbi əməliyyatların dayandırılması haqqında saziş imzalandıqdan sonra Qafqaz cəbhəsində - Ərzincanda Qazafqaziya Komissarlığı ilə Türkiyə arasında 14 maddədən ibarət barışıq sazişi imzalandı. Ərzincan barışığının şərtlərinə əsasən, Qafqaz cəbhəsindəki rus qoşunları geri çəkildi. Orduda bolşevik təbliğatının güclənməsinin təhlükə yaradacağından ehtiyatlanan Qazafqaziya Komissarlığı 1917-ci il dekabrın 19-da Qafqazdakı rus ordusunun buraxılması haqqında əmr verərək bu hərbi hissələrin yalnız milli korpuslar halında saxlanılması nəzərdə alındı. Beləliklə, Rus Qafqaz Ordusu ləğv edildikdən sonra gürcü, erməni, Azərbaycan və rus milli korpusları yaradıldı. Milli korpusların təcili yaradılması ilk növbədə Qafqaz cəbhəsindən geri çəkilən rus əsgərlərinin yerli əhaliyə qarşı törətdiyi terror və soyğunçuluqların qarşısının alınmasına hesablanmışdı.

Çarizmin yeritdiyi mürtəce və milli ayrı-seçkilik siyasətinin nəticəsi olaraq gürcü və ermənilər azərbaycanlılardan fərqli olaraq əsgərlikdən azad

edilməmiş və onlar nizami rus ordu sıralarında xidmətə çağırılaraq hərbi təlim almışdılar. Onların hərbi xidmət görmüş zabitlərdən ibarət nizami hərbi hissələri var idi. Məsələn, Bakı Sovetinin hərbi qüvvələrinin əsasını erməni hərbi hissələri təşkil edirdi. Gürcü və ermənilər hər növ silahlara malik hərbi hissələrə yiyələndiyi halda, Azərbaycan milli korpusunun yaradılması prosesi yenidən başlayırdı və olduqca ağır şəraitdə aparılırdı.

1918-ci il aprelin sonlarında general-leytenant Əliqası Şıxlınskinin rəhbərliyi altında yaradılan Azərbaycan korpusunun sıralarında Teymur bəy respublikamızın ərazi bütövlüyünün qorunub saxlanılmasında yaxından iştirak edib. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin 2 avqust 1919-cu il tarixli qərarı ilə I süvari Tatar polkunun komandiri polkovnik T.Novruzova xidmətdə fərqləndiyinə görə general-mayor rütbəsi verilib. Bir qədər sonra isə Azərbaycan Ordusunda Süvari Diviziyasının komandiri təyin edilib.

Professor Ədalət Tahirzadənin, hərbcı-tədqiqatçı Şəmistan Nəzirlinin, Milli Arxiv İdarəsinin məsul işçisi Rafiq Səfərovun araşdırmalarında qeyd edildiyi kimi, Azərbaycan Ordusunda süvari hissələrinin yaradılması, komplektləşdirilməsi və döyüş hazırlığının yüksəldilməsi sahəsində T.Novruzovun böyük xidmətləri olub. Süvari diviziyasının komandiri kimi süvari polkları formalaşmasında və qüvvəsi ilə çalışıb. Azərbaycan Ordusuna verilmiş bütün döyüş tapşırıqlarının yerinə yetirilməsində süvari diviziyasının hissə və bölmələri yaxından iştirak edib, Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda inamla vuruşub. O, 1920-ci ilin martında Qarabağda (Şuşada) yerləşmiş daşnaklara və daxili düşmənlərə qarşı döyüş əməliyyatlarında da fərqlənib.

T.Novruzov Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ordusunun, hələ sağlamlığına haqqında şərqilər qoşulmuş azsaylı hərbcilərinəndir. O, Qafqaz cəbhəsindən döndən rus qoşunlarının 1918-ci il yanvarın 9-da Şəmkirdə ("Şəmxor davası"nda) tərk-silah edilməsinin, eləcə də sovet işğalçılarına qarşı Gəncə üsyanının (1920) təşkilatçılığında dəfn edilib. Qırmızı Ordu çox böyük qüvvə üstünlüyü hesabına bu üsyanı yatırırdan sonra T.Novruzov mühacirət etmək məcburiyyətində qalıb. O, Gürcüstandan keçərək Almaniya, oradan da Fransaya gedib.

General-mayor Teymur Mirzə Hacı bəy oğlu Novruzov 1961-ci il yanvarın 23-də Fransanın Nitsa şəhərindən 30 km. məsafədə Mentonda vəfat edib və şəhərin Kokad qəbiristanlığında dəfn edilib.

Ölkəmiz tarixi müstəqilliyinə qovuşduqdan sonra Fransada yaşayan soydaşlarımız, diaspor təşkilatının üzvləri, habelə bütün xalqımız Milli Ordu quruculuğunda müstəsna xidmətləri olan general-mayor Teymur bəy Novruzovu doğum və anım günlərində, eləcə də tarixi bayramlarda böyük ehtiram və sevgi ilə yada salır, xatirəsinə əziz tutur.

Rəhman SALMANLI,
"Azərbaycan"

Sevgi və sədaqət nümunəsi

O, dünyaya payız ətirli bir gündə - 1990-cı il oktyabrın 1-də Şirvan şəhərində göz açıb. Gəlişi ilə doğmalarının gözündə təbiətin payızını bahara çevirib. O vaxtdan hər ilin oktyabr ayında Həsənovlar ailəsi Həsənin ad gününü sevinclə, fərəhlə qarşılayıb.

Həsən Həsənovun uşaqlıq illəri Vətənin ağır illərinə təsadüf edib. O dövrdə Azərbaycanın Qarabağ və Şərqi Zəngəzur bölgələri erməni quldurlarının hücumlarına məruz qalıb. Onda da mərd, igid övladları Vətən torpaqlarının işğalına, soydaşlarına düşmənin işğencələr verməsinə dözməyiblər. Yağlarla mübarizəyə qalxıblar.

O zaman müstəqilliyinə yeni qovuşan respublikamız iqtisadi tənəzzüllə üzlaşmış, hələ ordusunu formalaşdırmağa macal tapmamışdı. Xarici havadarlarından hər cür yardım alan, silahlandırılan Ermənistan 1990-cı illərdə Azərbaycan ərazilərinin iyirmi faizini işğal edərək uzun illər əsərat altında saxlaya bilib.

Qəhrəmanlar yurdu Azərbaycanda o illərdə də Vətənə sevgi və təəssübkeşlik ruhunda mərd övladlar böyüyüb. Həsən Rəhim oğlu Həsənov da onlardan biri olub. O, 1997-2008-ci illərdə Şirvan şəhər 2 sayılı tam orta məktəbdə təhsil alıb.

Həsən Həsənov 2008-2010-cu illərdə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Füzuli rayonunda yerləşən "N" hərbi hissəsində müddətli həqiqi hərbi xidmətdə olub. 2017-ci ildən isə Abşeron rayonunda yerləşən "N" hərbi hissədə müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət qulluqçusu olaraq xidmət edib.

Həsən məsuliyyətli, xeyirxah, doğruluğu sevmən, mehriban gənc kimi hər yerdə özünə hörmət qazanmağı, sevdirməyi bacarıb. Ona inanıb, güvəniblər. Biliblər ki, heç vaxt ədalət duyğusunu itirməz, haqsızın tərəfində dayanmaz.

Ailəsinə, dostlarına çox bağlı olub. Vətənə sədaqətlə xidmət edib. Azərbaycanın işğal altında qalmış Qarabağ və Şərqi Zəngəzur ərazilərinin yağışların tapdağından xilası onun ən böyük arzusu, əməli olub.

2020-ci il sentyabrın 27-də işğalçı Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanı qarşı növbəti təcridatı səbəbindən İkinci Qarabağ müharibəsi başlayıb. Müharibənin ilk günündən Azərbaycan Ordusunun cəvəşu Həsən Həsənov da ön sıralarda yer alıb. Otuz ilə yaxın düşmən işğalı altında qalmış Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun azadlığı uğrunda gedən şiddətli döyüşlərdə o da cəsarətlə vuruşub, rəşadət göstərmiş.

Hər ilin oktyabr ayını Həsənovlar ailəsi Həsənin ad gününü sevinci ilə, bayram əhvali-ruhiyyəsi ilə qarşılayırdı. 2020-ci ilin oktyabrı əvvəlki illərə bənzəməyib. Ata-anası, həyat yoldaşı nigarlıq, həyəcan içində ön cəbhədən xəbər gözləyiblər. Həsənin iki kiçik oğlunu bağrılarına basıb düşmənlə ölüm-dirim savaşında qəhrəmanlıq nümunəsi göstərən bütün cəsur Azərbaycan övladlarına qələbələr arzulayıblar.

Oktyabrın 2-də Füzuli istiqamətində cəbhənin yarılmasında və düşmənlə ağır zərbələr endirilməsində qəhrəmanlığı ilə seçilən igid cəvəş Həsən Həsənov şəhid olub. Şirvan şəhər Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən Ermənistanın işğalı altında olan ərazilərin azad edilməsi uğrunda gedən ağır döyüşlərdə göstərdiyi şücaətə görə, müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət qulluqçusu Həsən Həsənov ölümündən sonra "Vətən uğrunda" və "Füzulinin azad olunmasına görə" medalları ilə təltif edilib.

Otuz yaşında şəhidlik zirvəsinə ucalan Həsən Həsənovun ömrü yarımçıq qalsa da, Vətən sevgisi, mərdliyi, insanlığı ilə yaddaşlarda əbədi iz qoyub. O, ömrünün ən gözəl çağlarını Vətənə xidmətə həsr edib. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda döyüşərək canından keçib. Bu gün Həsən kimi qəhrəman oğulların həyatı, döyüş yolu, göstərdikləri qəhrəmanlıqlarla yalnız doğmaları, dostları yox, bütün Azərbaycan xalqı qürur duyur.

Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"

Şəhidlərin xatirəsi anılıb

Qusar rayonunun Düztahir, Böyük Muruq, Ukur, Nəcəf-kənd, Mucuq, Pıral, Cibir və Hil kəndlərində şəhidlərin xatirəsi anılıb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, torpaqlarımızın azadlığı uğrunda gedən döyüşlərdə Qusar rayonundan 114 nəfər şəhid olub, 251 nəfər yaralanıb. Hazırda rayonda 1100-ə yaxın müharibə iştirakçısı yaşayır.

Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Sahir Məmmədxaqov, Yenic Azərbaycan Partiyası Qusar rayon təşkilatının sədri, inzibati ərazi dairələri üzrə icra nümayəndələri və bələdiyyə sədrləri, şəhid ailələri, qazilər, ictimaiyyət nümayəndələri və kənd sakinləri şəhidlərin məzarlarını ziyarət ediblər.

Anım mərasimlərində bildirilib ki, dövlətimiz Vətən müharibəsində şəhid olan və ya yaralanan hərbi qulluqçularımızın ailələrini daim diqqət mərkəzində saxlayır. Şəhidlik zirvəsinə ucalan hər bir igidimizin şücaəti dövlətimiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. Qəhrəman döyüşçülərimiz orden və medallarla təltif olunub.

Hazırda Qusarda bu kateqoriyadan olan şəxslər üçün çoxmənzilli binalar inşa edilir. Bundan əvvəl rayonda 44 nəfər Qarabağ müharibəsi əlili və şəhid ailəsi mənzil və fərdi evlə təmin olunub.

20 yaşlı igidin döyüş yolu

Xalqımızın tarixində zaman-zaman Vətən torpaqlarının azadlığı uğrunda canından keçmiş, cəsurluğu və qəhrəmanlığı ilə ad çıxarmış, şöhrət qazanmış oğullarımız çoxdur. 44 günlük Vətən müharibəsində bu qəhrəmanların sayı daha da artıb. Yurdumuzun azadlığı uğrunda gedən döyüşlərdə Vətəni canından da çox sevən igid zabit və əsgərlərimiz ölümün gözüne dik baxaraq qorxmadan düşmən üzərinə yeridilər. Hünərləri ilə qəsbkarları məhv etdilər, adlarını qəhrəmanlıq tariximizə böyük hərfklərlə yazdılar. Havadarlarımız arxalanaraq uzun illər torpaqlarımızı işğalda saxlayan düşmənlə layiq olduğu yeri göstərdilər. Gərgin döyüşlərdən sonra torpaqlarımızı yağılardan təmizlədilər. Tarix qarşısında xalqımızın başını uca, üzünü ağ, alnını açıq etdilər. Bu şərəfli yolda yaralananlar da, şəhid olanlar da oldu.

Yurdumuzun azadlığı uğrunda gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına vuruşaraq şəhidlik zirvəsinə ucalan oğullarımızdan biri də Rəşad Rövşən oğlu Ağayevdir. O, qoynunda dünyaya göz açdığı həyatda cəmi iyirmi il yaşadı. Həyat yolu ilə inamla addımlayaraq addımlayaraq ömrünün yirminci pilləsində qəhrəmanlıq zirvəsinə fəth etdi. Şərəf dolu bir həyat sürdü. Qarabağın azadlığı uğrunda gedən döyüşlərdə gələcək nəsillərə nümunə olacaq qəhrəmanlıq göstərdi.

Rəşad Ağayev isti bir yay günündə, 2 iyul 2000-ci ildə Binəqədi rayonunda dünyaya göz açmışdı. İllər keçdikcə böyümüş, daxilində güc tapıb öz yolunu tutmuşdu. Yaxınlarının, doğmalarının bildirdiklərinə görə, uşaqılıq illərində başqalarından fərqlənmişdi. Elə buna görə də həminin sevimlisinə çevrilmişdi.

2006-cı ildə Rəşadın həyatında əlamətdar bir hadisə baş verdi. O, həmin il valideynlərinin ölindən tutaraq sevinc içində rayondakı 283 nömrəli tam orta məktəbə yollandı. Onun həyata, dünyaya marağı da elə həmin günlərdən oyandı. Dərindən başqa Rəşad Ağayev rəssamlığa, şahmata, musiqiyə və kompüter oyunlarına da maraqlı göstərirdi. Musiqi vurğunu olan Rəşad gitarada mahnılar ifa edir və ahəstə-ahəstə oxuyurdu. Həmin günlərdə üreyi gələcəyə ünvanlanmış arzu və istəklərlə dolub-daşırdı.

Sanki illər tez ötüüb keçdi. Rəşad Ağayev 2016-cı ildə orta məktəbi bitirdi. Ürəyində turmurcuqlanan arzularını həyata keçirmək üçün

yüzlərə cəlb edildi. Xidmətinin ilk günlərindən təlim-məşqlərdə qazandığı təcrübə ona hər addımda uğur qazandırır. Dəqiq atəş zərbələri ilə erməni işğalçıları məhv edirdi. Əsgər Rəşad Ağayev Suqovuşan istiqamətində vuruşurdu. Düşmənin atəşinə sinə gərərək daim irəli addımlayırdı.

Erməni işğalçıların Suqovuşan istiqamətində möhkəmləndirilmiş döyüş mövqeləri bir-birinin ardınca darmadağın edilirdi. Şanlı Azərbaycan Ordusunun güclü hücumları qarşısında dayana bilməyən erməni işğalçıları ağır itkilər verərək geri çəkildilər. Gərgin əməliyyatların birində Rəşad yaralansa da, ilkin tibbi yardım aldıqdan sonra yenidən ön xəttə qayıtdı, yarımçıq qalmış döyüşünü davam etdirdi. Qəsbkarların mövqeləri azad olunduqca Qarabağ gedən yollar genişləndi, qələbə yaxınlaşırdı. Bu uğurları gördükcə Rəşad Ağayevin ürəyi açılır, düşmən üzərində qazanın qələbədə iştirak etdiyinə görə qürur hissi keçirirdi.

Əsgər Rəşad Ağayevin ən yaddaşlanan günlərindən biri də Suqovuşanın erməni işğalından azad edildiyi gün oldu. Ağır və gərgin döyüşlərdən sonra onlar düşməni və yaşayış məntəqəsindən qovub çıxardılar. Uğurlu əməliyyatlardan sonra Suqovuşanda Azərbaycan bayrağı ucaldıldı. Rəşad da həmin tədbirdə iştirak etdi, qürur dolu anlar yaşadı.

Oktyabrın 16-sı idi. Ağdərə istiqamətində gərgin döyüşlər gedirdi. Əsgər Rəşad Ağayev həmişəki kimi ön sıralarda vuruşurdu. Döyüşün qızğın çağında onun yaxınlığındakı əsgər yoldaşı düşmən gülləsinə tuş gələrək yaralandı. Əsgəri xilas etmək üçün Rəşad həyatını riskə ataraq onu döyüş meydanından çıxarmağa çalışdı. Bu vaxt özü ağır yaralanaaraq şəhidlik zirvəsinə ucaldı. Həm ömrü, həm də döyüş yolu yarımçıq qaldı. Həyata "əlvəda" deyərək gözlerini əbədi olaraq yumdu. Özündən sonra onu daim yaddaşlarda yaşadacaq qəhrəmanlıq nümunələri göstərdi.

İkinci Qarabağ müharibəsinin yirminci günü, oktyabrın 17-də valideynlərinə övladlarının şəhid olduğu xəbəri verildi. Elə həmin gün cəsur əsgər Rəşad Ağayev Biləcəri qəsəbəsindəki Şəhidlər xiyabanında uğrunda cəsarətlə vuruşduğu və şirin canından keçdiyi torpağa tapşırıldı. 44 günlük Vətən müharibəsində göstərdiyi igidliyə görə Rəşad Rövşən oğlu Ağayev ölümündən sonra Prezident İlham Əliyevin müvafiq sərəncamları ilə "Vətən uğrunda" və "Suqovuşanın azad olunmasına görə" medalları ilə təltif olundu.

Şəhid Rəşad Ağayev kiçik yaşlarından musiqiyə maraqlı göstərmiş. Gitarada bənzərsiz mahnılar ifa edib. Onun bir çox saytlarda yayımlanan ifalarına qulaq asdıqca təkrar dinləmək istəyirsən. Özü həyatda olmasa da, bu ifalar heç vaxt bitməyəcək, davam edəcək. Həm gitarasının, həm də özünün gur səsi zaman-zaman eşidiləcək.

Vahid MƏHƏRRƏMOV,
"Azərbaycan"

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 13 iyul (Bazar günü) tarixli 223-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Bu teleqramlardan sonra Xariciyyə Nəzarəti İngiltərə Komandanlığına müraciətən rica etmişdir ki, Ermenistandakı müsəlman kəndləri üzərinə hücum etmək əleyhinə təcili tədbir ititxaz edilsin [tədbirlər görülsün]. Zira böylə hərəkətlər Azərbaycan və Ermenistan müsəlmanları arasında [arasında] böyük həyəcana səbəb verməklə, istənilməyən nəticələr verə biləcəkdir.

Azərbaycan Hökuməti və İngilis Komandanlığının işbu iki cümhuriyyət xalqı miyanında dostluq peyda etmək məsələsi də böyük müəniətlərə [məneələrə] uğrayır. Nəzarət rica etmişdir ki, tədbir ititxazı təcili olsun.

XARICI SİYASƏTİMİZ

- 7 - Ermanistan və biz

Ermeni hərəkəti tarixi göstərir ki, bu millət iki yüz sənanən bəri Avropaya müraciət edib onlardan kömək gözləyir və hər müraciətlərini xristianlıq namına, dindəşlıq adına eyləyir. Təbiiir ki, avropalılar vədirlər etmiş, hissilyat oxşayan sözlər söyləmiş, lakin məsələ həll olundumadı. Keçən əsrdən başlanmış erməni məsələsi böyük əhədnəmlərdə də qeyd olundu. Berlin əhd-naməsinin 61-ci və Ayastefanos sülhnaməsinin 16-cı mə-dələrinə ermənilik xatırlandı. Lakin gene məsələ sonra bas-dırıldı. Təkrar-təkrar Avropa vıdancına, dindəşlıq namına müraciət olundu. Əvəzinə belli oldu ki, İngiltərə donanması Ararat dağına çıxmığa müqəddir deyil. Bismark bütün erməniyyəi bər alman əsgərinin kimiyni (sümüyünü) dəyişmək istəmədi. Rus da erməniləri xilas yox. Ermanistanı istila etmək xəhisində oldu. Yəni ermənindən boşalmış Ermanistana malik olmaq meylini göstərdi. Ermənilər məyus olmadılar. Təkrar əvvəlki yollarında çalşıdılar. Mühərribədən əvvəl gene erməni məsələsi siyasət səhnəsinə çıxdı. Lakin gene həll olunmadı.

İki yüz ıllık bir tarix göstərdi ki, dindəşlıq namına olunan müraciətlər bütün erməni qırğını ilə itməmə yetişir [nəticələnir]. Neyçün? Məsələ aydındır. Siyasətdə hissilyat yoxdur. Siyasət nə din, nə millilyat, nə insanıyyətəparvarlık, heç bir şey tanımaz, siyasətiñ əslisəasə faydadır və bütün siyasi və beynəlmillət münasibəta dair məsələlər fayda nöqtəyi-nəzərindən həll olunur.

İki yüz sənə bağışan, göz yaşı tökən və qan axıdan bir mil-lət etinasız qaldı. Səbəb bu ki, bunların istiqilyəti avropalılara faydalı deyildi. Bu istiqilyətiyət bəziələrini belə qorxudurdu. Məsələn, Rusiyani.

İndi yene erməni məsələsi meydana çıxır. Bunun həlli bizi də maraqlandırmaya bilməz. Ermanistan bizimlə həmsərhəd bir dövlət olduqda, iki qonşu dövlətin əlaqəsini yoluna salmalıdır. Biz erməni istiqilyətiylətinə tanımaq istərik və istərik də aramızda davamlı bir sülh olsun. Lakin erməni iddiaları bu sülhü pozur. Ermənilər etnoqrafi cığırından çıxırlar.

Böyük Ermanistan xəritəsini gördüm. Üç dəniz arasında təşəkkül edəcəkmis: Ağ [Aralıq], Qara və Xəzər dənizləri arasın-da. Xəritədə Gəncə, Lənkəran, Salyan, Təbriz, Marağa və başqa şəhərlər də Ermanistana daxil edilmişdir.

Əgər bu xəritə erməni milli amalının şəklisi isə, onda erməni məsələsi gene bir çox münaqiçə və mücadiləyə səbəb olacaq və həlli gene kəğız üzərində qalacaqdır. Halbuiki Qafqazda əşayışın təmini məsələnin etnoqrafi dairədə həll olunması ilə mərbutdur [bağlıdır]. Uzun bir təcrübə göstərdi ki, dindəşlıq ilə siyasət arasında böyük bir uçurum var.

Qafqaz məsələsini həll etmək üçün əvvəlcə qafqazlılar öz arasında anlaşmalıdırlar. Bizim etqadımız bunadır ki, Qafqazda əşayışan üç böyük millətin fədası yalnız qarşı anlaşmaya bağlđır. Köhnə ədəvəti unutmaydıq, siyasət kın və inqilab bilməz. Bugünkü gün həmsərhəd Ermanistan ilə Azərbaycanın faydası nəhri tələb edirsə, ona əmələ gətirməyə çalışmalıyıq.

Erməni ilə Azərbaycan müsəlmanının təbəitində bir çox ümumi nöqtələr var. Ermənilər bizim dil və adətləri gözləcəsinə bilirlər. Bizim mədəniyyətimizi tədqiq edirlər. Məsələn, bizimiz və teatrımızdan həzz alırlar. Sözlə arasında "Türk əslisi" deyir bizi məsəlləri işlətməyə almışsılar. Çox vaxt türkcə danışırılar.

Bunlar bunları göstərir ki, iki millət arasında sıx bir rabitə var. Dostluqla yaşamaq üçün böyük bir zəmin mövcuddur. Lakin siyasətin əyril yolu itməmiş ki millətin dostluğuna və əşayışını pozur.

Erməni rəhbərləri bizə əl uzatmırdırlar. Kin-küdrəti buraxıb döyərə yola gəlməlidirlər. Və əmin olmalıdırlar ki, biz erməni dərd və isteyini avropalılardan təz başa düşərik.

Yusif Zəvirov

AZƏRBAYCAN DARÜLFÜNUNU

"Məmləkətimizdə bir darülfünun [universitet] təşkil edilə bilirmi?"

Bu suala cavab verməzdən əvvəl, məktəblərin surət-i-təşəkküllerinin nə kimi ehtiyaclardan doğduğunu nəzərə almaq və məktəb təşkilatının ibtidai səfəsinə [mərhələsinə] qədər etmək icab edir [lazım gəlir].

İbtidailər hanki qüvvətin zadəsidir [əsəridir]? Hər cəmiyyətdə, hər qəsəbədə bu məktəblərin təşkilatı yənimirdi? Və məktəbləri hər dürlü həyatı və ictimai cəhətləryədən müccərd fərz etmək mümkündürmü?

Simdiyə qədar yapılan tədqiqlər, təcrübələr göstərmişdir ki, ibtidai məktəblərdə də, yaşamaq ehtiyacından doğan və həyatlan "təbii" bir şəkildə idamə edlilə [davam etdirilə] bilərəm məqsədə xidmət edəsə bilən ıntifal [faydalı] müəssisələrdir.

Nüfusu [əhali]si və hər ehtiyacı mühlindən təmin edərək pək təbii bir surətdə yaşayan və cıvar ilə tənəsi əz olan bir köy ilə nüfusu çox və səkinalarının rifahi-müdəni təmin edilməyən və yarıcə təməni dərəcəə vəqə olan bir köylün "məktəb ehtiyacı" bir deyildir. Vahid proqramı bu məktəblərə soxamıyıq!

Çünki "həmişə və təbiiətin qanunlarına münaifdir [ziddir]! Əməyimiz bəhəddər, ırsadırlr.

İbtidai məktəblərinin qəyəsi dinli, imanlı, bir əz oxur-yəzər, əməli hesab bilər namuskar köylülər, şəhərlilər bizə qədər deyildir.

Binaəniyyə [onə görə], bu məktəblərin vəzifəsi "elmi" olmağdan ziyadə "hərsi" dir [mədənidir].

Gimnaziyaların qəyəsi işe "milli və insani" məkəurəli birər "millət fərdləri" yetisdirməkdir.

Bu məktəblərdə tədris edilməsi lazıml gələn əmlərə ən ziyadə tərbiiyəvi qüdrəti haiz [dərşyan] ictim [əmlər] (din, fəlsəfə, əxlaq, hüquq, ədəbiyyat, milli tarix və milli jeoqrafiya) olmalıdır. Çünki bu məktəblər ümumi fəlsəfi, milli və insani təbiiyə verməklə mükkəlləfdir [borcludur, vəzifəlidir]. Burada "elm" ilə "hərs" təarüz edir [ziddləşir]. Və məstəəsüf [təəssüf ki], bu qüvvətlər yek-digərinə [bir-birini] nəfı [rədd, inkar] etdiyədən, gənclərdə dini və əxlaqi əqidələr, iştiyaqlar [həvəslər, şövqlər] çözürlür, inhi-lal edir [dağılır]. Gənclərin vıdcanı sərəsəri olur!

Bunun üçün buradakı tədrisat hər şeydən əvvəl fəlsəfi və milli mahiyyətdə olmalıdır. Bəzi dərslərin təarüzündən vıdca gələn "əcəba"ları fəlsəfə yardımlı ilə həll etmək, "elm" ilə "hərs"ı təlif etmək [bir-birinə uyğunlaşdırmaq, əzlaşdırmaq] və gənc-lərdə müşahidə, müqayisə və mühakimə mələkələləri [bacarıqlarını, səriştələrini], təşəbbüs, əzm, fədakarlıq və tənəsüdü [həmrəylik] kimi məkəurə qabiliyyətlərini təxmin etmək [qiyəmətləndirmək] əlzəmdir.

Hərsi tədris: "dini, milli, bədi iştiyaqların təlqini"dir. Hərsil fərd demək, fərdin bu iştiyaqları bir məkəurə sahibi olması, yəni ülmü-ictimaiyyə [sosiologiyaya] alimi Ziya Gökalpın tərifiñcə "ictimai vıdcanın iradələrini kəndisində düstürləməli ititx-əz etməsi" dir [davrənış rəhbəri seçməsidir]. Əgər gimnaziyalar böylə kimi, qiymətli adamlar yetişdirməzsə, əslə vəzifəsini ifa etməmiş deməkdir.

Hər millətin ictimai vıdcanının iradələri başqa-başqadır. Onun üçün bu günə qədər rus gimnaziyalarının həqiqi türk hırasıət [mədəniyyəti] ilə tələbələrimiz yetşidimi? Bittəb, xayır! Olammazdı ki!

O halda bizdə, mətəəssüf, həqiqi bir darülfünun təəssüsü [yarlanması] bir qac sənələrə möhtacdır. Çünki "həqiqi" gim-naziyalar olmadıqca "tam" bir darülfünun olammayacağı kimi, darülfünuna mənsub bir həyatli-təlimiyyə [təlim həyəti] bulun-mayan bir məmləkətdə gimnaziya dəxi təəssüs edəmməz.

İbtidai təhsilinin təəmmümü [ümumiləşməsi] gimnaziyalar, gimnaziyaların təkəmmülü [kamilləşməsi] tam bir darülfünunu doğurur.

Bir fərd ıntifai tərbiiyəsini ibtidai məktəbdə; fəlsəfi, milli, insani tərbiiyəsini də gimnaziyaada alar. Tədqiqatı-əlmiiyyə ilə "elmi üsulları" nəşr və təmin edəcək [yayacaq və ümu-miləşdirəcəklər] və tətəbbüatı-hərsiyyə [məniyyətiyət arasıdırmları] ilə "hərsi qaydaları" kəşf və təsbit edəcək bir müəssisə olan darülfünunda mütxəssis olar.

Elmi nəşr və təmin etməklə bərabər, milli hərsi bu mək-təblər vasitəsilə ruhlara yayır. Binaəniyyə, darülfünunlar milli təkamüldə pək mühüm amildir. ***

Buna nəzərən, gimnaziyaadan çıxan əfəndiləri nəreyə göndərəcəyiz?

"Azərbaycan" qəzetəsində bu bəbda uzunca bir məqalə vardı. Məsai [Əmək] naziri həzrətlərinin tələbəni ümumunu Avropaya gətməyə təşviq eyləməsi nə dərəcəyə qədər doğrudur? Əgər doktorluq, mühəndislik, kimyagərlik təhsil edəcəklərsə, deyəylik ki, zərəri nisbətən azdır. Fəqət öz ədəbiyyatını, öz tarixini, öz hüququnu Avropadanmı öyrənəcək? Milli zövqünü, iştiyaqlarını oradanmı alacaq?

Başqa bir səbəb daha: bu əfəndilər hanki mərkəzə göndəriləcəklər? Oranın lisanını mükəmməl bilirləmi? Lisanı öyrənmək üçün laəql [ən az] bir sənə lazıml deyilmi? Əfəndilər fransızcanı, almancanı öyrənmək üçün sərf edəcəkləri zaman-dən əvvəl türkcəni öyrənməzləmi?

Osmanlı darülfünunının, bılksəsa ədəbiyyat və tibb şöbələri digər şüubata [şöbələrə, fakültələrə] nisbətən mütarəqiddir. Əfəndilərs hərs nöqtəyi-nəzərindən bəzi çüiyud və şərait təhtində [qeydlər və şərtlər altında] İstanbula göndərmək daha müsib [məqsədə müvafiq] bir təddir deyilmi?

Rus darülfünunda oxuyan və zərə qədər ruhi-millii daş-mayan bəzi türk tələbəmiz atı [gələcək] üçün müdhin əməllə-rə gözmüzün önündə durarkan, əsasən rus hərsi ilə yetmişmiş şağırdlərimizi şimdİ də başqa əcnəbi bir hərsin təbiiyyətiə sox-maq müvafiqmizdir?

Məni tədhiş edən [dəşətsə salan] cəhət atıyı-qəribdə [yaxın gələcəkdə] ikmal-təhsil edərək [təhsilini tamamlayaraq] Avropadan məmlekətimizə cənəcek və birer gimnaziya, birer darülfünun professoru olacaq olan bu əfəndi qardaşlarımızın mily-onlarca millətinin müqəddəratı ilə oynayacağıq birer şəxsiyyət olacaqlarıdır.

Həsən M. oğlu

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

“Əsgərliyə qaçdım”

Həmin sərlövha ilə Bakıda Tserkovni küçədə sükunət edən Əmirulla Abdulla oğlu bir məktub buraxıb namaləm yərə qaçmışdır. Əmirulla neçə gün bundan əqdəm [qabaq] Bakıdakı “Yardım alayın” yazılıb və bir neçə gün Salyan qışalrında [kazarmalarında] məşq və təlimdə bulunmuşdur. Bu günlərdə onun dükən şkiləri işlərinin təxirə düşməsinədən başı [ötür] narazılıqlarını bildirərək bir qədər mümaniet [məncəçilik] göstər-mişlərdir. Əmirulla özü əsgərliyə düşməyindən, könüllü olaraq orduya yazılmaq istəmiş və bir tak anasını buraxıb qaçmışdır.

Yazdığı kağızında deyir:

“Əlbatta, siz bu kağızi oxuyanda və mənim qaçmağımı biləndə güləcək və dəyəcəsizdim ki, bu kimdən əcə eyləyib qaçdı, atasındanmı, ya qardaşındanmı? Və yaxud bir kəsə evlərinə idarə etməyə ümid olubmu gedirdi? Mənim gətməyimin səbəbi vətən məhəbbətinin üyrəimə olmasındır. Burada mənə əsgərlik təlimi almağa mane olursunuz. Mən də məcburam qeyri şəhərdə təlim alam. Yəne tez qayıdaram, mənə lazıml deyil nə mal, nə dövlət, nə pul. Mənə lazıml əcə vətən, vətən.”

Bunu yazdığından sonra kəndi-kəndisindən vurar:

– Anan necə? – Anamdan da qabaq vətən! – deyə cavab verir. Əsgərliyə qaçmış olan Əmirulla Abdulla oğlunun anası Püstəxanım Hacı qızı Bakı və Azərbaycanın başqa şəhərlərində və qəsəbələrindəki ümum Azərbaycan ordusu ərkani-hərbi [qəragah] idarəsi və şöbələrinə müraciətlər oğlunun adresini ona bildirməyi rica edir. Adres: Bakı, Tserkovni küçə, 80 nömrəli evdə Püstəxanım Hacı qızı.

Məhkəməyə cəlb

Azərbaycan İstinaf [Apeleysiya] Məhkəməsi müddəai-ümü-misi [prokurorun] Bakı qubernatoruna məlum etmişdir ki, onun binağuzarlığı [sərəncamı] ilə Salyan şəhəri pristavının müavinı Heydərbəyov qulluğundan su-i-istifadə etdiyi üçün təhti-mühakiməyə [mühakimə altına] alınmışdır.

İtaliya həyətinin vürudu

Cümə axşamı iyulun 10-da İtaliya həyət əsası [üzüv] Savoya şahzadəsi ilə kapitan Oranufin Bakıya varid olmuşlardır [gəlmişlər]. Onlar müvəqqidə [qənsiyada] Bakı qubernatoru tərəfindən istiqbal olmuşdur [qarşılanmışdır].

Qubernator idarəsində

Okoloqodni Abdullayev Bakı İstinaf Məhkəməsinin müddəai-ümmisi Bakı quber-natoruna xəbər verir ki, polis okoloqodni Abdullayevin 339 və 341 maddə ilə baxılacaq işi 2-ci polis məntəqəsinə vermişdir.

– Bakı İstinaf Məhkəməsinin müddəai-ümmisi qubernato-ra xəbər verir ki, Salyan şəhərinin pristav müavinisi Heydərbə-ayov 345 və 1495 maddə ilə baxılacaq olan işi Salyan müstən-tiqinə vermişdir.

Aşqabada

Aşqabadi dabravollar buraxmadan əvvəl Anev müvəqqi [stansiya]si] ilə Büzmeyin müvəqqi miyanıdakı [arasında] demiyol xəttini pətlatmışlardır. Ondan sonra şəhərdə qalmaq istəyən şəhərin Xitrovka nam hissəsi əhəlisini bəşevkilərə hərs-raqəbət bəslədiklərindən müttahim edərək güllələmişlər və evlərinə talan və yəğmə etmişlərdir. Bundan sonra türk mənkarları yerinələnə gəlmişlərdir. Hökumət qovulmuşdur. İngilislər Təzəşəhəri verməmək üçün Cəbel müvəqqini təhkim edir [mühkəmləndirir]. Təzəşəhərdə bir çox azərbaycanlı qaçqınlar toplaşdığı üçün siyasi nümayəndəlik tərəfindən orada işə məntəqəsi qışad edilmişdir [qəlmışdır].

Xosrov bəy Sultanovun əzəməti

Qarabəq general-qubernatoru doktor Xosrov bəy Sultanov srağagün axşam sürət qatırı ilə Bakıdan Şuşaya əzimet etmişdir [yola düşmüşdür].

Gorus şəhərinin Azərbaycan qoşunu tərəfindən işğalı

Hökumət dairələrində alınan məlumat görə, erməni çəta dəstələri və nizami qoşunlarının qalqahı olan Gorus şəhəri Azərbaycan kürd hissələri tərəfindən işğal edilmişdir. Kürd hissələri minbaş Kazım bəyin təhti-komandasında [komandan-lığı altında] olaraq hərəkət və əməliyyatla bulunurlar. Həmin xəbəri dünün Bakıya varid olan [gələn] bir neçə ordı zabittəri dəxi təsdiq və təyid ilə [doğrulamaqla] əlavə edirlər ki, Gorus şəhərinin işğalı ilə Erməni Milli Şurası və Ermanistan Hökuməti acentlərinin macəracolunğa [əvanturistiyinə] xtlam verilmiş olur.

Tövqif edilmiş zabitlər haqqında

Neçə gün bundan əqdəm [qabaq] Hərbiyyə naziri binağuzarlığı [sərəncamı] ilə tövqif [tutulmuş] və həbs edilmiş olan süvari alayı zabitlərindən Ağasəlim, Ağakarım Şərifovlar və Seyidhüseyn Hüseynov və iki nəfər qeyrilərinin işinə bu gün-lərdə əsgəri məhkəmə tərəfindən baxılacaqdır. Məhbuslardan Seyidhüseyn Hüseynov srağagün azad edilmişdir. Qalan 4 nəfərinin üzünə böyük sübut və dəillərlə bir neçə şahidlər vardır.

Fayton zəbti

Göyçay sakini Kərbelayı Ağaməhəmməd Məhəmmədov tərəfindən Daxiliyyə nazirinə verilmiş bir ərizədə deyilir ki, qubernatorun xüsusi məmuriyyətlər çinovniki Mehdi bəy Nəcəfbəyov iyunun 5-də Göyçaya gəlib onun faytonunu zorla evindən çıxarıb aparmışdır. Daxiliyyə naziri bu barədə qubernatordan izahat tələb etmişdir.

Darülfünun Komisyonusunda

– Darülfünun açılması qəti surətdə hökumət tərəfindən qəbul olunmuşdur. Layihə bu günlərdə Parlamanın təsdiqinə təqdim olunacaqdır. – Darülfünun Komisyonu ləvazimət hazırlamaqla məşğul-dur. Darülfünun cənbində [xəzində] təcrübə şöbələri təşkil üçün lazıml olan şeyləri almağa 600 minə kimi pul təxis edilmişdir [ayrılmışdır]. Darülfünun binası üçün də 400 minə qədər para ayrılmışdır.

Dəvəçidə

Türk Ədəmi-Merkəziyyət “Müsavət” firqəsinin Dəvəçi şöbəsi mərkəzi idarəyə müraciətən rica etmişdir ki, Dəvəçidə məktəb, posta-teleqraf, xəstəxana, aptekxana kimi xalqın möhtac olduğu müəssisələr açılması haqqında hökumətdən istidada [xahişdə] bulunsun. “Müsavət” in mərkəzi idarəsi bu barədə lazımi binağuzarlıqda bulunmuşdur [addimlar atmışdır].

– Tağıyev fabrikasında baş verən hadisənin təhqiq üçün intixab olunmuş [seçilmiş] komisiyon bu vaxta kimi “Hümmət” firqəsinin nümayəndə seçib bərabər işə başlamaqlarını bəkləyir-d. Aldığımız məlumata görə, dündən təhqiqatə başlanmışdır.

– Quba qəzasının Əhmədabad kəndinin əhəlisi “Müsavət” firqəsinin şöbə və mərkəzi komitəsi vasitəsilə Maarif Nəzarətinə müraciətən rica edirlər ki, 6 ildən bəri orada Səmi bəy Həcinsinin xarci ilə davam edən məktəb Marf hadisəsindən sonra bağlanmış olduğundan yenidən açılması üçün lazımi təd-birlər ititxaz edilsin [tədbirlər görülsün]. Həmin məktəbdə 40 oğlan və 15 qız uşağı oxuyurmuş və o məktəb vasitəsilə bir çox ətraf kəndlərdə məktəb açılmışdı. Bundan başqa, camaat rica et-mi ki, həmin kənddə bir də bağçavanlıq [bağbanlıq] məktəbi açılısın. Firqə bu barədə Maarif Nəzarətinə xəbər vermişdir.

Möhtəkilərlə mübarizə

Xırdə ali-vəsişlər Komitəsinin raisi M. Həsənovun təşəb-büsü ilə möhtəkilərlə mübarizə üçün tədbirlər ititxazı [tədbirlər görülməsi] qəsdi ilə iyulun 11-də bütün ticarətları [təcrirləri] ümumi iclas dəvət olunmuşdu. İclas bu barədə bir layihə tərtib etməyi və ayın 13-də təzədən iclas çağırmağı Həsənov əfəndiyə həvalə etmişdir.

Torpaq qanunu

Azərbaycan Məclisi-Həşarətinin torpaq Komisyonu tor-paq işlahatı layihəsini tərtib edib qurtarmışdır. Layihə Parlamən həyət-i-royasətinə verilmiş və bu günlərdə müzakirəyə qoyula-cacaqdır.

Neftçilər ittifığında

Neftçilər İttifaqı Yekaterinodardan bir teleqram almışdır. Teleqramda deyilir ki, Rusiya ilə Azərbaycan arasında neft məsələlərində rabitə təstiqməkdən ötürə vəqə olacaq surayda nümayəndə göndərsinlər. Bakı Neftçilər İttifaqı A. A. Paronyan ilə M. V. Paşəni intixab etmişlərdir [seçmişlər].

Dəmiryolunda təyin

Ələt-Kəfə dəmiryolu düzəlməkdə olduğuna görə şəti təhzi-lənlə] kimi müvəqqəti olaraq Osman bəy Mirzəbəyov Azərbaycan dəmiryol mühafəzəsi bölüyünün raisinə ikinci müavin təyin olunur və müvəqqəti olaraq Bakıda qalır.

Forma

Dəmiryol mühafəzəsi bölüyünün üzvləri arasında forma geyməyənlər müşahidə olunduğundan, naçəlik əmr verir ki, məcburən hamısı forma geysinlər.

Dənizdə

“KAMVO”, “Rus” və “Samolyot” paroxod cəmiyyətləri Ural kazak ordusu ilə Dabravol ordusunun arzusı üzərinə İngiltərə Komandanlığına müraciətən rica etmişlər ki, Bakı – Petrovsk – Fort-Aleksandrovsk – Qurvey aralarında və geri paroxod hərəkətinə izin versinlər. Bu yolda “Dağıstan” paroxodunu işlət-mək istəyir.

Birjada

Kerenski minliklər 1500-1550 mana-ta, 250 manatlar minlik 1300-1350 manata, Nikolay 500-lüyü 1800-1850 manata, Nikolay 100-lüyü 325-350 manata. Xirdalar 200-220 manata. Zaqaqəziya bonları 2%.

Iyulun 9-da varid [daxil] olmuş mallar

– Zaqaqəziya istasyonlarından: un 98 pud, arpa 218 pud, ot 400 pud, dam dəmiri 117 pud.

– Salyandan və Kür başından: buğda və un 13 min pud, arpa 2800 [pud], buğda 100 pud, soğan 1000 pud, püylü 400 pud, göyrti 800 pud.

– Təzəşəhərdən: kişmiş 2000 pud, pambıq 237 pud. – İrandan: meyvə 500 pud, vobla balığı [Xəzər küləmsi] 250 pud, qənd 415 pud, manufaktura 100 pud.

“Gənclər yurdu” Tiflisdə türk gəncləri tərəfindən nəşr olunan “Gənclər yurdu” məcmuasının 7-ci sayı Bakıya gəlmişdir. Alınması tövsiyə olunur.

AZƏRBAYCANDA

Qarabağda

Şuşadan idarəməyə böylə bir teleqraf gəlmişdir. Şuşanın iyul 7-də gündüz Ağdam-Qarıyagın yolunda Pıraqublaq yanında teleqraf xətləri nəzarətçisi Karapanov, poçtalyon Mirzəbəyov strajnik ilə bərabər teleqraf xəttini düzəltmək istəsnad gəlmişmiş olan 14 nəfər müsəlləh [silahlı] ermənilər tərəfindən atəşə tutulmuşlardır. Poçtalyon Mirzəbəyov işe straj-nik qəti edilmişdir. Nəzarətçisi isə qaçıb qurtarmışdır. Təhqiqat davam edir. İngiltərə həyati naçəlikinə xəbər verilmişdir.

General-qubernator əvəzinə:

B. Bədəlbəyov

Şamaxıda “Müsavət” şöbəsi

Iyul ayının 7-də Şamaxıda Parlamən üzvü Mehdi bəy Hacıbəbəbəyovun sədəroti ilə vəqə olan ictimada [baş tutan yığıncaqda] “Müsavət” firqəsinin şöbəsi açılması təhti-qərar almışdır. Mehdi bəy Hacıbəbəyovun camı onlara əhvali-hazirə haqqında məlumat verdikdən sonra seçki başlanmışdır. Komitə sədrliyinə Fəttahbəyov, müavinliyə Allahyarov, katib Səmədov, xəzinədar Seyidov, üzvlüyə Allahverdiyev, Həcatov, Hacıyev, Əmərrov və Hüseov intixab edilmişlərdir.

Göyçayda

Həmin iyul ayının 1-də Bakıdan Türk Ədəmi-Merkəziyyət firqəsi “Müsavət” komitəsinin üzvlərindən möhtərəm Həmdü əfəndi, Piri Mürsəlzadə əfəndi Göyçaya təşrif gətirdilər. Həman gün Göyçayda Müsavat Komitəsinin icası olub və möhtərəm qonaq əfəndilər iclasda isbatı-vücut [iştlər] etdilər.

Məclis açıldıqda Həmdü əfəndi Türk Ədəmi-Merkəziyyət firqəsi “Müsavət” Komitəsinin böyük Rusiya inqilabında göstərdiyi fəaliyyətinədən bir qədər məlumat verib, Göyçayda Müsavat Komitəsinin bu vaxta kimi nə guncə [nə cür] işləməyiñ sordular. Firqənin sabiq sədri Rza bəy Ağabəyov və indiki sədri Paşabəyov Hüseyn bəy cənabları firqənin nə halda işləməyi bəaresində müxtəsər məlumat verib qurt

AZƏRBAYCANIN YENİ RƏQƏMSAL ARXİTEKTURASI

Süni intellekt: həyatımıza daxil olan yeni düşüncə gücü

İnsanın yaşadığı həyatla gələcəyi arasında dayanıb öz-özünə sual verəndi sonrakı addımlarını düşündüyü anlar az olmur. Bu gün ayrı-ayrı fərdlər deyil, bəşəriyyət özü məhz belə bir tarixi mərhələnin astanasındadır. İndi insanlar "bundan sonra necə yaşayacağıq, dünyanı hansı qüvvələr dəyişəcək, iqtisadiyyatımız hansı prinsiplərlə işləyəcək, insan əməyinin və biliyinin dəyəri necə dəyişəcək" kimi suallara cavab axtarırlar. Bu mərhələnin adı süni intellekt.

Süni intellekt uzaq gələcəyin fantastik anlayışı deyil. Onun həyatımıza daxil olaraq telefonda, kompüterdə, bank sistemlərində, tibdə, təhsildə, kənd təsərrüfatında, sənayedə, nəqliyyatda və dövlət idarəçiliyində izlərini görmək mümkündür. Əvvəllər insanın saatlarla, günlərlə gördüyü bəzi işləri indi süni intellekt sənayələr və dəqiqələr ərzində yerinə yetirir. Məsələnin ən maraqlı tərəfi onun yalnız sürətli hesablamalar aparması deyil. Süni intellekt məlumatı təhlil edir, əlaqələr qurur, mətn yaradır, şəkil və səs hazırlayır, müxtəlif problemlərin həlli üçün variantlar təklif edir. Başqa sözlə, insanın qarşısında yeni bir texnoloji imkan yaranıb.

Burada mühüm bir həqiqəti unutmaq olmaz - süni intellekt insanın yerinə keçmək üçün deyil, ilk növbədə onun imkanlarını genişləndirmək üçün yaradılmış bir vasitədir. Bığının insanın ölümdən həm faydalı alət, həm də təhlükəli vasitəyə çevrilə biləcəyi kimi, süni intellektin notisi oğdan necə istifadə etməyimizdən asılıdır. Məsələ texnologiyasının özündən daha çox insanın ona münasibətidir. Süni intellekt iqtisadiyyata təsiri xüsusilə böyükdür. Dünya iqtisadiyyatında rəqəbatın əsas meyarlarından biri töbət sənətləri, ucuz əmək və istehsal gücü deyil, həm də məlumat, bilik, texnologiya və innovasiyanın gətirdikdə daha böyük əhəmiyyət qazanmasıdır. Hansı ölkə bu imkanlardan daha səmərəli istifadə edərsə, onun iqtisadi inkişaf üçün əlavə üstünlüklər qazanmaq şəraitinə düşür. Azərbaycan üçün bu məsələ xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Ölkəmiz iqtisadiyyatını saxələndirmək, qeyri-neft sektorunun inkişafını sürətləndirmək, kənd təsərrüfatında məhsuldarlığı artırmaq, sənayeni müasirləşdirmək və insan kapitalını gücləndirmək istəyirsə, süni intellektin könərdə qala bilməz. Təsəvvür edə ki, kənd təsərrüfatında süni intellektin daha geniş istifadə olunur. Torpağın mənbəliyini, hava şəraiti, su ehtiyatları, bitkinin vəziyyəti və məhsuldarlıq göstəriciləri təhlil edilərək fermerə daha dəqiq qərar vermək imkanı yaranır. Hansı sahəyə nə qədər su verilməli, hansı vaxtda gübrələmə aparılmalı, hansı xəstəliyin təhlükəsi yaranırsa, bütün bunları əvvəlcədən müəyyənəlmək mümkündür. Su qıtlığı və şoranlaşma kimi problemlərin mövcud olduğu ərazilərdə bu imkanın iqtisadi əhəmiyyəti daha da artır. Məsələn, Azərbaycanın kənd təsərrüfatında düyü, pambıq, taxıl, meyvə-tərəvəz və digər məhsulların istehsalında süni intellekt texnologiyalarından istifadə olunması təkcə məhsuldarlığın artmasına deyil, su və gübrədən daha səmərəli istifadəyə də şərait yarada bilər. Bu isə nəticə etibarilə fermerin gəlirinə, ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinə və iqtisadiyyatın davamlılığına təsir göstərir.

Süni intellektin səhhiyyədə də böyük imkanlar əldə etməsi heç kimdə şübhə yaratmır. Tibbi görüntülərin təhlili, xəstəliklərin erkən aşkarlanması, böyük həcmdə tibbi məlumatların işlənməsi və həkimlərin qərar qəbul etməsinə kömək edən sistemlər artıq

dünyanın müxtəlif yerlərində tətbiq edilir. Burada da əsas prinsip dəyişmir - süni intellekt həkimlərin əvəz edən deyil, həkimin imkanlarını artıran vasitədir.

Təhsil sahəsində isə onun təsiri daha fundamental ola bilər. Hər bir şagirdin biliyi, öyrənmə sürəti və ehtiyacları fərqlidir. Süni intellekt müəllimə şagirdin hansı mövzuda çətinlik çəkdiyini müəyyənəlməkdə, fərdi tapşırıqlar hazırlamaq və tədris prosesini daha çevik qurmaq üçün kömək edə bilər. Texnologiyaların təhsilə daxil olması müəllimin rolunu azaltmamalıdır, əksinə, müəllimin biliyi, dünyagörüşü və insani münasibəti daha da qiymətli olmalıdır. Çünki uşağa insan kimi yanaşmaq mənasını yalnız insan özü izah edə bilər.

Süni intellekt əmək bazarını da dəyişir. Bəzi təkrarlanan işlərin avtomatlaşdırılması müəyyən peşələrə olan tələbatı azalda bilər. Eyni zamanda tamamilə yeni peşələr, yeni xidmətlər və yeni biznes sahələri meydana çıxır. Buna görə əsas məsələ "süni intellekt necə iş yerini ləğv edəcək?" sualından daha genişdir. Günün sualı belədir - insanlar yeni iqtisadi realığı hazır olmaq üçün hansı bilik və bacarıqlara yiyələnəlməlidirlər? Azərbaycanın gələcəyi baxımından bu sualın cavabı xüsusilə vacibdir. Biz gənclərimizə hazır hazır peşələr öyrətməklə kifayətlənəlməliyik. Onlara düşünməyi, araşdırmağı, texnologiyadan istifadə etməyi, məlumatı düzgün qiymətləndirməyi və yeni şəraitə uyğunlaşmağı öyrətməliyik. Çünki süni intellekt dövründə ən böyük üstünlük çox məlumat bilik deyil, düzgün sual vermək, düzgün qərar qəbul etmək və əldə olunan nəticəyə tənqidi yanaşmaq bacarığı olacaq.

Süni intellektin təsir dairəsindən danışırkən müasir hərbi texnologiyalardan da diqqətdən kənarda qoymaq olmaz. Son illər Azərbaycan Ordusunun müasir texnologiyalardan, xüsusilə pilotsuz uçuş aparatlarından səmərəli istifadəsi diqqətçəkən nümunələrdəndir. 2020-ci il 44 günlük Vətən müharibəsi göstərdi ki, müasir döyüş meydanında yalnız canlı qüvvənin və ənənəvi silahların sayı deyil, informasiyanın sürətlə əldə edilməsi, təhlili və dəqiq qərara çevrilməsi də böyük əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycan Ordusunun PUA-lardan kəşfiyyat, müşahidə və zərbə məqsədləri ilə kompleks istifadə etməsi döyüş meydanında mühüm üstünlük yaradır. Beynəlxalq hərbi ekspertlər də 2020-ci il müharibəsində Azərbaycan PUA-larının kəşfiyyat, hədəflərin müəyyənəlməsi və uzaq məsafədə zərbə imkanlarında əhəmiyyətli rol oynadığını qeyd edirlər. Bu təcrübənin əsas dərsi ondan ibarət idi ki, yeni texnologiyaya sahib olmaq qədər ondan düzgün, vaxtında və məqsədyönlü istifadə etmək bacarığı da vacibdir. Bu

gün isə həmin proses yeni mərhələyə keçir - süni intellekt PUA-ların məlumatları daha sürətli emal etməsinə, ərzağını və görüntülərin təhlilə, naviqasiya və digər funksiyaları avtomatlaşdırmasına imkan verən texnologiyalardan biri kimi inkişaf edir. Deməli, gələcəyin ordusunda texnoloji üstünlük yalnız silahın gücü ilə deyil, məlumatı nə qədər sürətlə və dəqiq emal edib qərara çevirə bilməklə də müəyyən olunacaq.

Bunlarla yanaşı, süni intellektin yaratdığı riskləri də görmədən gəlmək olmaz. Yanlış məlumatın sürətlə yayılması, şəxsi məlumatların qorunması, saxta görüntü və səs-lərin hazırlanması, kibertəhlükəsizlik və texnologiyadan sui-istifadə kimi problemlər ciddi yanaşma tələb edir. İnsan yaradığı texnologiyaların qarşısında məsuliyyətini itirməməlidir. Əslində, süni intellektlə bağlı qarşımızda çox mühüm bir sual var: texnologiya inkişaf etdikcə insan özü necə dəyişəcək? Bu suala cavab vermək yalnız proqramçılardan, alimlərin və mühəndislərin işi deyil, həm də cəmiyyətin düşüncəli olduğu məsələdir. Ölkəmiz süni intellekt yarışında yalnız texnologiyadan istifadə edən ölkə olmaqla kifayətlənəlməliyik. Biz həm də bu texnologiyaları milli ehtiyaclarımıza uyğunlaşdıraraq, öz müntəxəssislərini yetişdirən, elmi potensialı gücləndirən ölkə olmağa çalışmalıyıq. Bunun üçün dövlət, biznes və elm arasında daha sıx əməkdaşlıq lazımdır. Süni intellekt üzrə biliklərin məktəbdən başlayaraq ali təhsilə, elmi tədqiqatlara və real iqtisadi layihələrə qədər uzanan vahid bir sistemə çevrilməsi mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Bu gün süni intellekt yalnız "yeni texnologiya" kimi baxmaq kifayət deyil. O, iqtisadi münasibətləri, əmək bazarını, təhsili, səhiyyəni, kənd təsərrüfatını və insanların gündəlik həyatını dəyişdirən böyük bir texnologiyadır. Bu dönüşün istiqamətini isə insan özü müəyyən edəcək. Gələcəyin dünyasında üstünlük yalnız ən çox neftə, ən böyük zavoda və ya ən çox töbət sənətləri sahib olanlarda deyil, biliyi texnologiyaya, texnologiyaya isə insan rifahına çevirə bilən cəmiyyətlərdə olacaq.

Süni intellekt qarşımızda yeni bir qapı açır. O qapının arxasında həm böyük imkanlar, həm də ciddi məsuliyyətlər var. Əsas məsələ həmin qapıdan qorxu ilə deyil, düşüncə ilə keçməkdir. Azərbaycan bu yeni dövrün təməlini qurmaq üçün fəal iştirakçı olmalıdır. Çünki artıq süni intellekt gələcəyin texnologiyası olmaqla çıxaraq bu günümüzün bir hissəsi sayılır. İndi isə əsas məsələ onun həyatımıza daxil olub-olmaması deyil, ondan necə istifadə edəcəyimizdir.

*Elşən QƏNİYEV,
"Azərbaycan"*

Bu gün insanlar daha operativ və keyfiyyətli xidmətin fərqindədirlər

Rəqəmsal texnologiyaların inkişafı həyat şəraitimizi asanlaşdırır

Bir vaxtlar alış-veriş etmək üçün evdən çıxmaq, mağazaları gəzmək, restoranlara getmək, aptek axtarmaq və hətta müəyyən sənədləri bir ünvandan digərinə çatdırmaq üçün saatlarla vaxt sərf etmək lazım gəlirdi. Bu gün isə bütün bunların böyük bir hissəsini telefonun ekranına bir neçə dəfə toxunmaqla həll etmək mümkündür. Sifariş verilir, ünvən yazılır, ödəniş edilir və bir müddət sonra qapının zəngi eşidilir.

Beləcə, rəqəmsallaşma çatdırılma sahəsində də xidmət prosesini daha da sürətləndirərək bütöv bir yaşam tərzinə çevrilir. Süni intellektlə işləyən tövsiyə sistemləri zövqümüzə uyğun məhsulları önə çıxarır, təbiiqlər əvvəlki sifarişlərimizi yadda saxlayaraq növbəti alış-verişə asanlaşdırır, elektron ödənişlər isə bütün prosesini bir neçə saniyəyə tamamlayır. Beləliklə, texnologiya sadəcə çatdırılmanı deyil, alış-veriş qərarının özünü də dəyişdirir. GPS sistemləri marşrutların daha səmərəli qurulmasına, sifarişlərin real vaxt rejimində izlənməsinə və çatdırılma prosesinin daha dəqiq idarə olunmasına imkan verir. Gələcəkdə avtomatlaşdırılmış anbarlar, "ağıllı logistika" sistemləri, pilotsuz çatdırılma vasitələri və digər texnologiyaların inkişafı bu sahədə daha geniş istifadə olunması üçün vaxt rejimində izlənməsinə və çatdırılma prosesinin daha dəqiq idarə olunmasına imkan verir. Gələcəkdə avtomatlaşdırılmış anbarlar, "ağıllı logistika" sistemləri, pilotsuz çatdırılma vasitələri və digər texnologiyaların inkişafı bu sahədə daha geniş istifadə olunması üçün vaxt rejimində izlənməsinə və çatdırılma prosesinin daha dəqiq idarə olunmasına imkan verir. Gələcəkdə avtomatlaşdırılmış anbarlar, "ağıllı logistika" sistemləri, pilotsuz çatdırılma vasitələri və digər texnologiyaların inkişafı bu sahədə daha geniş istifadə olunması üçün vaxt rejimində izlənməsinə və çatdırılma prosesinin daha dəqiq idarə olunmasına imkan verir.

Əslində, kuryer mədəniyyəti bizə əməyin görünməyən tərəfini də xatırladır. İnsan telefonundan bir neçə dəqiqə ərzində sifariş verir, lakin həmin sifarişin qapıya çatması üçün arxada bir neçə mərhələ işləyir. Məhsul hazırlanır, qablaşdırılır, sifariş sistemə düşür, kuryer onu götürür, şəhərin yolları ilə hərəkət edir və nəhayət, məhsulu ünvanə çatdırır. Müştəri üçün sadə görünən bu prosesin arxasında vaxt, əmək, məsuliyyət və nəqliyyat dayanır. Buna görə də çatdırılma xidmətindən istifadə edən şəxsin qarşı tərəfin əməyinə hörmət etməsi müsbət hal hesab olunur.

Digər tərəfdən, bu rahatlığın şəhər həyatına müəyyən təsirləri də var. Kuryerlərin sayının artması küçələrdə nəqliyyatın intensivliyinə təsir göstərir. Gün ərzində çoxsaylı çatdırılma xidmətləri üçün onlar bəzən avtomobil və ya motosikletlərlə qısa məsafələrin ətrafında dolaşaraq hərəkət etməli olurlar. Xüsusilə böyük şəhərlərdə bu, parklanma və yol hərəkəti baxımından əlavə problemlər yarada bilər. Əvvəllər yalnız müəyyən ərazilərdə taminan kiçik bir mağaza və ya

Böyük şəhərlərdə insanlar iş, ailə, yol, ev qayğıları və şəxsi həyatı arasında vaxt bölməyə çalışırlar. Günün hər saati hesablanır. İşdən sonra mağazaya getmək, növbədə gözləmək və aldıqlarını daşımaq bir çox insan üçün əlavə vaxt itkisi hesab olunur. Bu baxımdan çatdırılma xidməti insanlara vaxt qazandıraraq müasir həllər

evdə hazırlanan məhsul satan sahibkarın müştəri dairəsi məhdud ola bilərdi. İndi isə onlayn platformalar və çatdırılma xidmətləri vasitəsilə daha geniş auditoriyaya çıxmaq mümkündür. Bu baxımdan kuryer xidməti təkcə istehlakçı rahatlığı yaratmır, həm də sahibkarlığın inkişafına və yeni biznes modellərinin formalaşmasına şərait yaradır.

Çatdırılma xidmətləri ailə həyatının təşkilinə də təsir göstərir. Xüsusilə uşaqlı ailələr üçün evdən çıxmadan ərzaq və digər ehtiyacları qarşılamaq böyük rahatlıqdır. Uşaq yataq otağına və ya ona nəzarət etmək üçün gələcəyə getməyə ehtiyac qalmır. Yaşlı ailə üzvləri üçün də ağır məhsulların qapıya qədər gətirilməsi gündəlik həyatı asanlaşdırır. Belə hallarda kuryer xidməti sadəcə rahatlıq deyil, real ehtiyacı qarşılayan sosial xidmət funksiyası da daşıyır. Ancaq rahatlıq insanı tamamilə fiziki həyatdan uzaqlaşdırmamalıdır. Mağazaya getmək, küçədə gəzmək, bazarda məhsul seçmək və insanlarla ünsiyyətdə olmaq da şəhər həyatının bir hissəsidir. Hər ehtiyacın onlayn şəkildə həll edilməsi insan münasibətlərini və ictimai həyatı pəssizləşdirir. Kuryer xidmətlərindən istifadə edərkən tarazlıq qorunmalıdır. Texnologiya insanın həyatını asanlaşdırmalıdır, onu həyatın özündən uzaqlaşdırmamalıdır.

Müasir insan gətirdikdə daha sürətli xidmət gözləyir. Bir neçə il əvvəl bir günə çatdırılan

*Nərminə ƏSGƏROVA,
"Azərbaycan"*

Azərbaycan "SpaceXAI" ilə süni intellekt sahəsində əməkdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu imzalayıb

Rəqəmsal inkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi ilə "SpaceXAI" arasında süni intellekt həlləri və əlaqəli rəqəmsal texnologiyalar sahəsində əməkdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu imzalanıb.

Nazirlərdən AZƏRTAC-a bildirilib ki, sənəd "SpaceXAI"-nın Grok modelləri əsasında hazırlanan süni intellekt həllərinin dövlət xidmətlərində və Azərbaycanın rəqəmsal transformasiyasının digər prioritet istiqamətlərində tətbiqi imkanlarını nəzərdə tutur. Əsas məqsəd daha keyfiyyətli, əlçatan və səmərəli dövlət xidmətlərinin formalaşdırılmasıdır.

Memorandum yalnız bir təbiiqlə sahəsi ilə məhdudlaşmayacaq, bütün dövlət qurumlarını əhatə edəcək. Tərəflər süni intellektin istifadə imkanlarını birgə

qiyətləndirəcək, uğurlu həllərin dövlət sektorunda geniş tətbiqini nəzərdən keçirəcəklər. Sənədin imzalanması ilə bağlı Bakıda keçirilən mərasimdə rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat nazirinin müavini Rəşad Həsənov, "SpaceXAI"-nın nümayəndə heyəti - Hökumətlərlə global əməkdaşlıq və Latın Amerikasına regionu üzrə rəhbər Dastin Yelinek, Yaxın Şərq, Şimali Afrika və Türkiyə regionu üzrə global məsələlər və bazar inkişafı rəhbəri Rim Sadek, Hökumətlərlə global əməkdaşlıq bölməsinin başçısı Çıxış üzrə rəhbəri Nil Perkins iştirak ediblər.

Nazir müavini Rəşad Həsənov bildirib ki, Azərbaycan artıq süni intellektin müzakirəsindən onun təbiiqlə mərhələsinə keçib: "Bu istiqamətdə tərəfdaşlar prosesə verə biləcəkləri töhfəyə əsasən

seçilir. "SpaceXAI" qabaqcıl süni intellekt modellərinə və geniş mühəndislik imkanlarına malikdir. İmzalanan Anlaşma Memorandumu həmin imkanların dövlət qurumlarının daxili fəaliyyətində vətəndaşların "mygov" vasitəsilə xidmətlərə çıxışınadək müxtəlif sahələrdə xidmətlərin təkmilləşdirilməsini, həmçinin belə həllərin milli rəqəmsal infrastrukturumuzda tətbiqini aradan qaldırmaq üçün çərcivə yaradır".

Hökumətlərlə global əməkdaşlıq və Latın Amerikasına regionu üzrə rəhbər Dastin Yelinek bildirib: "Biz Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi ilə əməkdaşlıq edərək "Grok"-u hökumətə gətirməkdən və vətəndaşlara daha sürətli, daha keyfiyyətli xidmətlərin göstərilməsinə kömək etməkdən məmnunuq".

Mənəviyyat mövzusunda

Həmişə bir olaq - yumruq kimi

Hər dərdən uşaqlıq üçün yaman qərİbsəyirəm. Ona görə yox ki, o zaman hər şey son dərəcə yaxşı idi. İkinci Dünya müharibəsindən xeyli keçsə də, fəsadları göz qabağındaydı. Yoxsulluq məişətdə özünü kifayət qədər hiss etdirirdi. Amma insanlar nikbin və mehriban idilər.

Qonşuluq vardı. Oğlan uşaqları bir küçədə yaşadılar qızların təəssübünü çəkirdilər. "Görənlər, eşidənlər nə deyər?" sözünün təsir dairəsi elə böyük idi ki, bu sorhədi ötüb keçmək kimsənin ağlına belə gəlməzdi.

Məktəbdə yaxşı geyinənlər, sərvət sahibi olan ailələrin övladları deyil, təhsildə, təlimdə fərqlənənlər irəli çəkilir və hər kəsin həssədinə səbəb olurdu. Yaşlı adamların çətinliklə dəyişdikləri cantaya kömək edənə "sən onun nökrəsin?" sözüni heç kim nə fikrinə, nə də dilinə gətirərdi. Bizə elə gəlirdi ki, müəllim o qədər müqəddəsdir ki, hətta çörək belə yemir. Daha indiki kimi şagird, valideyn müəllimlərin üstünə ayaq almazdı. Yolumu azan el qınağına tuş gələrdi. Və bu, ən böyük cəza növü idi.

Zaman dəyişdikcə hər şey tərsinə döndü. İnsanlar biri-birindən "qopmağa" başladı. Qonşuluq dəmir qapıların arxasında həbs olundu. Ünsiyyət azaldı. "Məndən ötdü qarşıma deydi, saman çuvalına deydi" ifadələri vətəndaşlıq qazandı. Səmimiyyətin, gülüşün, dostluğun azalmasını acı-acı daddıq. Həssəd hissi ürəklərdə taxt qurdu. Alicənablıq nadir hadisəyə çevrildi. Bütün bunlar bizim de-

diyimiz cəmiyyətdə, hər gün rastlaşdığımız adamların soyuq baxışlarında, təkəbbürlü insanların varlığında özünü bürüzə verməyə başladı.

İndi mənəm bütün bunların yox olub əvvəlki illərin səmimiyyətini yaşamaq istədiyimə əsas varmı?

Hələ gec deyil. İstəsək yenə də həmin gözəl anları, gözəl dəyərlərimizi yenidən qaytarıb, sözün həqiqi mənasında, könül rahatlığı tapa bilərik! Könül rahatlığı isə hər şey deməkdir.

44 günlük Vətən müharibəsi bizə tək-cə qələbə sevinci bəxş etmədi. Bir yumruq olub birləşməyi, insanlığa qayğını, səmimiyyəti, birləşib bir olmağı, həmrəyliyi öyrətdi. Daha doğrusu, yatmış, öləmiş hissələrimizi oyatdı. Tələşli, qorxulu günlər, mülki şəhid sözünün vahiməsi belə insanlığın qarşısını kəsə bilmədi. Kim nəyi

bacarırdısa, göstəriş gözləmədən yerinə yetirirdi. Çünki insanları bir amal birləşdirdi. Vətənə sahib çıxmaq həm də insanlığın çətin imtahanından çıxmaq idi. Və biz bir xalq olaraq bunu bacardıq!

Bu gözəl mərhələnin davamı üçün sosial platforma "qəhrəman"larına, televiziyanın bayağı verilişlərinə, səsindən, sənətdən çox üryanlığı ilə tamaşaçı qazanmağa səy göstərən müğənnilərə, reyting xatirinə öz şəxsi problemlərini həll edə bilməyən zəif insanları ekrana çıxarıb gülüş obyektinə çevirənlərə "durun" deyilməlidir. Özümüz danışırıq, özümüz eşitməməliyik. "Durun"u hamımız deməliyik. Hər birimizdən başlayaraq səlahiyyət sahiblərinə qədər hamımız.

Rəfiqə SADIQOVA,
yazıçı-jurnalist

Yağış yağacaq, külək güclənəcək

Azərbaycanda oktyabrın 2-nə gözlənilən hava şəraiti açıqlanıb.

Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən AZƏRTAC-a verilən məlumata görə, Bakıda və Abşeron yarımadasında hava şəraitinin dəyişkən buludlu olacağı, arabir tutulacağı, əsasən yağmursuz keçəcəyi proqnozlaşdırılır. Lakin axşam bəzi yerlərdə arabir yağış yağacağı, şimşək çaxacağı, gecəyə doğru yağışın leysan xarakterli olacağı ehtimalı var. Mülayim şimal-qərb küləyi gündən

düzdən arabir güclənəcək. Havanın temperaturu gecə 16-19, gündüz 21-26 dərəcə isti olacaq.

Atmosfer təzyiqi 762 millimetir civə sütunu, nisbi rütubət 60-70 faiz təşkil edəcək. Azərbaycanın rayonlarında bə-

zi yerlərdə fasilələrlə yağış yağacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə leysan xarakterli intensiv olacağı, şimşək çaxacağı, dolu düşəcəyi, yüksək dağlıq orazilərdə qar yağacağı, axşam yağıntılarının güclənəcəyi ehtimalı var. Gecə və səhər bəzi yerlərdə duman müşahidə ediləcək. Mülayim qərb küləyi gündüz bəzi yerlərdə arabir güclənəcək.

Havanın temperaturu gecə 14-18, gündüz 23-27, dağlarda gecə 5-10, gündüz 10-15 dərəcə isti olacaq.

Payızda immunitetimizi necə gücləndirək?

Yayın isti və uzun günləri geridə qaldıqca təbiətlə yanaşı, insan orqanizmi də yeni mövsümə uyğunlaşmağa başlayır. Havanın temperaturunun aşağı düşməsi, günlərin qısalması, günəşli saatların azalması və gündəlik rejimin dəyişməsi payız aylarında həyat tərzimizə təsirsiz ötüşmür. Məhz bu dövrdə soyuqduymə və müxtəlif tənəffüs yolu infeksiyalarının daha çox yayılması immuniteti necə gücləndirmək məsələsini yenidən gündəmə gətirir. Əslində, immunitetini bir neçə gün ərzində gücləndirən möcüzəvi qida və ya vitamin mövcud deyil. Orqanizmin müdafiə qabiliyyəti bütövlükdə bir sistemin fəaliyyətindən asılıdır və burada balanslı qidalanma ilə yanaşı, yuxu, fiziki aktivlik, stresin idarə olunması və ümumi həyat tərzinin mühüm rol oynayır.

İmmunitet insan orqanizminin virus, bakteriya və digər yad təsirlərə qarşı təbii müdafiə mexanizmidir. Bu sistemin normal işləməsi üçün orqanizmin davamlı olaraq zülal, vitamin, mineral, sağlam yağlar və digər qida komponentləri ilə təmin edilməlidir. A, B6, B12, C, D və E vitaminləri, folat, dəmir, sink, selenium və bir sıra digər mikroelementlərin kifayət qədər qəbul edilməsi immunitetini artırır.

Günəşli saatların azalması ilə payız və qış aylarında D vitamini qəbul edilməsini də ödəməyə. D vitamini sümük sağlamlığı ilə yanaşı, immunitet sisteminin normal fəaliyyətində iştirak edir. Onun qida mənbələri arasında yağlı balıqlar, yumurta sarısı və bəzi zənginləşdirilmiş məhsullar var.

Payız deyiləndə C vitamini də ilk yada düşənlərdəndir. Sitrus meyvələri ilə yanaşı, şirə, kələm, göyərtilər və bir sıra digər tərəvəz və meyvələr bu vitaminin mənbəyidir. Ancaq C vitaminini yalnız xəstələndikdən sonra böyük miqdarda qəbul etməkdənsə, onun mənbələri gündəlik qidalanmaya müntəzəm şəkildə daxil etmək daha düzgün yanaşmadır. Eyni prinsip sink, dəmir və digər mikroelementlərə də aiddir. Orqanizmin ehtiyacı bir maddənin həddindən artıq qəbuluna deyil, müxtəlif qida maddələrinin balansına əsaslanır.

İmmunitətdən danışarkən son illər bağırsaqların mikrobiomuna da xüsusi diqqət yetirilir. Bağırsaqlarda yaşayan çoxsaylı mikroorqanizmlər həzm prosesində tutmuş immunitet sisteminin fəaliyyətinə qədər müxtəlif proseslərlə əlaqəlidir. Lifli zəngin bitki məhsulları qidalar

payızda bağırsaqların mikroorqanizmlərinin inkişafını dəstəkləyə bilər. Buna görə alma, tərəvəzlər, paxlalar, yulaf və digər tam taxıllar payız menyusunun, sadəcə, vitamin deyil, həm də lif mənbəyi kimi dəyərləndirilməlidir. Fermentləşdirilmiş qidalar da rasionun bir hissəsi ola bilər. Harvard Universitetinin məlumatına görə lifli, bitki məhsulları qidalarla zəngin rasionun bağırsaqlardakı faydalı mikroorqanizmlərin inkişafına və qorunmasına dəstək verdiyi bildirilir.

Havalar soyuduqca insanların su içmək istəyinin azalması da müşahidə olunur. Yayda susuzluq hissi daha çox olduğu halda, payızda su içmək bəzən gün ərzində yada belə düşmür.

Halbuki orqanizmin maye ehtiyacı mövsümün dəyişməsi ilə aradan qalxmır. Su ilə yanaşı, şəkər əlavə edilməmiş çaylar, şorbalar və maye ilə zəngin tərəvəz-meyvələr gündəlik maye qəbuluna töhfə verə bilər. Əvəzində şəkərli, qazlı, soyuq və isti içkilərin tez-tez qəbulu sağlam qidalanmanın məqsədləri ilə uyğun gəlmir. Payızın gəlişi bəzi insanların iştahasına da təsir göstərir. Soyuq hava ilə birlikdə daha yağlı, şirən və yüksək kalorili yeməklərə meyl arta bilər. Çay süfrəsində şirniyyat və müxtəlif un məmulatlarının miqdarı da çoxalır. ÜST sağlam qidalanmanın əsasını minimal emal olunmuş və emal edilməmiş qidaların təşkil etməsinə, sərvət şəkər, duz və sağlam olmayan yağların isə məhdudlaşdırılmasını tövsiyə edir.

Unutmamalıyıq ki, güclü immunitet bir gündə yaranmır. Payız süfrəsində etdiyimiz hər sağlam seçim orqanizmin soyuq aylara hazırlığına qoyulmuş kiçik, amma dəyərli sərmayədir. Çünki sağlam qışın təməli məhz payızda qoyulur.

Ülkər XASPOLADOVA,
"Azərbaycan"

BEYNƏLXALQ HƏYAT

ABŞ-də ölüm hökmünə məhkum edilmiş qadın edamdan sağ çıxıb

ABŞ-nin Tennesi ştatında 30 il əvvəl törədilmiş qətlə təqsirli bilinərək zəhər iynəsi ilə ölüm hökmünə məhkum edilmiş 50 yaşlı Krista Payk sağ qalıb. "Reuters" agentliyinin verdiyi məlumata görə, hökmü icra etmək üçün həyata keçirilən iki uğursuz cəhdədən sonra K.Payk təcili yardım maşını ilə Nəşvildəki ciddi rejimli Riverbend həbsxanasından xəstəxanaya aparılıb.

Bu, Tennesi ştatında 200 ildən sonra ilk dəfə qadının edam edilməsidir.

Həbsxana rəsmilərinin açıqlamasına görə, təyin olunmuş və təsdiq edilmiş edam prosedurunun göstərilən bütün addımları əməl edilib. Rəsmilər əlavə ediblər ki, iynə üçün istifadə edilən maddə əvvəllər bütün hallarda təsirli olub. Həmin gün prosedur zamanı heç bir əlavə tədbir görülməyib. DPA agentliyi xəbər verir ki, K.Payka zəhərli kimyəvi maddələr olan iki iynə vurulub.

1995-ci ildə 18 yaşlı Krista Payk və onun tanışı Tadaril Şipp, Paykın sinif yoldaşı 19 yaşlı Kollin Slemmeri vəhşicəsinə öldür-

rüblər. Bir il sonra K.Payk birinci dərəcəli qətlə təqsirli bilinərək ölüm cəzasına məhkum edilib. Cinayət törədildən zaman 17 yaşlı olan Şipp, şərti azadlığa buraxılma ehtimalı ilə ömürlük həbs cəzası alıb.

Krista Payk müasir ABŞ tarixində ölüm cəzasına məhkum edilmiş ən gənc qadın olub. Onun vəkilləri cinayəti cəmi 18 yaşında törətdiyi və anasının ərləri tərəfindən illərlə cinsi istismarın qurbanı olduğu üçün rühu sağlamlıq problemləri və biopolyar pozğunluqdan əziyyət çəkdiyi üçün əfv istəyiblər.

Beynəlxalq Amnistiya və Amerika Vətəndaş Azadlıqları Birliyi (ACLU) də daxil olmaqla

la insan haqları təşkilatları Tennesi qubernatoru Bill Lini müdaxilə etməyə və onun ölüm hökmünü yüngülləşdirməyə çağırıb. Sentyabrın 28-də qubernator əfv ərizəsini rədd edib.

Krista Paykın edamı 30 sentyabrda yerli vaxtla saat 18:00-da (Mərkəzi Avropa vaxtı ilə saat 23:00) planlaşdırılıb, lakin ABŞ Federal Apellyasiya Məhkəməsinin qərarı ilə qısa müddətə təxirə salınıb.

Oktyabrın 1-nə keçən gecə ABŞ Ali Məhkəməsi Tennesi həbsxanalarına cavabdeh olan prokurorun təcili vəsatətini təmin edərək, təxirəsalmanı ləğv edib.

Ölüm Cəzası Məlumat Mərkəzində bildiriblər ki, 1976-cı ildən bəri ABŞ-də 1663 kişi və 18 qadın edam edilib. Sonuncu qadın 2023-cü ilin əvvəlində edam edilib. K.Paykın edamı isə Tennesi ştatında 1820-ci ildən bəri ilk dəfə həyata keçirilib.

Bu arada, oktyabrın 1-də ABŞ mediası Krista Paykın edam edilməsi cəhdinin uğursuzluğundan sonra Tennesi ştatının 2026-cı ilə planlaşdırılan edamları təxirə saldığını bildirib.

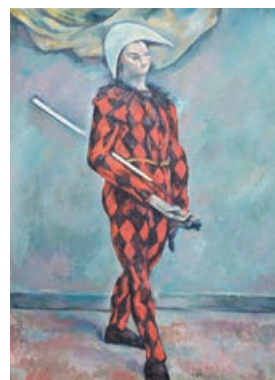
Son məlumata görə, Tennesi qubernatoru Bill Li "nəşə verdiyini dəqiq müəyyən etmək üçün" araşdırma aparılmasını əmr edib. Edamın 2027-ci ilə qədər təxirə salınacağı bildirilib.

Van Qoq, Mone və Sezannın nadir əsərləri Nyu Yorkdakı Sotheby's hərracında satışa çıxarılacaq

Sotheby's hərrac evi argentinalı kolleksiyacı Nelli Arrieta de Blaqueirinin şəxsi kolleksiyasından impressionist və modernist rəssamların 12 rəsmi hərraca çıxarır. Bu barədə "The Guardian" qəzeti məlumat verir.

Uzun illər ictimaiyyət üçün əlçatmaz olan və demək olar ki, mifoloji kimi tanınan kolleksiyaya Vincent van Qoq, Pol Sezann, Klod Mone, Pol Qogen, Kamil Pissarro, Edqar Deqas, Pyer-Ogüst Renuar, Alfred Sisley, Andre Deren, Anri de Tuluz-Lotrek və Məris de Vlaminkin əsərləri daxildir. Sotheby's əsərlərin ümumi dəyərini 450 milyon dollardan çox qiymətləndirir.

Ən bahalı lotlar arasında Vincent van Qoqun 180 milyon dollar dəyərində olan "Çiçəklənən şabalıd ağacları" (1890) və Sezannın "Arlekin" (150 milyon dollar) əsərləri var. "Çiçəklənən

şabalıd ağacları" əsəri Van Qoqun Sen-Remi klinikasından çıxırdıqdan sonra Over-sür-Uazda işlədiyi son dövrlərə gedib çıxır. Əsər əvvəllər rəssamın qardaşı Teoya, daha sonra isə amerikalı prodüser Corc Qard "Baddi" DeSilvaya məxsus idi. Bu, Overdə yaradılan və şəxsi əllərdə qalan səkkiz rəsm əsərindən biridir.

Sotheby's İmpressionist və Müasir İncəsənət Departamentinin keçmiş direktoru Filip Hukun sözlərinə görə, kolleksiyanın bazara açılması tarixi andır:

əsərlərin əhəmiyyətli bir hissəsi uzun müddət şəxsi əllərdə olub və sərgilənməyib. Hərrac evinin baş incəsənət məsləhətçisi Saymon Şou kolleksiyamı "qapılarının ilk dəfə ictimaiyyətə açan miniatur Orsay Muzeyi" kimi təsvir edib.

Rəsm əsərləri iki gün Londonda sərgilənəcək, daha sonra Taybey, Honkonq və Parisə göndiriləcək. Hərracın noyabrın 18-də Nyu Yorkda keçirilməsi planlaşdırılır.

Rizvan CƏFƏROV,
"Azərbaycan"

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Qərib Qarannı, oğulları Önr və Türkər qardaşları **NƏZAKƏT ABBASOVANIN** vəfatından kədərləndiklərini bildirir və mərhumun ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verir.

BAŞ REDAKTOR

Bəxtiyar SADIQOV

Əlaqə telefonları:

Qəbul otağı	- 539-68-71,	Beynəlxalq həyat, idman və
Baş redaktor müavinləri	- 538-86-86, 538-35-55	informasiya şöbəsi - 539-63-82, 432-37-68
Məsəl katib	- 539-43-23,	Humanitar siyasət şöbəsi - 538-56-60, 434-55-58
Məsəl katib müavinləri	- 539-44-91,	İctimai əlaqələr şöbəsi - 539-49-20, 538-31-11,
Parlament və siyasət şöbəsi	- 539-84-41, 539-21-00,	Kompüter mərkəzi - 538-20-87,
İqtisadiyyat şöbəsi	- 538-42-32	Mühəsibətlük - 539-59-33

AZ 1073, Bakı şəhəri,
Mətbuat prospekti 23L
"Azərbaycan
Nəşriyyatı" MMC
4-cü mərtəbə

azreklam@mail.ru

www.azerbajjan-news.az

Qeydiyyat № 1

"Azərbaycan" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılıb sahifələnməmiş, "Azərbaycan Nəşriyyatı" MMC-nin mətbəəsində çap edilmişdir

Qəzetə dərc üçün göndərilən materiallar Azərbaycan dövlətinin mövqeyinə uyğun olmalıdır

Gündəlik rəsmi dövlət qəzeti

Tiraj 3267
Sifariş 1259

Qiyməti 60 qəpik